

פרשת צו א וידבר יהוה אל-משה לאמר: ב צו את-אֶהֱרֹן
וְאֶת-בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מִזְבֵּחַ
עַל-הַמִּזְבֵּחַ כָּל-הַלֵּילָה עַד-הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּקַּד בּוֹ.

gerçekten maddi kayba uğradıkları iki örnek verilebilir (p. 13-16). Buna göre her Koen, *Bet-Amikdaş*'taki ilk görev gününde bir *Minha-korbanı* getirmelidir. Koen Gadol da benzer bir *korbanı* her gün getirmekle yükümlüdür. Maddi fedakarlığı gerektiren bu iki *korbanla* ilgili emirler bu *perek* içinde verildiğinden, Tora burada “*emret*” fiilini kullanmıştır.

Ola-korbanının kanunu – Vayikra peraşasında öğretilen *Ola-korbanı* kurallarına ek olarak, bu perasha söz konusu *korbanın* Mizbeah'ta yakılan bölümlerinin – içyağı ve iç organların – “*bütün gece boyunca sabaha kadar*” yakılabileceği detayını eklemektedir. Bu, güneş batmadan önce tamamlanması gereken kan işlemlerinden farklılık gösterir. Kısacası *korbanın* yakılma dışındaki tüm işlemleri ancak gündüz vakti yapılabilir. Bunlar gerçekleştikten sonra, yakılacak bölümler ise gece boyunca Mizbeah'ta yakılabilir; bunun için gündüz şartı yoktur (Raşi; Ramban).

Bu pasukta, Midraş şu açıklamayı yapar: Bir kişi *Teşuva* yaptığı zaman, Yerusalayim'e gidip *Bet-Amikdaş* ve *Mizbeah*'ı yeniden inşa etmiş ve orada Tora'nın emretmiş olduğu tüm *korbanları* gerçekleştirmiş gibi kabul edilir (*Vayikra Raba* 7:2). Her Yahudi, bir “insan-tapınak” olmaya gayret etmelidir. Eğer insan kutsalsa, kendi bedeninin temsil ettiği kişisel tapınak da kutsal olur. Eğer günah işlerse, bu tapınağı kirletmiş olur. Fakat ardından *Teşuva* yaptığı takdirde, kendi kendini yeniden inşa eder ve içindeki tapınağı yeniden yaratmış gibidir.

“*Emret*” sözcüğünün belirli bir emrin, verildiği zamanın yanında, gelecek tüm nesilleri de bağladığı yukarıda belirtilmişti (ö.a.). Fakat bir sorun vardır: Burada *Ola-korbanı* ile ilgili bir emir verilmektedir; ancak *Bet-Amikdaş* olmadığı zaman *korban* da yoktur. Öyleyse bunun her nesli bağladığı nasıl söylenebilir? *Bet-Amikdaş*'ın var olmadığı bir nesil nasıl *korban* emriyle bağlanabilir?

Bir Yahudi, bir tür tapınağın her zaman var

olduğunun bilincinde olmalıdır. *Bet-Amikdaş*, bir yapı olarak var olmadığı zaman bile, kişisel *Bet-Amikdaş*larımız halen mevcuttur. Böyle dönemlerde, bir Yahudi'nin yemek masası, günahların onarımını sağlar (*Talmud – Hagiga* 27a; bkz. 2:13 ačk.). Masa, *Tsedaka*'yı, bir Yahudi evindeki misafirperverliği ve ayrıca kişinin çocuklarına aktardığı öğretileri simgeler. Bu “*Bet-Amikdaş*” ebedidir ve Tora, onu el üstünde tutmamız için en üst seviyede özen bekler (Rabi Yaakov Kamenetsky).

Bu pasuktaki teknik bir nokta, kullanılan “*Tora – Kanun*” sözcüğünün bir genelleme içeriyor olmasındadır. Buna göre, *Mizbeah*'a çıkarılmış olan her *korban* parçası bu genellemeye dahil olur. O kadar ki, buna, *Bet-Amikdaş* sınırları içine girmeden önce *korban* olarak getirilmeye uygunkun, daha sonra “*Pasul – Geçersiz*” olmasına neden olan bir kusur edinen, fakat bu kusur, ancak belirli parçalar *Mizbeah*'a çıkarıldıktan sonra fark edilen *korbanlar* da dahildir. *Mizbeah*'a bir kere degdikten sonra, bu parçalar, söz konusu genelleme nedeniyle yine de yakılır; zira *Mizbeah* geçersiz, geçerli hale getirme özelliğine sahiptir (krş. *Talmud – Zevahim* 83a; Raşi; bkz. Şemot 29:37 ačk.). Ramban, bu kuralın her türlü *korban* için değil, sadece yakılan parçalar için geçerli olduğunu vurgular. Zira *Neseh* olarak getirilen bir şarap, *Pasul* olduğu takdirde, *Mizbeah*'a çıktıktan sonra bile, geri indirilir. Diğer yandan, pasukta sınırlayıcı anlam taşıyan “*bu*” sözcüğünün kullanılması, *Tora* sözcüğünün genellemesinin de sınırlı olduğunu öğretir. Nitekim bahsedilen genelleme, söz konusu kusur, hayvan *Bet-Amikdaş* sınırları içindeyken olduğu takdirde geçerlidir. Fakat bir hayvan en baştan beri *korban* olmaya uygun değilse, örneğin kusur önceden ortaya çıkmışsa ya da hayvan farklı bir nedenden dolayı uygun değilse (bkz. 1:2 ačk., ...*hayvanlarından, sığırdan ve davardan* k.b.), *Mizbeah*'a çıkarılsa bile “kutsal” konumu kazanmaz (Raşi).

❧ **Ola-korbanı detayları.** *Ola-korbanı*, Tora'da açık belirtilmemiş olmasına karşın, tıpkı *Hatat* ve

Tsav

6

[22. Ola-korbanının Külleri]

¹ Tanrı Moşe'ye konuşarak [şöyle] dedi: ² “Aaron’a ve oğullarına emret ve [şunları] şöyle: “*Ola-korbanının* kanunu şudur: Bu, bütün gece boyunca sabaha kadar *Mizbeah*’ın üstündeki büyük ateşte [duran] *Ola-korbanı*dır. *Mizbeah*’ın ateşi, onda [sürekli olarak] yanmalıdır.

6.

Tsav paraşasının ilk iki bölümü, Vayikra paraşasında açıklanmış olan *korban*lardan bahseder. Bunlar *Ola-korbanı*, *Minha*, *Şelamim-korbanı*, *Hatat-korbanı* ve *Aşam-korbanı*dır. Ancak yine de bir fark vardır: Vayikra paraşasında Tora, doğrudan bu *korban*ları getiren kişilere hitap etmişken [“Bene-Yisrael’e konuş...” (1:2)], şimdi *Koenler*’e seslenmekte (p. 2) ve onlara *korban* işlemleri sırasında kendilerini ilgilendiren diğer kuralları öğretmektedir (Ramban; Raşbam).

1-6. Mizbeah ’ın Ateşi ve Küllerin Kaldırılması. *Bet-Amikdaş*’ta günün ilk görevi “*Terumat Adeşen – Küllerin Kaldırılması*”, yani *Mizbeah*’ta bir önceki günden kalmış küllerin bir bölümünün alınması (p. 3) ve kısa bir süre sonra ateşin üze-rine “*Şene Gezire Etsim – İki Ağaç Kütiğü*” yerleşti-rilmesidir. Bu bölümde ayrıca *Mizbeah* ateşinin sürekli yanmasını tembih eden genel bir emir ve ateşi söndürmemek veya onun sönmesine izin vermemekle ilgili en az bir negatif emir de bulunmaktadır (p. 6).

2. Aaron’a ve oğullarına – Vayikra paraşası boyunca kişisel olarak Aaron’dan hiç bahsedilmemiş, sadece genel olarak *Koenler*’i ifade eden “*Aaron’un oğulları*” denmiştir. Bu da, Tanrı’nın Altın Buzagı olayı sonrasında Aaron’a karşı mesafeli davrandığını gösterir. *Midraş*’a göre Moşe Tanrı’ya sembolik terimlerle “Kuyuyu [=Aaron’u] sevmiyorsun da sularını [=oğullarını] mı seviyorsun?” diye sitemde bulunca, Tanrı bu bölümdeki emirlerde ilk hitabı Aaron’a yapmıştır (Rabenu Behaye).

Emret – Şimdiye kadar, *korban*larla ilgili kurallara “*Daber – Konuş*” ya da “*Veamarta – Söyle*” (1:2) sözleriyle girilmiştir. Burada ise emir söz konusudur. Hahamlarımız, daha kuvvetli bir ifade olan “*Tsav – Emret*” sözcüğünün kullanıldığı yerde, verilen emirle ilgili olarak özel

bir şevkle davranılmasının beklendiğini, ayrıca bu emrin hem o an için hem de gelecek nesiller için bağlayıcı olduğunu öğretirler (*Torat Koanım; Talmud – Kiduşin* 29a). Rabi Şimon, şevkli davranılması hakkındaki teşvikin, özellikle maddi kaybı gerektiren emirler için gerekli olduğunu söyler.

Raşi’ye göre Rabi Şimon’un bu sözleri, öncesindeki cümleye bir eklemidir ve “*emret*” fiilinin burada kullanılmasının nedeni, bu bölümde açıklanan *Ola-korbanı*ndaki “maddi kayıp”tır. *Korban* hizmetini yerine getirmek için, *Koenler*, normal para kazanma yollarından feragat etmek durumundadırlar. Bu maddi fedakarlık, özellikle *Ola-korbanı*nda ön plana çıkar. Diğer tüm *korban*larda *Koenler* derinin dışında etten de belirli bir paya sahip olmalarına karşın, *Ola-korbanı*nda sadece *korbanın* derisi *Koenler*’in olur, ama et tümüyle *Mizbeah*’ta yakıldığından, *Koenler* bundan hiç pay almazlar. Aldıkları deri de *Koenler*’in gelir kaybını karşılamaya yetmez (*Gur Arye*).

Ramban’a göre, bahsedilen “maddi kayıp” *korban* göreviyle ilgili değildir. Zira ne de olsa *Ola-korbanı*nda da *Koenler* en azından deriyi almaktadırlar. Ramban, Rabi Şimon’un sözlerinin önceki cümleye bir eklemeye olmadığını, o cümlede açıklanan, “*emret*” fiilinin kullanımı konusundaki ilk görüşten farklı bir görüşü yansıttığını öne sürer. İlk görüş bu fiilin, söz konusu emrin şevkle yerine getirilmesi gerektiğini ve verildiği an kadar, gelecek nesilleri de bağladığını öne sürmekteydi. Rabi Şimon ise bunun şart olmadığını söylemektedir. Buna göre bir emir, emrin hedeflediği kişinin maddi kayba uğramasını gerektirdiği takdirde, bu emir hemen o anı veya gelecek nesilleri bağlamasa bile, Tora yine de “*emret*” fiilini kullanabilir. Zira sadece maddi kayıp, emrin yerine getirilişi sırasında şevkin olmaması için yeterli olacak, “*emret*” şeklindeki sert ifade ise bunu bertaraf edecektir. *Koenler*’in

ג וְלִבָּשׁ

הַכֹּהֵן מִדּוֹ בֶד וּמִכְנָסֵי־בֶד יִלְבַּשׁ עַל־בָּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת־הַדָּשׁ
אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֹלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ:

(Torat Koanim 2:1; Talmud – Zevahim 35a; Talmud – Yoma 23b; Raši). Bir başka görüşe göre, bu sözcük “**Mad** – *Üniforma*” kelimesinden gelir ve dört giysinin tümünü ifade eder (krş. Targum Onkelos; Ramban). Bu görüş doğrultusunda, normal bir Koen’in beline sardığı kuşak tümüyle ketenden mamuldür (krş. Şemot 28:40 açık.). Bir başka görüşe göre ise burada giyilen, normal Koen giysilerinin daha düşük kaliteli olanlarıdır (Yad – Temidin 2:10; bkz. p. 4 açık).

Bedeni üzerine – Koenler’in donları, doğrudan bedenine üzerine gelmeli, arada engel teşkil edecek hiçbir şey bulunmamalıdır (Torat Koanim 2:3; Talmud – Zevahim 19a; Talmud – Arahin 3b; Raši). Buna, su damlaları bile dahildir. Bu nedenle Mişna (Yoma), Yom Kipur’daki özel ibadette, Koen Gadol’un her giysi değiştirilmesinde mikveye dalmasının ardından “kurulandığını” tekrar tekrar vurgular.

İbranice **Al Besaro**. “**Basar** – [Tam çeviriyle] Et” sözcüğü, edep yerini ifade eder (krş. 15:2; Şemot 28:42). Bu nedenle, beden ile arada hiçbir engelin olmaması gerekliliği tüm giysiler için geçerli olmasına karşın, pasuk bunu özellikle, edep yerini örten dondan bahsederken söylemektedir (İbn Ezra). Zira bir Koen’in tesettür kurallarına en üst düzeyde riayet etmesi gerektiğinden, vurgu burada yapılmıştır. Entari gibi, donun da Koen’in bedenine tam oturması gerekir. Bacakları kapatmayan donla yapılan ibadet geçersizdir (Ramban).

Tora bu iki kuralı – entarinin tam oturması ve donun doğrudan bedenle temasta olması gerekliliklerini – Koenler’in özel giysilerinin tanımlandığı Tetsave perasası yerine burada söylemeyi uygun görmüştür. Zira küllerle ilgili bu işlem sırasında bir Koen, kirlenmemek için normalden daha kısa bir entari ve donun altına bir başka şey giymeyi tercih etme yanlısına düşebilir. Bu yüzden Tora, her ne kadar mantıklı bir neden varmış gibi görünüyorsa da, küller toplanırken bile giysilerle ilgili bu kuralların

geçerli olduğunu vurgulamak için özellikle burayı seçmiştir (Abravanel; Meam Loez).

Mizbeah üzerindeki Ola-korbanını – Tüm yakma işleminin Mizbeah üzerinde gerçekleştiği zaten bilindiğine göre, bu, gereksiz görünen bir kullanımdır. Fakat Tora bu şekilde başka bir kanuna gönderme yapmaktadır: Belirli bir korban parçası, hala “*Ola-korbanı*” konumundaysa, yani henüz tamamen yanarak kül olup tükenmediyse, “*Mizbeah üzerinde*” tutulmalıdır (Beer Yitshak; Lifşuto Şel Raši). Başka bir deyişle, Koen kürekle (s.a.) külleri eşeledikten sonra, henüz tam olarak yanıp kül olmamış korban parçaları bulunduğu takdirde, bunları aşağı indirmeyiz, büyük ateşe geri koyar (Torat Koanim 2:5; Talmud – Yoma 45b; Raši).

Külü[n birazını] kaldırır – Bu Bet-Amikdaş’ta her sabah yapılan ilk görevdir. Normal günlerde tan vaktinden itibaren yapılır. Bayramlarda gecenin son üçte birinden, Yom Kipur’da da, gece yarısından itibaren gerçekleştirilir. İşlemi kimin yapacağına dair kura çekilir; kazanan Koen, önce mikveye dalar, sonra özel giysilerini giyer. Ardından Kiyor’da (Şemot 30:17-21) el ve ayaklarını yıkar. Daha sonra, Mizbeah ile rampası arasında, rampanın batı yanına yakın bir yerde duran özel gümüş küreği alır (bkz. Şemot 27:3) ve Mizbeah’ın tepesine çıkar, Mizbeah’taki büyük ateşin en merkezinde yer alan korları eşeler ve tamamen kül haline gelmiş olan kısımdan bir kürek dolusu kül alır (Mişna – Tamid 1:4; Yad – Temidin 2:12). Bu işleme “**Terumat Adeşen** – *Külün Kaldırılması/Ayrılması*” adı verilir (devamı: s.a.). Bunlar, önceki günün korban parçalarının küllerinden olmalıdır. En merkezden alınmasının nedeni budur; zira buraya konmuş olan parçalar tamamen yanmış ve küle dönüşmüştür (Meam Loez).

Söz konusu işlem, Tora’nın 613 emrinden biridir. Mitsvat Ase No. 59 (Sefer Ahinuh).

Mizbeah ’ın yanına yerleştirir – Koen, bu kürek

³ *Koen* keten entarisini giyer. Keten donunu da bedeni üzerine giyip, ateşin *Mizbeah* üzerindeki *Ola-korbanını* [yakıp] tüketmesiyle oluşmuş külü[n birazını] kaldırır ve onu *Mizbeah*'ın yanına yerleştirir.

Aşam-korbanları gibi, “*Kodeş Kadaşim – En Üst Düzeyde Kutsal*” bir *korbandır*. Kesimi *Mizbeah*'ın kuzeyinde gerçekleştirilir (1:11). Kanı aynı yerde özel bir kaba alınır (krş. Şemot 24:6). Kanı, “*Şete Matanot Şeen Arba – Dörde Eşit İki Uygulama*” ile *Mizbeah*'ın duvarlarına çarpılır. Bunun anlamı, kanın, *Mizbeah* duvarının önce kuzeydoğu sonra da tam karşısındaki güneybatı köşesine, duvarın alt yarısına gelecek şekilde toplam iki kez çarpılmasıdır. Fakat kan köşeye atıldığından, dört duvara da erişmiş olur. Yani iki uygulama vardır ama, sonuç dörde eşittir (1:5). Kalan kan ise *Mizbeah*'ın kaidesinin doğu kısmındaki gider deliğine boşaltılır. Bunun ardından hayvanın derisi yüzülmeli ve beden, parçalara ayrılmalıdır (1:6). Hayvanın tümü *Mizbeah*'ta yakılır (1:8); ama derisi *Koenler*'e ait olur (*Mişna – Zevahim* 5:4, Rabi Pinhas Keati o.a.).

☞ *Mizbeah* 'ın Üzerindeki Üç Ateş.

Bu bölüm, *Mizbeah*'taki ateşe üç kez değinmektedir: Bunların iki tanesi p. 2'dedir: [1] “*Al Mokeda – Büyük Ateşte*”; [2] Pasuğun sonundaki “*Veeş Amizbeah – Mizbeah'ın Ateşi*”. Üçüncü değinme de p. 5'tedir: [3] “*Veeş Al Amizbeah – Mizbeah'ın Üzerindeki Ateş*”. Bu üçü, *Mizbeah*'ta sürekli olarak üç ateşin yanar halde olduğunu öğretir. Bu ateşler şu isimlerle adlandırılır: [1] “*Maaraha Gedola – Büyük Odun Yığını*”. Bu yığın, *korban* parçalarının yakıldığı yerdir ve “*Mokeda – Odak*” olarak da bilinir. [2] “*Maaraha Şeniya Şel Ketoret – Tütsü İçin İkinci Odun Yığını*”. Buradan, sabah ve akşam üstü olmak üzere günde iki kez yapılan tütsü işlemi için kor halinde odun parçaları alınıp, *Kodeş*'teki tütsü *Mizbeahı*'na getirilir. [3] “*Maaraha Lekiyum Aeş – Ateşin Devamlılığı İçin Odun Yığını*”. Bu yığın yanar halde durmaz, ihtiyaç durumunda, büyük ateşi desteklemek için yedek odun yığını görevi görür (p. 5, Raşi o.a.; *Talmud – Yoma* 45a).

Gece boyunca sabaha kadar – *Ola-korbanının* yakılması, “gece boyunca” sürebilir ve “sabaha kadar” tamamlanmalıdır (Raşbam). Eğer gece yarısına kadar olan süre içinde, herhangi bir sebepten dolayı bir *korban* parçası ateşten dışarı

fırlarsa, henüz tamamlanmamış sayılır ve ateşe geri koyulur. Eğer bu, gece yarısından sonra olmuşsa, geri koyulmaz (*Talmud – Yoma* 20b).

Onda [sürekli olarak] yanmalıdır – Buradan, *Koenler*'in, ateşin, *Mizbeah*'ta geceleri de dahil olmak üzere, kesintisiz olarak yanmasını sağlamak için *Mizbeah*'taki ateşe yeterli miktarda odun koymalarına dair gereklilik öğrenilmektedir (Ramban; krş. Raşbam). “*Onda ... yanmalıdır*” vurgusu, *korbanların* yakıldığı ateşin *Mizbeah*'ın dışında bir yerde yakılamayacağı öğretir (krş. İbn Ezra).

3. Koen ... giyer – Pasuk *Koenler*'in sadece iki giysisinden bahsetse de, her görevde olduğu gibi, burada da normal bir *Koen*, dört özel giysisini giymekle yükümlüdür. Yani burada bahsedilen entari ve donun yanında, kuşak ve kepe de giymelidir. Zira kutsal görev sırasında bunları giymeyen bir *Koen*'in gerçekleştirdiği ibadet geçersizdir (*Talmud – Zevahim* 17b). Pasuğun devamında “giymek” fiilinin ikinci ve gereksiz görünen bir şekilde kullanılışı, pasukta belirtilenlerin dışında, giyilmesi gereken diğer iki giysinin de eksik kalmaması şartını hatırlatmaktadır.

Bir kürek kül almak, oldukça basit bir işlem olmasına karşın, Tora bir *Koen*'in bunu yaparken bile özel giysilerini giymesini emretmektedir. Bu da, Tanrı'ya ibadet yoluyla yaklaşan ya da Tora'nın herhangi bir mitsvasını yerine getirmek üzere olan bir kişinin, en basit görünen işlemde bile Tanrı'nın Onuru adına en düzgün haliyle davranması gerektiğini öğretir. Hahamlarımız'ın dediği gibi, “Kişi kendi onurunu azaltıp Tanrı'nın Onuru'nu arttırdığı takdirde, hem Tanrı'nın Onuru artar hem de kişinin onuru artar. Kişi kendi onurunu arttırıp Tanrı'nın Onuru'nu azaltırsa, Tanrı'nın Onuru olduğu gibi kalır, ama kişinin onuru azalır” (Rabenu Behaye).

Keten entarisini – Yani *Ketonet* (bkz. Şemot 28:39-40). İbranice *Mido*. Bu sözcük, “*Mida – Ölçü*” kelimesiyle bağlantılıdır ve söz konusu entarinin, *Koen*'in bedenine tam olarak oturacak şekilde, onun ölçülerine tamamen uygun olarak hazırlanması gerektiğini öğretir

4 ד וּפָשַׁט אֶת-בְּגָדָיו וּלְבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת-הַדָּשָׁן
 5 אֶל-מִחוּץ לַמִּחֲנֶה אֶל-מָקוֹם טָהוֹר: ה וְהָאֵשׁ עַל-הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד-בּוֹ
 לֹא תִכְפֹּה וּבֵעֵר עָלֶיהָ הִכָּהוּ עֲצִים בִּבְקָר בִּבְקָר וְעֵרָ עָלֶיהָ
 הָעֵלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים:

korbanının gece boyunca yandığından bahsedildiği için, “o zaman sabahleyin ateş söndürülebilir” şeklinde yanlış bir sonuca varmamıza neden olabilir (*Piruş Al İbn Ezra*). Bu nedenle Tora gündüz de olsa bu ateşin sönmemesi gerektiğini vurgulamaktadır (*İbn Ezra*).

Midraş, Moşe'nin inşa ettiği *Mişkan*'da bulunan *Mizbeah*'ın, 39 yıl çölde, 14 yıl Gilgal'da, 13 yıl Nov'da, 50 yıl da Givon'da olmak üzere toplam 116 yıl boyunca kullanıldığına dikkati çeker (Raşas). Tüm bu yıllar boyunca, *Mizbeah*'ın ateşi sürekli olarak yanmış, buna karşın ince bakır kaplama hiç erimemiş, altındaki ahşap iskeleti kararmamıştır (*Midraş – Vayikra Raba* 7:5; bkz. Şemot 27:1-2). Tora belki de bu mucizeyi vurgulamak için söz konusu ifadeyi birkaç kez tekrarlamaktadır (Rabenu Behaye).

Her sabah odunlar – *Talmud* (Yoma 27b), bu pasuğu 1:7 ile metodik bir şekilde karşılaştırıp, Koenler'in *Mizbeah*'taki büyük ateşe her sabah ve her akşam iki büyük kütük eklemeleri gerektiğini öğretir.

İbranice **Baboker Baboker**. Bu aynı zamanda “sabah erkenden” anlamına da gelebilir. Tora bu ifadeyi hem bu iki kütüğün koyulması hem de içerdeki altın tütsü *Mizbeah*'nın küllerinden arındırılması işlemi için kullanmaktadır (bkz. Şemot 30:7). Buna karşılık kütüklerin yerleştirilmesi, Altın *Mizbeah*'ın küllerinden arındırılmasından önce yapılır (*Talmud – Yoma* 33a).

Ola-korbanını – İbranice **A-Ola**. Baştaki [“a” sesi ile noktalanmış olan] E harfi, İngilizce'deki “the” sözcüğü gibi, belirlilik anlamı verir. Başka bir de-yişle bu pasukta belirli bir *Ola-korbanı*ndan bahsedilmektedir. Bu da, düzenli olarak her sabah yapılan ve bir *Ola-korbanı* türü olan *Tamid-korbanı*dır (Mallbim). Odunların üzerine ilk yerleştirilecek olan *korban* bu *Ola-korbanı*dır. Günün

tüm *korbanları* ancak bundan sonra gerçekleştirilebilir (krş. *Talmud – Pesahim* 58b).

Şelamim-korbanlarının içyağlarını – Abravanel, Tora'nın burada sadece *Şelamim-korbanlarından* bahsettiğine, *Aşam* ya da *Hatat-korbanları* hakkında [kural onlar için de geçerli olduğu halde] bir şey söylemediğine dikkati çeker. Bunun bir nedeni vardır: Tora, günahların onarımı amacıyla getirilen *korbanlardan* bahsetmemeyi tercih etmektedir. Zira Tanrı, bu *korbanlara* hiç ihtiyaç duyulmamasını; insanların her zaman yaşanan güzel şeyler karşısında minnettarlığı ifade etmek için getirilen *Şelamim-korbanını* getirmelerini yeğler.

Onun üzerinde tüttürecek – Eğer *Şelamim-korbanı* getiren kimse varsa (Raşi). *Ola-korbanının* ateşin üzerine yerleştirilmesi, zorunlu bir işlemdir; zira *Tamid-korbanı* düzenli olarak her gün getirilmesi gereken bir *korbandır*. Fakat her gün *Şelamim-korbanı* getirme gibi bir yükümlülük yoktur. Dolayısıyla pasuğun anlamı, “gönüllü olarak *Şelamim-korbanı* getiren kimse varsa, bunların içyağları da *Mizbeah*'ın üzerinde tüttürülecektir” şeklindedir (*Mizrahi; Sifte Hahamim*). Bu bakışla, “onun üzerinde”den kasıt, “*Mizbeah*'ın üstünde yakılan odunların üzerinde”dir.

Hahamlarımız, her gün ikincisi akşam üzeri yapılan *Tamid-korbanından* önce, o günün diğer tüm *korbanlarının* tamamlanması gerektiğini öğretirler. Pasuktaki “*Şelamim-korbanları-nun içyağları*” ifadesinin İbrancesi **Helve A-Şelamim**'dir. Fakat bu ifade, belirleyici bir öneke (“A”) sahiptir. Bu haliyle, sanki önceden sözü geçen bir *Şelamim-korbanından* bahsedilmektedir. Oysa bu bölümde belirli bir *Şelamim-korbanından* bahis yoktur. Hahamlarımız bu nedenle, **A-Şelamim** sözcüğündeki önekin, bir belirleme değil, emir kipine çevirme amaçlı olduğunu öğretirler. Bu

⁴ “Giysilerini çıkarıp başka giysiler giyer ve [fazla] külleri kampın dışına, saf bir yere çıkarır.

⁵ “Mizbeah’ın üzerindeki ateş, onda [sürekli olarak] yanmalı, sönmemelidir. Koen onun üzerinde her sabah odunlar yakıp *Ola-korbanı*nı onun üzerinde düzenleyecek, *Şelamim-korbanlarının* içyağlarını da onun üzerinde tüttürecektir.

dolusu külle birlikte Mizbeah’tan iner, yüzünü kuzeye çevirip Mizbeah’ın tepesine çıkan rampanın doğu yanı boyunca 10 *ama* (~4,8m.) kadar yürür. Külleri rampadan 3 *tefah* (~24cm.) uzaklıkta Bet-Amikdaş’ın avlusunun zeminine yerleştirir (a.y.). Bu küller, mucizevi bir şekilde, yerleştirildiği yerde zemin tarafından yutulur, ardından hiçbir iz bırakmazdı. Burası “*Mekom Adeşen – Kül Yeri*” olarak adlandırılır (bkz. 1:16 açk.). “*Yerleştirir*” sözcüğü, bu işlemin özenle yapılması, getirilen külün tümünün ve dağılmadan yerleştirilmesi gerektiğini öğretir (*Talmud – Temura* 34a).

Rabi Samson Raphael Hirsch’in açıklamasına göre, Koen, henüz o günün görevine başlamadan, önceki günün ibadetine ait bir bölümü alıp Mizbeah’ın yanına yerleştirmekle, tıpkı önceki gün gibi, o gün de Tanrı’ya, O’nun İstekleri doğrultusunda hizmet edileceğine dair ulusal bir tür bildiride bulunmuş olur. Bu, Tanrı ibadetine ki sürekliliği de ifade etmektedir.

4. Giysilerini çıkarıp... – Bu pasukta anlatılan, önceki cümledeki külleri kaldırma görevinden tamamen farklıdır. *Terumat Adeşen*, her sabah aksatılmadan yapılması gereken bir şeydir ve temizlikle ilgisi yoktur (*Minhat Yeuda*; *Sifte Hahamim*). Bu pasukta söylenen ise, daha çok temizlikle ilgilidir ve sadece gerektiğinde yapılır (*Raşbam*). Buna göre, *korbanlar* yakıldıkça orada biriken külleri, Koenler merkeze doğru iteler ve küller burada bir yığın oluşturur. Bir şişkinliğe benzemesi nedeniyle, bu yığına “*Tapuah – Şişkin* [ya da yuvarlak ve şişkin olduğu için ‘*Elma*’]” adı verilir (*Sefer Zikaron*). *Tapuah*’taki küller çok fazla olduğu takdirde, bu pasukta açıklanan işlem yapılır ve Koen temizlik ve düzen amacıyla buradaki küllerin fazla kısmını alıp kampın [ya da Bet-Amikdaş döneminde Yeruslayim’in] dışına çıkarır. Burası “*Şefeh Adeşen – Küllerin Döküldüğü Yer*” olarak adlandırılır (bkz. 4:12 açk.). Kısacası, diğerinden farklı olarak, bu, günlük bir işlem değildir (*Talmud – Tamid* 28b; *Gur Arye*).

Çok miktarda kül taşıyacağı için, Koen’in kutsal giysileri kolayca kirlenecektir. Bu yüzden, külleri temizlemeden önce, Koen, bu özel “*giysilerini çıkarmalı*” ve nispeten daha eski ve yıpranmış olan başka bir kıyafet giymelidir. Fakat bu da eskiden normal ibadette giydiği dört özel giysiden oluşmalıdır (*Talmud – Yoma* 23b; *Raşi*). Bir başka görüşe göre ise özel kıyafete gerek yoktur. Külleri kamp dışına çıkarırken herhangi bir giysi de giyebilir; zira bu, kutsal bir hizmet sınıfında kabul edilmez (*Yad – Temidim* 2:15; *Mişne Lameleh*; krş. *Ramban*).

Yine de bu giysi değişikliği Tora’nın bir emri sınıfında değildir. Tora burada sadece uygun davranış ve nezaket konusunda bilgi vermektedir. *Hahamlarımız*’ın öğrettikleri gibi: Bir hizmetkarın, mutfakta yemek hazırlarken giydiği giysilerini, efendisine şarap ikram ederken de giymesi uygun değildir (*Torat Koanim* 2:3; *Talmud – Yoma* 23b; *Talmud – Şabat* 114a; *Raşi*). Yemek hazırlanırken giysilerin lekelenme olasılığı yüksektir. Bu yüzden bir hizmetkarın, ikramda bulunurken giydiği özel giysilerini, yemek hazırlarken daha az değerli giysilerle değiştirmesi mantıklıdır. Burada da kül taşıma görevi kirlenmeye açık olduğundan, daha az değerli giysiler tercih edilmelidir.

Buradan, bizler de hafta içinde giydiğimiz alelade kıyafeti, *Şabat*’ın şerefine, en iyi giysilerimizle değiştirmenin gerekliliğini öğrenmekteyiz. Bu değişiklik gerekliliği sadece sinagoga gidenler için geçerli değildir. Gün boyu hazırlıklarla uğraşmış olan bir ev hanımı da, sinagoga gitmiyorsa bile, evde *Şabat* onuruna güzel giysilerini giymelidir (*Talmud – Şabat* 114a, *Maarşa* o.a.).

5. Yanmalı – Alternatif olarak bu kısım “Mizbeah’ın üzerindeki ateş onda yakılmalı” şeklinde de çevrilebilir; zira odunlar Mizbeah’ın üzerindeyken yakılmalıdır. Dışarıda yakılıp sonra Mizbeah’a getirmek yanlıştır (*Meam Loetz*).

Sönmemelidir – Bu bölümün başında *Ola-*

וְאֵשׁ תָּמִיד תִּקְדֹּךְ

6

עַל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה: ס וְזֹאת תֹּרַת הַמִּנְחָה הַקֶּלֶב אֲתָהּ

7

בְּנִי־אֶהְרֹן לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ: ח וְהָרִים מִמֶּנּוּ בְּקִמְצֹו

8

מִסֵּלַת הַמִּנְחָה וּמִשְׁמֶנָּה וְאֵת כָּל־הַלֶּבֶנָּה אֲשֶׁר עַל־הַמִּנְחָה

וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ רִיחַ נִיחֹחַ אֲזַכְּרָתָהּ לִיהוָה:

sadece Aaron'un soyundan gelen erkekler tarafından yenebilir (p. 11). [4] Bu parçaya değen her yiyecek de “kutsal” konumu elde eder (a.y.; Ramban).

7. Minha'nın kanunu – Burada da “*Tora – Kanun*” sözcüğü kullanılmaktadır. Yukarıda (p. 2 ačk.), bu sözcüğün kurallar açısından bir genelleme ifade ettiği belirtilmişti. Başka bir deyişle, burada verilen kurallar, başka konular için de geçerlidir. Bunlardan biri, *Minha-korbanı*nda *kemitsa* işleminden arda kalan bölümün *Koenler* tarafından yenmesinin tüm *Minhalar* için geçerli olmasıdır (*Talmud – Menahot* 72b). [Bir *Koen*'in getirdiği *Minha*'da ise, *kemitsa* işlemi olmadığı için, “kalan” bölüm yoktur. Böyle bir *Minha* tümüyle yakılır (bkz. p. 16)].

Aaron'un oğulları[ndan biri] – Pasuk her ne kadar “*Aaron'un oğulları*” şeklinde çoğul bir ifade kullanıyorsa da, yüklem (“*getirir*”) tekil oluşu, *Minha* işleminin tek bir *Koen* tarafından gerçekleştirildiğine işaret eder (İbn Ezra; krş. 2:2).

Onu ... getirir – Onu bir bütün olarak ve *Minha* olmaya uygun özelliklerle getirir (*Torat Koanim*). Getirilen *Minha*'nın sadece küçük bir bölümü “memnuniyetle kabul edilmek üzere” *Mizbeah*'ta tüttürülürken, büyük bölümü *Koenler* tarafından yenir. Yine de *korban* sahibi, onu “bir bölümü Tanrı'ya bir bölümü de *Koenler*'e” diye getirmez. Zira *korbanın* “tümü” doğrudan Tanrı'ya aittir. Sonradan *Koenler*'e verilen kısım ise, *Tanrı'nın* bu bütünden ayırıp onlara verdiği bir hediyesidir. Bu nedenledir ki, *Koenler*, kendilerine ayrılan payın da, tıpkı yakılan kısım gibi *hamets* olmamasına dikkat etmelidir (Sforno; bkz. p. 10).

Tanrı'nın Huzuru'nda Mizbeah'ın önüne Getirir – “*Tanrı'nın Huzuru*”, *Mişkan*'ın ve için-

deki *Aron Aberit*'in yer aldığı batı yönünü ifade eder. “*Mizbeah'ın önü*” – tam çeviriyle “*Mizbeah'ın yüzü*” – ise, *Mizbeah*'a çıkmakta kullanılan rampanın bulunduğu güney yönüdür. Dolayısıyla *Koen*, içinde *Minha-korbanı* olan kutsal kabı getirip *Mizbeah*'ın güneybatı köşesine değdirir. Bu işleme “*Ağaşa – Sunuş*” adı verilir (*Torat Koanim*; *Talmud – Zevahim* 63b; *Talmud – Menahot* 19b; *Talmud – Sota* 14b; *Yad – Maase Akorbanot* 13:12).

8. Kometsiyle – Bkz. 2:2 ačk. Yani “kendi elinin ölçüsüne bağlı olan *kometsle*”. Buradan, *kometsin* sabit bir ölçü olmadığı, dolayısıyla bunun sabit ölçüyü belirten bir ölçüyle yapılamayacağı ve *kometsin*, *Koen*'in el ölçülerine göre değişkenlik gösterebildiği görülmektedir (*Talmud – Menahot* 19b; *Talmud – Yoma* 47a; Raşi).

Yağından – Yağın, un tarafından emilmiş olmasına karşın yine de vurgulanması, *kometsin*, karışımın en yağlı kısmından ayrılması gerektiğini öğretir (*Talmud – Sota* 14b; Raşi; *Mizrahi*; *Sifte Hahamim*).

Minha'nın – Sadece “*onun*” denmesi yeterli olmasına karşın, pasukta iki kez “*Minha'nın*” vurgusunun yapılması, tüm işlemlerin belirli bir *Minha* için yapılması gerektiğini öğretir. Başka bir deyişle, iki farklı *Minha* birbirine karışmış olmalıdır; her *Minha* için bu işlemler ayrı ayrı yapılır (*Torat Koanim*; Raşi; *Beer Yitshak*).

Tüm günlüğü – Günlük, *Minha*'nın üzerine yerleştirilir ve *Minha* bu şekilde *Mizbeah*'a getirilir. Fakat *komets* ayrılmadan önce, günlük, ayrılan diğer kısımlarla birlikte *Mizbeah*'ta yakılmak üzere toparlanıp *Minha*'nın üzerinden geri alınır. Bu nedenle pasuk burada günlüğü özellikle vurgulamaktadır (*Torat Koanim*; *Talmud*

⁶ *Mizbeah* üzerinde daimi olarak ateş yanmalıdır; [onu] söndürme.

[23. *Minha* Kuralları]

⁷ “Ve *Minha*’nın kanunu şudur: Aaron’un oğulları[ndan biri] onu Tanrı’nın Huzuru’nda *Mizbeah*’ın önüne getirir.

⁸ *Kometsiyle*, *Minha*’nın unundan ve yağından [birazını] – ve *Minha*’nın üzerindeki tüm günlüğü – [kaptan] kaldırır. [Bunları] Tanrı Adına [*Minha*’nın] hatıra porsiyonu olarak memnuniyetle kabul edilmek üzere *Mizbeah*’ta tutturur.

durumda sözcük “*Aşlem – Tamamla!*” emriyle bağlantılı hale gelir. Bu da, günün tüm *korban*larının, “*onun üzerinde*” – yani [önceki paragraftaki açıklamadan farklı olarak] sabah yapılan “*Ola-korbanının üzerinde*” – yapıpıp tamamlanması gerektiğini gösterir. Özellikle sabah yapılanın vurgulanması, akşam yapılan *Ola-korbanının* sonrasında başka bir şeyin getirilemeyeceğini de öğretmiş olur (*Divre David*; *Sifte Hahamim*).

6. Daimi olarak ateş yanmalıdır – Ramban’a göre bu sözler, ateşin sürekli yanması için yeterli miktarda odun koyulması konusunda *Koenler*’e verilmiş bir emirdir. O kadar ki, bu konuda titiz davranmamaları sonucunda ateş söndüğü takdirde, Tora’nın “yapma” şeklindeki bir emrini (bkz. s.a.) ihlalden sorumlu olurlar. *Mitsvat Ase* No. 60. Her ne kadar *Mizbeah*’ın ateşi mucizevi olarak gökten inmişse ve *Koenler* hiçbir şey yapmasa bile sönmeyecekse de, yine de *Koenler*’in, mucize yokmuş gibi davranmaları bir emirdir (*Talmud – Yoma* 21b). Tanrı bir mucize yaptığı zaman bile bunu doğa kurallarının içinde tutmaya, en azından bu kuralları gereğinden fazla esnetmemeye dikkat eder. Örneğin, çok ünlü ve tartışılmaz bir mucize olan, Kızıldeniz’in yarılışı olayında bile, Tora “*Tanrı bütün gece boyunca denizi kuvvetli bir doğu rüzgarıyla iteledi*” (*Şemot* 14:21) diyerek, mucizeyi doğal bir oluşuma yakın tutmayı tercih etmiştir. Buna benzer bir şekilde, her ne kadar ateş mucizevi ise de, *Mizbeah* için *Koenler*’in de ateş yakmaları istenmektedir. Zira gökten ateşin inışı, aynı sebepten dolayı normal bir gözün görebileceği şekilde gerçekleşmiyordu. Bu konudaki istisnalar, *Mişkan*’ın açılışının sekizinci gününde (9:24), Yisrael’in hakimlerinden Gidon’un *korbanında* (*Şofetim* 6:21), bir başka hakim Şimşon’un babası Manoah’ın yaptığı *korbanda* (*Şofetim* 13:20) ve Peygamber Eliyau’nun Karmel dağında gerçekleştirdiği *korbanda* (*Melahim I* 18:38) gelen mucizevi ateşlerdir (*Sefer Ahinuh*).

Pasuğun sonunda ateşin söndürülmesi yasaklandığına göre, bu ateşin sürekli yanacağı zaten açıktır. “*Tamid – Daimi*” vurgusu bu açıdan gerekli değildir (*Maskil Ledavid*). Ama bu sözcük başka bir konuyu öğretmektedir: Hakkında “*daimi*” olarak yanması gerektiği söylenen bu ateş, *Mişkan*’ın içinde “*Tamid – Daimi*” [=her gün] yakılması gereken *Menora*’nın yakılışında kullanılır (*Talmud – Yoma* 45b; Raşi; bkz. *Şemot* 27:20).

“*Daimi*” sözcüğü, bu ateşin ne olursa olsun yakılması gerektiğini öğretir. *Şabat* da olsa, tüm *Koenler tame* konumunda bile olsa, bu ateş yakılmalıdır (*Talmud Yerusalmi – Yoma* 4:6). Zira genel bir kurala göre, “*daimi*” ve belirli bir zamanı olan *mitsvalar*, *Şabat*’tan üstündür ve *Bet-Amikdaş*’taki birçok işlem bu sınıfa girdiği için, *Şabat*’ın kısıtlayıcı kuralları bu görevlerin yanında ikinci planda kalır.

Söndürme – Bu, Tora’nın “yapma” şeklindeki emirlerinden biridir. *Mitsvat Lo Taase* No. 73 (*Sefer Ahinuh*). Dahası, *Mizbeah*’taki ateşin söndürülmemesi gerektiğine dair uyarı önceki pasukta da verildiği için (*Mizrahi*; *Sifte Hahamim*), bu ateşi söndüren kişi, iki yasağı birden ihlal etmiş gibi değerlendirilir (Raşi). Ramban’a göre bu emir sadece bir önceki pasuktur ve söndüren kişi, tek emri ihlal etmiş sayılır. Bir kişi, bu ateşten tek bir koru bile söndürdüğü takdirde, bunu ister *Mizbeah*’ta yapmış olsun, isterse de koru *Mizbeah*’tan alıp başka bir yerde söndürmüş olsun, emri ihlal etmiş sayılır.

7-11. *Minha* Kuralları. Bu bölüm, *Minha-korbanı* ile ilgili *Perek 2*’de belirtilen kurallara yenilerini ekler. Burada dört yeni kural vardır: [1] *Koenler Minha*’dan kalan bölümü de *matsa* özelliğini koruyarak yemelidirler (p. 9). [2] Yeme işlemi sadece *Mişkan* ya da *Bet-Amikdaş*’ın avlusu içinde yapılabilir (a.y.). [3] *Minha*’nın kalan kısmı

ט וְהִנֹּתָרְתָּ מִמֶּנָּה

יֹאכְלוּ אֶהָרָן וּבָנָיו מִצֹּת תֹּאכֵל בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ בַּחֲצֵר אֶהֱל־מוֹעֵד

יֹאכְלוּהָ: י לֹא תֹאפֶה חֶמֶץ חֶלֶקֶם נָתַתִּי אֹתָהּ מֵאֲשֵׁי קֹדֶשׁ 10

קֹדֶשִׁים הִוא כַּחֲטָאת וְכֹאשֶׁם: יא כָּל-זָכָר בְּבִנֵי אֶהָרָן יֹאכְלוּנָה 11

חֲק־עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאֲשֵׁי יְהוָה כֹּל אֲשֶׁר-יִגַּע בָּהֶם יִקְדָּשׁ: פ שֵׁנִי

katında bağışlanma sağlar. Bu nedenle, Koenler de, bu payı yedikleri zaman, Mizbeah'la ilgili kısıtlamalara uymakla yükümlüdürler. Ve tıpkı Mizbeah üzerinde hamets bir şeyin yakılmasının yasak olması gibi (2:11), Koenler de bu paylarının hamets olmasına izin veremez.

[Bu yüzden]... – “Yakılan-korbanlardan ayrıldığı için...”.

Hatat ve Aşam-korbanları gibi – Bir kişi, sınırlı maddi imkanları nedeniyle Hatat-korbanı olarak un getiriyorsa, bunun kanunu “Hatat-korbanı gibi”dir. Bu nedenle tıpkı tüm işlemleri “Hatat-korbanı niyetiyle” yapılması gereken Hatat-korbanı gibi, bu Minha türü de niyet gerektirir. Bu niyetin yokluğu korbanı geçersiz kılar (4:12 açık.). Diğer yandan bir kişi günahı nedeniyle değil de, sadece içinden geldiği ve şükranlarını sunmak için bir Minha-korbanı getiriyorsa, bunda belirli bir niyet şartı yoktur. Bu açıdan söz konusu Minha, “Aşam-korbanı gibi”dir (Torat Koanim; Talmud – Zevahim 11a; Talmud – Menahot 2b; Raşi). Başka bir açıklamaya göre, Minha'yı, “Aşam ve Hatat-korbanları gibi” yapan şey, sıradaki pasukta verilen “Ona değen her şey ‘kutsal’ niteliği kazanacaktır” kuralıdır (İbn Ezra).

11. Her erkek – Dolayısıyla Koen ailesine mensup olsa da, bir kadın bunu yiyemez. Diğer yandan “tüm Koenler” değil de “Aaron’un soyuna mensup her erkek” denmesi, Bet-Amikdaş’ta görev yapmayı engelleyen bir kusura sahip Koenler’in de bunu yiyebileceğini öğretir. Bu, 21:22’den öğrenilmektedir. Şimdiki pasuk ise, kutsal görevde nöbet sırası gelen bir aileye mensup olan kusurlu bir erkek Koen’in, diğerleriyle tam olarak eşit paya sahip olduğunu öğretmektedir (Torat Koanim 3:5; Talmud – Zevahim 102a; Raşi).

Tanrı’nın Yakılan-korbanları’ndan [ayrılıp...] – Ya da “[Bu,] Tanrı’nın Yakılan-korbanları’ndan

[Koenler için] ebedi bir paydır” (Rashi – The Sapirstein Edition). Diğer yandan, bu pay ancak Mizbeah’taki işlemler tamamlandıktan sonra yenebilir. Bu açıdan pasuğun [ve p. 10’daki benzer ifadenin] çevirisi “Ebedi kanun olarak, [bu pay ancak] Tanrı’nın Yakılan-korbanları’nın tamamlanmasından sonra [Koenler’in hakkı olur]” şeklinde de olabilir (Torat Koanim; Ramban; bkz. 2:3 açık.). Bu kural, Minha gibi, “en üst düzeyde kutsal” niteliğine sahip olan tüm korbanlar için geçerlidir. Koenler, kendi paylarını ancak Mizbeah’taki işlemler tamamlandıktan sonra yiyebilirler (Torat Koanim).

Ona değen her [yiyecek] – Tam çeviriyle “her şey”. Fakat burada özellikle yiyecekten bahsedilmektedir. Bir yiyecek, bir Minha’ya, tadını emecek şekilde değdiği takdirde, o Minha ile ilgili, kutsiyeti ilgilendiren hafif ya da ağır tüm kurallar, diğer yiyecek için de geçerli olur (Torat Koanim; Talmud – Zevahim 97a-b; Raşi; Rabenu Behaye). Örneğin bir Minha herhangi bir nedenden dolayı geçersiz hale gelirse, onun değdiği alelade bir yiyecek de, yenemez hale gelir. Benzer şekilde, geçerli bir Minha’nın yenmesinin uygun olduğu süre ve mekan sınırlamaları, ona değen yiyecek için de geçerli olur. Bir açıklamaya göre, Minha’nın değdiği kaplar da, ilgili kutsiyet kurallarıyla sınırlı hale gelir (The Artscroll Chumash – Stone Edition; krş. Talmud – Zevahim 97a-b).

Bu, Yahudi Kanunu’nda bir yiyeceğin tadının, yiyeceğin kendisiyle aynı statüde olduğunu öğretir. Kaşer olmayan bir yiyecekten pişen tüm yiyeceklerin de Kaşer olmamasının nedeni budur (bkz. Talmud – Pesahim 44b-45a). Aynı durum bir yiyeceğin tadını emmiş olan kaplar için de geçerlidir. Kaşerut kurallarına göre etli ve sütlü yiyecekler için ayrı kapların kullanılmasının nedeni budur. Örneğin, sütlü yiyeceklere özel bir kapta etli yiyecek pişirmek yasaktır; zira bu kabın

⁹ “[*Minha*]dan kalanı ise Aaron ve oğulları yerler. [Bu,] *Matsa* [özelliliği korunarak] Kutsal bölgede yenecektir. [Dolayısıyla *Koenler*] Onu Buluşma Çadırı’nın avlusunda yemelidirler.

¹⁰ [*Minha*] *Hamets* olarak pişirilemez. [Zira] Onu yakılan-kurbanlarımdan [ayırıp, *Koenler*’in] payları olarak belirledim. [Bu yüzden,] *Hatat* ve *Aşam-kurbanları* gibi en üst düzeyde kutsaldır. ¹¹ Aaron’un soyuna mensup her erkek onu yiyebilir. [Bunun] Tanrı’nın Yakılan-kurbanları’ndan [ayrılıp *Koenler*’e verilmesi] ebedi bir kanundur. Ona değen her [yiyecek] ‘kutsal’ niteliği kazanacaktır.”

– *Sota* 14b). Vayikra peraşasında bu detay, beş *Minha* türünden sadece biri için söylendiğinden (2:2), Tora bunu burada tekrarlayarak, bu işlemin tüm *Minhalar* için geçerli olduğunu öğretmektedir (Raşi).

[**Kaptan**] – Raşi. Tam çeviriyle “*ondan*”. *Minha* bir kabın içinde sunulmalıdır. Zira *komets* alındığı sırada bir *isaron* unun bir bütün halinde olması gerekir. Bu da ancak bir kap içinde mümkündür (krş. Malbim). Ayrıca bunun tek bir kap olması gerekir. *Minha* iki ya da daha fazla kaba bölünmüş olarak getirilemez (*Talmud* – *Menahot* 24a).

Kaldırır – İbranice *Veerim*. Bu, “*Teruma* – *Kutsiyet Amaçlı Ayırma*” sözcüğüyle aynı köke sahiptir. Ayrılan kısım “kutsal” hale geldiğinden, konum olarak “yükselmektedir”. “*Kaldırır*” ifade-si de, bu manevi düzey yükselişini ifade eder.

Hatıra porsiyonu – Bkz. 2:2 açk.

9. Aaron ve oğulları yerler – *Minha*’nın *kemitsa* sonrasında kalan kısmının *Koenler* tarafından yenmesi, Tora’nın 613 mitsvasından biridir. *Mitsvat Ase* No. 61 (*Sefer Ahinuh*). Krş. Şemot 29:33 açk.

Matsa [özelliliği korunarak] – Yani mayalanması-na izin verilmeden. *Perek* 2’de de görüldüğü üzere, bu, bugünün bildiğimiz yassı ve gevrek *matsalardan* farklı şekillerde de olabilir.

Kutsal bölgede ... Buluşma Çadırı’nın avlusunda – *Minha-kurbanları*, “*Kodeş Kadaşim* – *En Üst Düzeyde Kutsal*” niteliğine sahip *korbanlar*dır. p. 10’da da belirtildiği üzere, *Hatat* ve *Aşam-kurbanları* ile aynı statüdedir. Bu nedenle, “kutsal bölge” olan *Mışkan*’ın [ya da *Bet-Amikdaş*’ın] avlusundan (*Azara*) dışarı çıkamaz ve burada sadece erkek *Koenler* tarafından yenebilir (Raşi; Raşbam).

10. Hamets olarak pişirilemez – Her ne kadar *Mizbeah*’ta sadece *komets* yakılıyorsa ve kalan kısım *Koen*’e kalıyorsa da, kalan bu bölüm bile *hamets* olamaz. Olduğu takdirde yenmesi yasaktır (*Talmud* – *Menahot* 55a; Raşi). *Mitsvat Lo Taase* No. 74 (*Sefer Ahinuh*). Buna, pasuktaki [İbra-nice] sözcük sıralamasıyla değinilmektedir: “*Hamets olarak pişirilemez, payları...*”. İbranice söz diziliminde “*payları*” sözcüğünün hemen yasağın ardından gelmesi, *Koenler*’e kalan bölümün bile *hamets* olamayacağını öğretmektedir (*Minhat Yeuda*; *Sifte Hahamim*).

Pasuk “*hamets olarak pişirilemez*” demektir. Daha önce (2:11) ise hiçbir *Minha*’nın “*hamets [hamurdan] yapılamayacağı*” söylenmiştir. *Hamets* “*yapmak*” daha genel bir ifadedir. “Pişirmek” ise, hazırlama işlemlerinin sadece biridir ve 2:11’de verilen genel kurala dahil olmasına karşın özellikle vurgulanarak, diğer alt işlemlerle ilgili bir örnek teşkil etmektedir. Buna göre, tıpkı pişirme gibi, diğer tüm alt işlemlerde de, bu un işinin *hamets* olmamasına dikkat edilmelidir. Zira son ürün *hamets* olduğu takdirde, bu tek bir bütün ihlal olarak kabul edilmeyecek, her alt işlem ayrı birer ihlal olarak sayılacaktır (*Talmud* – *Menahot* 55b; Ramban). Diğer yandan örnek olarak özellikle pişirmenin seçilmesi de boşuna değildir. Zira Tora boyunca *Pesah*’taki *matsaların* hazırlan-masını ele alan bölümlerde en çok vurgulanan alt işlem, pişirmektir (İbn Ezra).

[**Zira**]... – Abravanel, *Koenler*’in yiyecekleri kıs-mın bile neden *hamets* olamayacağını şu şekilde açıklar: Pasuğun devamında bunun, “*Tanrı’nın Yakılan-kurbanları’ndan bir pay*” olduğu söylen-mektedir. Bu da, *Minha* payını yiyen bir *Koen*’in, *Mizbeah*’la aynı statüye yükseldiğini öğretir. Başka bir deyişle tıpkı üzerinde *korbanların* yakıl-masıyla günahlar için onarım sağlayan *Mizbeah* gibi, bir *Koen* de, *Minha* payını yediğinde Tanrı

יב וידבר יהוה אל-משה לאמר: יג זה קרבן אהרן ובניו
 אשר-יקריבו ליהוה ביום המשח אתו עשירת האפה סלת מנחה
 תמיד מחציתה בבקר ומחציתה בערב: יד על-מחבת בשמן
 תעשה מרבכת תביאנה תפיני מנחת פתים תקריב ריח-ניחח
 ליהוה:

12-13

14

Yisrael arasında bir tür elçi görevinde olduğu için, onun konumundaki bir kişinin, daimi bir *korban* sunması uygundur. Bu daimi *korban* da, tıpkı halk adına daimi olarak her gün sunulan *Tamid*-korbanı gibi, sabah ve akşam olarak iki kez sunulmalıdır (*Sefer Ahinuh*).

Koen Gadol ve normal bir *Koen*'in, belirtilen zamanlarda bu *Minha*'yı sunması için farklı nedenler verilebilir: [1] Tüm Yisrael, kendileri adına Tanrı'ya ibadet etmesi konusunda *Koen Gadol*'a bağımlıdır. Bu nedenler *Koen Gadol*'un günahsız olması gerekir. Fakat "[Hep] İyiyi yapıp, hiç hata yapmayan kusursuz kişi yoktur" (Koelet 7:20). Bu yüzden *Koen Gadol*, olasılıkla işlemiş olduğu hataların onarımı için bu sürekli *korbanı* getirir. [2] Halk, *Koen Gadol*'u örnek alacak ve kendi günahlarını onarmak için *korban* getirme konusunda motive olacak, bunu yapmaktan çekinmeyecektir. [3] Fakir kişilerin getirdikleri *korban* da bir *Minha*'dır. *Koen Gadol* ile aynı *korbanı* getirdikleri için, bunu yaparken, ekonomik durumları nedeniyle başları eğik olmayacaktır. [4] Bir *Koen Gadol*'un Tanrı önünde sürekli mütevazı ve saygı dolu olması gerekir. Bu nedenle onun *korbanı* da, fakir kişinin *korbanı*yla aynıdır. [5] *Kemitsa*, *Bet-Amikdash*'taki işlemler içinde en zor olanlardan biridir. Bu nedenle *Koenler*'in hata yapmaları ve *Mizbeah*'ta yakılmak üzere ayırdıkları *kometsi*, gereğinden az miktarda tutmaları olasıdır. Kalanı kendileri yediği için, böyle bir durum bir tür hırsızlık olacaktır. *Koen Gadol*'un her gün getirdiği *korban*, tüm *Koenler*'in bu olası hatasını onarır. [6] Tüm nesiller boyunca çekilen acılarda, mutlaka Altın Buzağı günahının etkisi vardır (bkz. Şemot 32:34). Bu nedenle, her nesilde, Altın Buzağı günahında ister istemez pay sahibi olmuş olan Aaron'un yerini alacak olan *Koen Gadol*, Yisrael'i söz konusu etkilerden korumak için bu *korbanı* getirir (*Meam Loetz*).

Meshedildiği günde – Buradan mesh işleminin

"*günde*", yani gündüz vakti yapılması gerektiği öğrenilmektedir (*Torat Koanim*).

Daimi şekilde – İbranice *Tamid*. Bu detay, sadece *Koen Gadol*'un *korbanları* için geçerlidir. *Koen Gadol* burada açıklanan *Minha*'yı düzenli olarak her gün getirdiği için, *korbanı* "*daimi*" olarak tanımlanmıştır. Fakat normal *Koenler* burada açıklanan *korbanlarını* hayatlarında sadece bir kez, göreve ilk başladıkları gün getirirler (Raşi).

En kaliteli un – İbranice *Solet* (bkz. 2:1 açk.). 1/10 efa [=isaron] miktarındaki un, on iki *matsa* somunu halinde pişirilir (*Talmud* – *Menahot* 76a). Bu, yaklaşık olarak 2,2lt. miktarında unu ifade eder (bkz. Şemot 16:36 açk.; ayrıca 5:11 açk.).

Yarısı sabah, yarısı da akşamüstü – Getirilen bir *isaron* onun yarısı sabah, yarısı da öğleden sonra, burada açıklanan *Minha*'nın üretimi ve sunulduğu için kullanılır (a.k. 50b). Bu iki yarım, bir bütündür. Dolayısıyla sabahki bölüm tamamlandıktan sonra, *Minha*'nın ikinci yarısı kaybolur ya da *tame* hale gelirse, başka bir yarım *isaron* getirilmez ve akşam getirilecek olan bölüm iptal olur (a.y.).

14. Tava üstünde ... haşlanmış ... fırında – Bkz. Şemot 2:9 açk. Bu *Minha*'nın hazırlanış şekli için bkz. *Parçalar halinde* k.b. Bu işlem *Koen Gadol* tarafından her gün yapılmalıdır. Dolayısıyla belirli ve düzenli vakti olan bir *mitsva* olarak, *Şabat*'ın yasaklarına karşı önceliklidir. Başka bir deyişle, her ne kadar pişirme gibi işlemler *Şabat* günü yasaksa da, bu *korban* için söz konusu işlemler *Şabat* günü bile yapılabilir (*Talmud* – *Menahot* 51a).

Tava üstünde – Bkz. 2:5 açk.

Yağ içinde – *İsaron* başına üç *log* (~1260ml.) zeytinyağı kullanılacaktır (*Torat Koanim*; *Yad* – *Maase Akorbanot* 13:2; *Talmud* – *Menahot* 51a).

Haşlanmış – *Torat Koanim*; Raşi; Radak;

[24. Koenler'in Minha-korbanları]

¹² Tanrı Moşe'ye konuşarak [şöyle] dedi: ¹³ "Aaron ve oğullarının, meshedildiği günde, Tanrı Adına getirmeleri gereken *korbanı* şudur: Daimi şekilde, *Minha* olarak 1/10 efa en kaliteli un. [Bunun] yarısı sabah, yarısı da akşamüstü [getirilecektir].

¹⁴ "[Bu *Minha*] Tava üstünde yağ içinde hazırlanacaktır. Onu [suda] haşlanmış olarak getirecek, Tanrı'nın Önünde memnuniyetle kabul edilmek üzere, onu fırında hafifçe pişirilmiş parçalar halinde sunacaksın.

emmiş olduğu sütlü tat partikülleri, sıcakla birlikte etli yemeğe aktarılır ve hem yemek yene-
mez, hem de kap kullanılamaz hale gelir. Bu
durumda ne yapılacağı konusunda bir Haham'a
başvurmak gerekir. Sütlü bir kapta pişirilen ne
etli ne de sütlü olan bir yiyeceğin (*Parve*) statüsü
için de yine bir otoriteye danışılmalıdır. Ayrıca
bkz. p. 20 ve Şemot 29:37.

Pasuğun alternatif bir çevirisi şöyledir: "Ona
dokunacak olan herkes, [öncelikle kendisini]
kutsiyete uygun hale getirmelidir" (Raşbam; krş.
Şemot 29:37 açık.).

12-16. Koenler'in Minha-korbanları.

13. Aaron ve oğullarının... – Bu pasuk birden
çok duruma aynı anda değinmektedir. Bu nedenle,
bu durumların tek bir tanesini bütünüyle
değil, hepsinden belirli bir bölümü açıklamak-
tadır. Pasuğun "Aaron ve oğullarının" şeklinde
başlayıp, "meshedildiği" diye tekil bir ifadeyle
devam ederek, "getirmeleri gereken" şeklindeki
çoğul ifadeye yer verdikten sonra tekrar "*korbanı*"
tekil kullanımıyla son bulmasının, ayrıca bir yan-
dan "meshedildiği günde" diyerek sabit bir vakit
vermişken, diğer yandan "daimi şekilde [=her
gün]" demekle devamlılığı ima etmesinin nedeni
budur. *Talmud* şu irdelemede bulunmaktadır:

[Tora bu pasukta tekil ifadeyle] "*Korbanı*"
dediğine göre, acaba Aaron ve oğullarının hep
birlikte tek bir *korban* getirmeleri isteniyor ola-
bilir mi? [Hayır; çünkü] Tora [çoğul ifadeyle]
"Tanrı adına getirmeleri" diyor. Yani Aaron ayrı,
oğulları da ayrı [biri *korban* getirmelidir. Ve]
"Oğulları" [sözcüğünden kasıt,] normal
Koenler'dir. Belki de [kasıt, gelecek nesillerdeki]
Koen Gadol'dur?! [diye sorguluyorsan, yanıtlıyor-
sun; zira Tora] "[Aaron'un] Yerine oğullarımdan
[*Koen Gadol* olarak] meshedilen Koen, bunu ...
yapacaktır" (p. 15) dediğinde, *Koen Gadol* [ile
ilgili kural] zaten söylenmiş oluyor. Öyleyse
"oğulları" [sözcüğünü] ne şekilde anlamalıyım?!
[Anla ki, kasıt] Normal Koenler'dir" (*Talmud* –
Menahot 51b).

Toparlarsak, pasuğun iç içe değindiği farklı
durumlar şunlardır: [1] Kişisel olarak, hem
Aaron hem de dört oğlu, Nadav, Aviu, Elazar ve
İtamar birer *Koen* olarak göreve başlayacaklardır.
İlk nesil oldukları için bunların her biri ayrı ayrı
meshedilecektir (bkz. 8:12 açık.). Bu bakışla
ifadenin anlamı şöyledir: "Aaron ve oğullarının,
[her birinin] meshedildiği günde, getirmeleri gereken
korbanı şudur:". [2] İlk nesilden sonra sadece
Koen Gadol olan kişi, göreve başladığında
meshedilecektir. Ayrıca bir *Koen Gadol*, burada
bahsedilen *korbanı* sadece göreve atandığı gün
değil, görev süresi boyunca her gün getirmekle
yükümlüdür. Dolayısıyla ifadenin anlamı
şöyledir: "[İlk *Koen Gadol* olan] Aaron'un ve [ya],
soyundan [Koen Gadol olarak atanacak kişinin,]
meshedildiği günde [n itibaren] Tanrı adına getirmesi
gereken *korbanı* şudur: Daimi şekilde [=düzenli
olarak her gün]..." (*Targum Yonatan*; Saadya
Gaon; krş. Raşbam). Bunu destekleyen bir başka
pasuk da p. 15'tir. [3] İlk nesil dışında, normal
Koenler göreve başladıklarında yağla
meshedilmezler. Pasuktaki "meshedilme", göreve
başlangıcı ifade ettiği için, ilk nesil dışındaki nor-
mal Koenler, meshedilmemelerine karşın *Bet-*
Amikdaş'taki ilk görev günlerinde bu *korbanı*
getirirler (*Talmud* – *Menahot* 78a). Buna "**Minhat**
Hinuh – Atanma Minhası" adı verilir. Bu durum-
da ifade şu şekilde anlaşılabilir: "[Tıpkı] Aaron ve
oğullarının [her birinin] meshedildiği günde [göreve
başlarken yaptığı gibi, gelecek nesildeki her Koen'in
de *Bet-Amikdaş*'taki ilk görev gününde] Tanrı Adına
getirmesi gereken *korbanı* şudur: [Eğer *Koen Gadol*
ise] Daimi şekilde, [değilse, sadece göreve atanma
gününde] *Minha* olarak..." (*Torat Koanim*; *Talmud*
– *Menahot* 51b; *Yad* – *Kele Amikdaş* 5:16;
Yad – *Temidim* 3:18; Raşi).

Koen Gadol'un her gün sabah ve akşam olmak
üzere iki kez *Minha-korbanı* getirmesi, Tora'nın
613 mitsvasından biridir. *Mitsvat Ase* No. 62. Bu
Minha'ya "**Minhat Havitin** – Tava İş *Minha*",
"**Havite Koen Gadol** – *Koen Gadol*'un Tava İş'i" ya
da "**Minhat Koen Amaşiah** – Meshedilmiş Koen'in
Minhası" adı verilir. *Koen Gadol*, Tanrı ile Bene-

15 מו וְהִכְהִין הַמָּשִׁיחַ תַּחֲתֵיו מִבְּנֵי יַעֲשֶׂה אֶתָּה חֶקֶר־עוֹלָם

16 לִיהוֹה כָּלִיל תִּקְטֹר: מו וְכַל־מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל: פ

[Koen Gadol olarak] Meshedilen – Bu pasuk, sadece Aaron’dan sonraki nesillerde Koen Gadol olacak kişilerden bahsetmektedir. Zira ilk Koenler – Aaron’un dört oğlu Nadav, Aviu, Elazar ve İtamar – dışında, normal bir Koen meshedilmez. Kutsal mesh yağı ile meshedilen Koen Gadol, bu bölümde açıklanan *korbanı* her gün getirir. Bu durumda, görevinin ilk gününde, yeni Koen Gadol bu *korbanı* iki kere getirecektir: İlki yeni görevine atandığı, ikincisi ise bu Koen Gadol olarak her gün yerine getirmesi gereken bir ödev olduğu için. Ve eğer yeni Koen Gadol normal bir Koen olarak bile Bet-Amikdaş’ta daha önce hiç görev yapmamışsa, bu *korbanı* görevinin ilk gününde üç kez sunmalıdır (Talmud – Menahot 78a).

Bütün halde tütürülmelidir – Diğer Minha türlerinde bir *komets* kadar alınıp Mizbeah’ta tütürüldükten sonra, kalan kısım Koenler’e aittir. Koen Gadol’un getirdiği Minha-korbanında ise *kemitsa* işlemi yapılmaz ve Koen Gadol’un hiçbir payı olmaz. Minha tümüyle Mizbeah’ta tütürülür (Raşi). Pasukta “yenemez” (s.p.) gibi bir yasaklama yoktur. Fakat bu ve sıradaki pasuklarda geçen “**Kalil – Bütün Halde**” sözcüğü, iki pasuk arasında bir köprü görevi görmek ve normal bir Koen ile, Koen Gadol’un getirdiği Minhalar’la ilgili kuralların tamamen aynı olduğunu öğretmektedir. Dolayısıyla tıpkı normal bir Koen’inki gibi, Koen Gadol’un getirdiği Minha’nın da yenmesi yasaktır (Talmud – Menahot 51b).

16. [Yakılırken] Bütün halde olmalıdır – Tıpkı Koen Gadol’un daimi Minhası gibi, normal bir Koen’in göreve başladığı gün getirdiği Minha da tümüyle yakılır. Dahası pasuk “her türlü” vurgusunu yaparak, sadece bu zorunlu Minha değil, bir Koen’in gönüllü olarak bile olsa getirdiği her türlü Minha’nın da aynı kanunla bağlı olduğunu, Koen’in hiçbir payı olmayıp, Minha’nın tümüyle yakılacağını öğretmektedir (Raşi; Mizrahi). Pasuk sadece “bütün halde olmalıdır” demekle, bu bütün Minha’nın ne yapıldığını söylememektedir. Önceki açıklamada da belirtildiği üzere, her iki pasuktaki “**Kalil – Bütün Halde**” sözcüğü, bu iki pasuk-

taki kuralların birbiri için geçerli olduğunu öğretir. Dolayısıyla tıpkı Koen Gadol’unki gibi, normal bir Koen’in Minhası da, Mizbeah’ta tütürülür (Talmud – Menahot 51b). Çevirimizdeki “[yakılırken]” şeklindeki eklemenin nedeni budur. Başka bir deyişle anlam “bu Minha, bir bütün halde Tanrı’ya aittir, dolayısıyla [yakılma suretiyle] tümüyle yukarıya çıkar” şeklindedir (krş. Raşi).

Yenemez – Diğer Minhalar’dan farklı olarak, bu Minha, Koenler tarafından yenemez. Bu, Tora’nın 613 emrinden biridir. Mitsvat Lo Taase No. 75. Rambam, “**More Anevochim – Akli Karışmış Olanların Rehberi**” adlı eserinde bu farkın nedenini şöyle açıklar: Her Koen kendi getirdiği *korbanı* bizzat sunar. Fakat normal bir kişinin getirdiği Minha’dan, [günlük haricinde] ayrılıp yakılan bölüm sadece bir *komets*’tir, ki bu, Minha’nın tamamından çok az eksik olan bölümünün Koenler’e kaldığını gösterir. Dolayısıyla eğer bir Koen, kendi Minhası’ndan pay sahibi olsaydı, getirdiği şeyi neredeyse bütünüyle yiyecek, kendisinden hiçbir şey harcamamış, sanki hiç *korban* getirmemiş, sadece kendi kendine ekmek pişirmiş gibi olacaktı. Bu nedenle bir Koen’in getirdiği *korban* tümüyle yakılır ve yenemez (Ramban; İbn Ezra). Koenler birbirlerinin Minhası’nı yeseler bile bir şey fark etmeyecektir. Karşılıklı olarak biri diğerinkini yediği zaman, sonuçta kendisinininkini yemiş gibidir (Sefer Ahinuh).

¹⁵ “Tanrı’nın ebedi bir kanunu olarak, bunu, [Aaron’un] yerine oğullarından [Koen Gadol olarak] meshedilen Koen yapacaktır. [Bu *Minha*] Bütün halde tüttürülmelidir.

¹⁶ [Benzer şekilde, normal bir] Koen’in her türlü *Minhası* da [yakılırken] bütün halde olmalıdır; yenemez.”

Yad – Maase Akorbanot 9:9; bkz. Şemot 29:2 açık. İbranice **Murbehet**. Ya da fırında pişirildiği, dolayısıyla sert olduğu için, “yağla yumuşatılmış” (Raşbam; İbn Ezra). Ya da “*sütratle* (Saadya Gaon; krş. İbn Ezra) – kızgın yağda *sütratle* pişirilmiş” (*Pinuş Al İbn Ezra*’ya göre Raşi’nin söylemek istediği). Alternatif olarak “kızartılmış” (*Targum Yonatan*), “içice karıştırılmış” veya “bölünmüş” (İbn Canah) ya da “güzcelce yoğrulmuş” (*Septuaginta*).

Getirecek ... sunacaksın – Buradaki hitap, Aaron’a yöneliktir (İbn Ezra). Fakat en basit anlamda, yukarıda açıklanan ve bu *korbanı* getirmekle yükümlü olan her Koen’e seslenilmektedir (bkz. p. 13 açık.)

Fırında hafifçe pişirilmiş – *Yad – Maase Akorbanot* 13:3. İbranice **Tufine**. Ya da “fırında tekrar tekrar pişirilmiş” (*Talmud – Menahot* 50b, Raşi o.a.). *Talmud*’un açıklamasına göre bu sözcük “**Teafena Nae – Fırında Güzcelce Pişsinler**” ifadesinin sıkıştırılmış halidir (*Talmud – Menahot* 50b). Buna göre, kızartmanın ardından, *Minha* bir kez daha fırına verilir. Fakat bir kaynağa göre “tekrar tekrar pişirilmiş” tanımı, bu *korbanla* ilgili üç farklı işlem – haşlama, fırında pişirme ve tava-da kızartma – nedeniyle (Korban Aaron).

Parçalar halinde – İbranice **Pitim**. Toplam on iki somun hazırlanır. Nitekim konuyu açan “**Ze – Şudur**” (p. 13) sözcüğünün sayısal değeri olan 12 de bunu ima eder. Bu aynı zamanda, getirilen *Minha*’nın, Tanrı için on iki kabile kadar değerli olduğunu öğretir (*Meam Loetz*).

Getirilen un yağla karıştırılır ve oluşan hamur suda pişirilir. Sonra on iki gevrek ya da somun halinde bölünüp fırına verilir. Her bir somun daha sonra *reviit* miktarında (1/4 log = yaklaşık 105ml.) zeytinyağında kızartılır (*Yad – Maase Akorbanot* 13:2-3; *Talmud – Menahot* 88b).

Fakat dörde bölünen normal *Minha*’dan farklı olarak, Koenler’in getirdiği *Minha* somunları sadece dörde katlanır, ama bölünmez (bkz. 2:6 açık.). Zira parçalara ayırmanın nedeni, sonra

kemitsa işleminin yapılacak olmasıdır. Koenler’in *Minhası*’nda ise *kemitsa* işlemi olmadığından buna gerek yoktur. Onun yerine somunlar dörde katlanıp *Mizbeah*’ta yakılır (*Torat Koanim; Talmud – Menahot* 75b; Raşi).

15. Ebedi bir kanunu – İbranice **Hok Olam**. Aynı sözcük *Mişkan*’daki özel masanın (*Şulhan*) üzerine her hafta yerleştirilen özel ekmekler (*Lehem Apanim*) için de kullanılmaktadır (24:9). Bu da, bu bölümde bahsedilen bir *isaron* unun, tıpkı *Lehem Apanim* gibi toplam on iki adet somun halinde getirileceğine dair geleneksel bilgiye destektir (*Talmud – Menahot* 76a; bkz. p. 14 açık.). Bazılarına göre, on iki somunun her biri ikiye bölünür ve on iki yarım somun sabah, on iki yarım somun da akşam getirilir (*Yad – Maase Akorbanot* 13:4). Bazılarına göre ise somunların altısı sabah altısı da akşam getirilir (a.y. Raavad o.a.).

[Aaron’un] Yerine oğullarından ... meshedilen Koen – İbranice **Akoen Amaşiah Tahtav Mibanav**. Tam sıralamayla “Meshedilen Koen yerine oğullarından”. *Talmud* bu sıralamadan farklı bir kural öğrenir: bir Koen Gadol (“Meshedilen Koen”) ölürse ve henüz yeni biri atanmadıysa, “onun yerine” daimi *Minha*-korbanını getirme görevi, [ölen Koen Gadol’un] oğullarından biri’ne düşer (*Talmud – Menahot* 51b). Fakat pasuktaki sözcük sıralamasına karşın, düz anlam, bir Koen Gadol’un öldüğü değil, normal genel durumdan bahsetmektedir: Aaron’un soyuna mensup olup, ileri nesillerde onun yerine Koen Gadol olarak atanan kişiler, bu daimi *Minha*-korbanını getirme yükümlülüğünü taşırlar (Raşi). Çevirimiz de bu yöndedir.

Buradan bir kural daha öğrenilmektedir. Bir Koen Gadol olan Aaron’un “oğullarından meshedilecek olan Koen” şeklinde bir ayırım yapıldığına göre, Koen Gadol olarak atanan kişi, önceki Koen Gadol’un oğlu olsa bile, yine de göre ve başladığında meshedilmesi gerekir (*Talmud – Orayot* 11b).

יִזְדַּבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: יַחַד אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
 לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הַחֲטָאֹת בְּמָקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִּשְׁחַט
 הַחֲטָאֹת לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא: יֵט הַכֹּהֵן הַמִּחְטָא אֹתָהּ
 יֹאכֶלֶנָּה בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ תֹּאכֹל בַּחֹצֵר אֶתֵּל מוֹעֵד: כָּל אֲשֶׁר־יִגַּע
 בְּבִשְׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזְה מִדָּמָה עַל־הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזְה עָלָיָהּ
 תִּכְבֶּס בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ:

açıklanan *korban* gibi *Mizbeah*'ın kuzeyinde kalan bölgede kesilir. Fakat birer *Şelamim-korbanı* türü olan *Toda-korbanı* (7:12) ile bir *Nazir*'in getirdiği koç (Bamidbar 6:14) bu kuralın dışında kalır (*Torat Koanim*).

☞ **Hatat-korbanı detayları.** *Hatat-korbanı* “*Kodeş Kadaşim – En Üst Düzeyde Kutsal*” bir *korbandır*. Kesimi *Mizbeah*'ın kuzeyinde gerçekleştirilir. Kanı aynı yerde özel kaba alınır, rampayla, *Mizbeah*'ın çevresini dolaşan dış terasa (*Sovev*) çıkılır. Burada, güneydoğu köşesinden başlanıp saat yönünün tersine doğru ilerlenerek, kan *Mizbeah*'ın köşe çıkıntılarının her birine sürülür (4:30). Kalan kan, *Mizbeah*'ın kaidesinin güney kısmındaki gider deliğine dökülür. *Hatat-korbanının* eti, sadece *Bet-Amikdaş* sınırları içinde (6:19), *Koen* ailesine mensup erkekler tarafından (a.y.), istenilen her şekilde pişirilerek yenir. Yeme süresi, *korbanın* kesildiği gün ve onu takip eden gece boyuncadır (7:9). *Koenler*'in bu eti yemeleri, *korbanın* onarım aşamasının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu nedenle onların gevşek davranmaları için, Hahamlarımız yeme süresini gece yarısına sınırlamışlar ve onları günahattan uzaklaştırmayı amaçlamışlardır (*Mişna – Zevahim* 5:3, Rabi Pinhas Keati o.a.).

19. Onu ‘Hatat-korbanı’ haline getirebilecek – Tam çeviriyle “Onu [yani hayvanı, alelade bir hayvan olmaktan çıkarıp, gerekli işlemleri yapma suretiyle] *Hatat-korbanı* haline getiren *Koen*” (Raşi). Başka bir görüşe göre anlam “[*Korbanın* kanını *Mizbeah*'a sürme suretiyle, günahkarı] paklayan *Koen*” (İbn Ezra; krş. 14:52) şeklindedir. Fakat bir *korbandan* sadece o *korbanı* gerçekleştiren *Koen*'in pay alması, *Koenler* arasında düşmanlığa varacak bir rekabete yol açabilir (Rabenu Behaye). Nitekim kural da bu yönde

değildir. *Talmud* (*Zevahim* 98b-99a) anlamın “*Hatat-korbanı işlemlerini gerçekleştirebilecek konumda olan Koen*” şeklinde olduğunu öğretir. Buna göre, *Hatat-korbanı*larının eti, kesim sırasında *Bet-Amikdaş*'ta görevli olan gruba mensup olup, *tame* konumunda olmayan tüm *Koenler* arasında paylaştırılır. Zaten p. 22'deki ifade de, eti tüm erkek *Koenler*'in yiyebileceğini açıkça belirtmektedir (Raşi; bkz. *Yad – Maase Akorbanot* 10:14). Diğer yandan, bedensel kusuru olduğu için *Bet-Amikdaş*'ta görev yapamayan bir *Koen* bile, bu ette pay sahibidir (bkz. p. 11 açk.).

[Sadece] **Kutsal bölgede** – Bu bölgeyi terk ettiği takdirde, et geçersiz olur; yenemez ve yakılamalıdır.

20. Etine değen her [yiyecek] – p. 11'de olduğu gibi, bu “*değme*”den kasıt, *Hatat-korbanının* tadını özümseme şeklindedir (Raşi; bkz. p. 11 açk.). Eğer geçersiz bir *Hatat-korbanı* eti, bir başka yiyeceğe değdiyse, o yiyeceğin tümü değil, sadece “*değme yüzeyi*” yenemez hale gelir. Bu da sadece değme sonucunda, yiyeceğe herhangi bir şekilde nüfuz söz konusu olmuşsa geçerlidir (*Talmud – Zevahim* 97a). O bölüm çıkarıldığı takdirde, kalan bölüm yenebilir (a.k. 97b).

‘Kutsal’ niteliği kazanacaktır – Onunla aynı konuma girecektir. Başka bir deyişle, değdiği anda *Hatat-korbanının* eti geçersizse, diğer yiyecek de yenemez hale gelecek, geçerliyse, ancak onunla aynı kısıtlamalara sahip bir şekilde yenebilecektir (*Torat Koanim* 4:6; *Talmud – Zevahim* 97b; Raşi).

Kutsal bölgede yıkamalıdır – Tora, görevli *Koen*'e hitap etmektedir. *Korbanın* kanı kutsal olduğu için, giysi de kutsal bölgede yıkanmalıdır (İbn Ezra). Aksi takdirde *Notar* (bkz. s.p. açk.)

[25. *Hatat-korbanı Kuralları*]

¹⁷ Tanrı Moşe'ye konuşarak [şöyle] dedi: ¹⁸ “Aaron’a ve oğullarına konuş ve [şöyle] de: “*Hatat-korbanının* kanunu şudur: *Hatat-korbanı*, Tanrı’nın Huzuru’nda, *Ola-korbanının* kesildiği yerde kesilir. En üst düzeyde kutsaldır.

¹⁹ “Onu ‘*Hatat-korbanı*’ haline getirebilecek [konumdaki her] Koen, onu yiyebilir. [Sadece] Kutsal bölgede yenebilir – [yani] Buluşma Çadırı’nın avlusunda.

²⁰ “Etine değen her [yiyecek] ‘kutsal’ niteliği kazanacaktır. “Eğer kanı bir giysiye sıçrarsa, üzerine [kan] sıçramış olan [kısmı], kutsal bölgede yıkamalıdır.

17-23. *Hatat-korbanı Kuralları.* Bu bölüm, *Perek 4*’te açıklanan *Hatat-korbanı* hakkındaki kurallara yenilerini eklemektedir. Vayikra peraşasında, Tora önce gönüllü getirilen *korban*ları ele almış, daha sonra, işlenen günahlar nedeniyle zorunlu olarak getirilen *korban*lara geçmiştir. Böylece “en üst düzeyde kutsal” olan *korban*lara giriş yapmıştır; zira bunların birçok ortak kuralı vardır (bkz. p. 10). Vayikra peraşasında genel bir giriş yapıldıktan sonra, bu peraşada söz konusu *korban*ların ek kuralları verilmiştir. Bunun sonrasında, *Perek 7*’den itibaren “*Kadaşim Kalim – Düşük Kutsiyette*” olan *korban*ları ele alacaktır (Ramban).

18. *Hatat-korbanının kanunu* – “Kanun” genellemeninin kullanılması, tüm *Hatat-korbanı*ları için geçerli olan bir kuralın varlığına işaret eder. Bazı *Hatat-korbanı*larının eti Koenler tarafından yenir, bazılarınıninki ise tamamen yakılır (bkz. p. 23 açık.). Fakat p. 20’deki, *Hatat-korbanı* kanı ile lekelenmiş bir giysinin kutsal bölgede yıkanmasını gerektiren kural, tüm *Hatat-korbanı*ları için geçerlidir (*Talmud – Zevahim 92a*). Yine de bu, sadece bu pasuktaki “kesilir” sözcüğüyle uyum içindeki *Hatat-korbanı*ları için geçerlidir. Kuşlarla yapılan *Hatat-korbanı*ları ise, “*Şehita – Kesim*” değil, *Melika* (bkz. 1:15 açık.) ile gerçekleştirilir; dolayısıyla onların kanları bir giysiye sıçradığı takdirde, o giysinin yıkanması şartı yoktur (*Talmud – Zevahim 92a*). Rav Yitshak “*Hatat-korbanının kanunu şudur*” sözlerinin önemli bir mesaj verdiğini aktarır: *Hatat-korbanının* kanunuyla uğraşan [yani onu öğrenmeye çabalayan] kişi, *Mizbeah*’ta *Hatat-korbanı* getirmiş gibi kabul edilir (*Talmud – Menahot 110a*).

Hatat-korbanının gerekli işlemlerinin Koenler tarafından yapılması, Tora’nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Ase* No. 63 (*Sefer Ahinuh*).

Ola-korbanının kesildiği yerde – Yani *Mizbeah*’ın kuzeyinde (1:11; *Talmud – Zevahim 48a*). Bu detay Vayikra peraşasında genel olarak veril-memiş, sadece hükümdarın (4:24) ve normal bir vatandaşın (4:29) getirdiği türdeki *Hatat-korbanı*larından bahis sırasında söylenmiştir. Burada ise tüm *Hatat-korbanı*ları için aynı kuralın geçerli olduğu öğretilmektedir (Ramban).

Tora, *Hatat-korbanının* kesim yerini söylemek için böyle dolambaçlı bir yol seçerek, günahın altında yatan nedeni ima etmektedir. *Ola-korbanı* avlu içinde, *Mizbeah*’a göre “*Tsafon – Kuzey*”de kesilir. Aynı sözcük “*Tsafun – Gizli/Saklı*” şeklinde de okunabilir; bu da *Ola-korbanının* günah içerikli düşüncelerin affı için getirilişine işaret eder (bkz. 1:3 açık.). *Hatat-korbanı* düşünceler değil, kazayla yapılan ihlaller nedeniyle getirildiği halde, Tora, bunu günahkar düşüncelerin bağışlanması için sunulan *Ola-korbanı*yla bağdaştırmaktadır. Çünkü insanların “dikkatsiz” davranışları da sebepsiz değildir. Bir kişi “yanlışlıkla” günah işlediği takdirde, bu hareketinin temelinde günahkar düşünce ve arzuların, ya da en azından ihmalkarlık ve umursamazlığın yattığı bir gerçektir (*Avne Nezer*). Daha etkili bir sebep de vardır: Bir kişi *Hatat-korbanı* getirdiği zaman, burada *Ola-korbanı*ları da yapıldığı için, getirdiği *korbanın* günah için olup olmadığı anlaşılmayacak, günah işlemiş olduğu herkesin gözünde ortaya çıkmayacaktır (*Talmud Yerusalmi – Yevamot 8:3; Rabenu Behaye*).

En üst düzeyde kutsaldır – Tam çeviriyle “*Kutsallar Kutsalıdır O*”. Fazla kullanım içeren “*Kutsallar kutsalı*” ifadesi, başka bir *korban* grubunun da buradaki kurala sahip olduğuna, anlamda daralmaya yol açan “o” sözcüğü ise, o gruptan bazı *korban*ların bu kuralın dışında kaldığına işaret eder. İmayla verilmek istenen kurallar şunlardır: *Şelamim-korbanı*ları da burada

- 21 כֹּהֵן וְכָל־חֹרֵשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁלְיֻהוּ יִשְׁבֵּר
- 22 וְאִם־בְּכָלִי נִחַשְׁתָּ בִשְׁלָה וּמֵרֶק וְשִׁטָּף בְּמַיִם: כֹּה־כִלְזָכְרָא בְּכֹהֲנִים
- 23 יֹאכֵל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים הוּא: כֹּה וְכָל־חֲטָאֵת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה
- אַל־אֵהָל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֹאכֵל בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף: פ

parçalarıyla dolması işten değildir. Fakat Hahamlarımız'ın aktardığı üzere, *Bet-Amikdash*'taki sürekli mucizelerden biri, bu kap kırıklarının, avlunun zemini tarafından yutulmasıdır (*Talmud – Yoma* 21a).

Bakır kapta pişirilmişse... – Sadece bakır değil, tüm metal kaplar için burada bahsedilen sıfırlama işlemi yapılabilir (*Torat Koanim*; Rabenu Behaye).

[Kaynar suyla] paklanıp, suda durulanır – Kap öncelikle kaynar suyla sıfırlanır, daha sonra soğuk suyla yıkanır (*Talmud – Zevahim* 96b; *Yad – Maase Akorbanot* 8:12; Raşi; ayrıca bkz. *Bamidbar* 31:23). Tıpkı üstüne kan sıçramış giysinin yıkanması ve toprak kabın kırılması gibi, bu *Agala* işlemi de *Azara* sınırları içinde yapılmalıdır (a.k. 94b).

Bu kural, kabı sıfırlanma gerektirecek hale getiren temasın, kabın tümüyle değil, sadece bir bölümüyle gerçekleşmiş olması durumunda bile geçerlidir. Başka bir deyişle, örneğin, eğer *Kaşer* olmayan bir yiyecek, metal bir kabın tümüne değil belirli bir bölümüne değmişse, metal kabın tümü *Agala* işlemine tabi tutulmalıdır (a.k. 96b).

22. Her erkek – “*Her*” sözcüğü, bedensel kusur nedeniyle kutsal göreve uygun olmayan bir *Koen*'in bile bu ette pay sahibi olduğunu öğretir (a.k. 99a).

En üst düzeyde kutsaldır – Bu ifade ikinci kez geçmektedir. Bu da, tıpkı *Hatat-korbanı* gibi, diğer tüm “kutsal” nitelikli yiyeceklerin değdiği metal kapların da [başka bir amaçla kullanıma amacı söz konusuysa] *Agala* gerektirdiğini öğretir (a.k. 96b).

23. Kanı – Tam çeviriyle “*kanından*”. Yani kanın tümü değil, sadece az miktardaki bir kısmı bile olsa, *Kodeş*'e getirilirse, *Hatat-korbanı* yenemez; ateşte yakılmalıdır (a.k. 82a).

Bağışlanma sağlama amacıyla getirilen – Bu

pasuğun neden bahsettiği hakkında iki farklı görüş vardır:

[1] Beş istisnai *Hatat-korbanı* türünün kan işlemleri, *Kodeş*'in içinde yapılır. Bunlar, [a] *Koen Gadol*'un *Hatat-korbanı* (4:3-12), [b] toplumsal *Hatat-korbanı* (4:13-21), [c, d] *Yom Kipur*'da *Hatat-korbanı* olarak getirilen boğa ve teke (*Perek* 16) ile [e] kazara putperestlik durumunda *Hatat-korbanı* olarak getirilen teکید (*Bamidbar* 15:22-26). Bunların her birinde kan işlemleri *Kodeş*'te, ya *Parohet*'in önünde ya da altın tütsü *Mizbeahı*'nda gerçekleştirilir; etleri de [pasuğun sonunda belirtildiği şekilde] tamamen yakılır (*Torat Koanim*'de Rabi Yose Agalili'nin görüşü; Raşbam; Ramban). Fakat bu yakma işlemi, kamp [ya da Yeruşalayim şehrinin] dışında gerçekleştirilir.

Koenler'in, kan işlemleri içeride yapılan bu *korban*ların etini yeme yasağı, *Tora*'nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Lo Taase* No. 76 (*Sefer Ahinuh*). Normalde, *Koenler*'in *Hatat-korbanı* etini yemeleri, *korbanın* ‘günah onarımı’ şeklindeki amacının bir parçasıdır. Bu beş tür *korbanda* ise, durum böyle olmadığı gibi, *Koenler* bu eti yedikleri takdirde *Tora*'nın bir yasağını ihlal etmiş olurlar. Zira bu beş tip *Hatat-korbanı*nda, ‘günah onarımı’ şeklindeki amaç, bu etin yakılmasıyla elde edilir (*Sforno*).

[2] Bağışlanma sağlama amacıyla bazı kan işlemleri, sadece beş istisnai *korbanda* (bkz. [1]) *Kodeş*'in içinde yapılır. Normal bir vatandaşın getirdiği *Hatat-korbanı*nın kan işlemleri ise sadece dışarıdaki büyük *Mizbeah*'ta gerçekleştirilir (bkz. 4:30). Pasuk, bir *Koen*'in böyle *normal* bir *korbanın* kanını *Mişkan*'ın [ya da *Bet-Amikdash*'ta, *Kodeş*'in] içine getirmesinin, tüm *korbanı* geçersiz ve yakılmayı gerektirecek hale getireceğini öğretmektedir (Raşi). Bir görüşe göre bu duruma gelmesi için, sadece *Kodeş*'in kapısından girmiş olması bile yeterlidir (Ramban).

²¹ “[Etin] İçinde pişirildiği toprak bir kap, kırılmalıdır. Fakat eğer bakır bir kapta pişirilmişse, [kap, kaynar suyla] paklanıp, suda durulanır.

²² “Koenler arasında her erkek onu yiyebilir; en üst düzeyde kutsaldır.

²³ Ancak kanı *Kodeş*’te bağışlanma sağlama amacıyla Buluşma Çadırı’na getirilen hiçbir *Hatat-korbanı* yenemez; ateşte yakılmalıdır.

statüsünde, yakılması gerekecektir (Raşbam). Burada sadece kanın değdiği bölümü yıkama şartı vardır (*Torat Koanim* 6:7; *Talmud – Zevahim* 93b; Raşi; bkz. *Yad – Maase Akorbanot* 8:1).

21. “Agala” – Kusturma. Bu pasuk, “*Agalat Kelim – Kapların Kusturulması*” adlı işlemle ilgili genel kuralların dayandığı iki prensibi açıklar. Genel kurala göre, bir kap, özellikle sıcak ortamda, içine konulan yiyeceğin tadını özümser. Dolayısıyla bir kabın, örneğin bir tencerenin içinde *Kaşer* olmayan bir yiyecek pişirildiği takdirde, o kap Yahudiler tarafından yemek amaçlı olarak kullanılamaz. Benzer şekilde bir kabın içinde etli bir yemek pişirildiği takdirde o kap artık “etli” statüsü alır ve sütlü yiyecekler için kullanılması yasaktır. Aynı şey ters durum için de geçerlidir.

Bazı şartlar altında, kullanılmış olan bir kap sıfırlanabilir; yani yeni ve kullanılmamış gibi bir konum elde edebilir. Örneğin bu pasukta belirtildiği üzere, metal bir kap söz konusuysa, bu yapılabilir. Böyle bir durumda genel kural, “bozulduğu şekilde düzelir” prensibidir. Başka bir deyişle, eğer kapta *Kaşer* olmayan sulu bir yemek pişirilmişse, sıfırlanması için de, kap, fokurdama derecesinde kaynayan bir su kazanının içine daldırılmalıdır. Böylelikle, kap, içine emilmiş olan tat partiküllerini dışarı kusar ve sıfırlanır (*Şulhan Aruh – Orach Hayim* 451). Bu işleme “*Agala – Kusturma / İğrendirme*” adı verilir. Eğer bir kabın *Kaşer*liğini bozan yemek, [örneğin ızgara gibi] doğrudan ateş gören türde pişirmeyi gerektiriyorsa, o zaman sıfırlanması da kor haline gelene kadar ateşte bekletilerek yapılır. Bu işleme ise “*Libun – Beyazlatma/Akkor Hale Getirme*” adı verilir (bkz. *Bamidbar* 31:23 açk.). Pasuğumuzda, sadece *Agala* konusu işlenmektedir.

Pasuk ikinci [aslında ilk] kural olarak da, toprak bir kabın sıfırlanmasının mümkün olmadığını öğretmektedir (*Talmud – Pesahim* 30b). Dolayısıyla *Kaşer*liğini kaybetmiş toprak bir kap, bir daha kullanılamaz. Benzer şekilde bir toprak

kap, bir kez süt için kullanılmışsa, bir daha et için kullanılamaz; tersi de aynı şekilde geçerlidir. Bu konularda soru doğması durumunda, konunun uzmanı bir Haham’a başvurmak gerekir.

İçinde pişirildiği – Pasuk basitçe “eğer toprak bir kapta pişirilirse...” gibi bir ifade kullanabilirken, dolaylı bir ifade ve “içinde” vurgusunu kullanmaktadır. Bu da sadece pişirme değil, yiyeceğin pişirmeye eşdeğer bir halde kabın içine girmesi durumunda bile, aynı kuralların geçerli olduğunu ima eder. Başka bir deyişle, *Kaşer* olmayan kaynar haldeki bir sıvı, doğrudan kabın içinde pişirmeye bile, kabın içine döküldüğü takdirde, kap yine de *Kaşer*liğini kaybeder (*Talmud – Zevahim* 95b).

Toprak bir kap, kırılmalıdır – *Hatat-korbanının* eti ancak *korbanın* getirildiği gün ve onu takip eden gece boyunca yenabilir. Bu süre bittikten sonra, arta kalan bölüm “*Notar – Artık*” olarak adlandırılır. *Notar*’ın yenmesi ve ondan herhangi bir şekilde yarar sağlanması yasaktır; yakılması gerekir (*Yad – Maase Akorbanot* 8:11) [Bu kural, sadece burada açıklanan *Hatat-korbanı* değil, “kutsal” niteliğindeki tüm yiyecekler için geçerlidir (*Talmud – Avoda Zara* 76a; Raşi; ayrıca bkz. *Talmud – Pesahim* 24a)]. Bu kısıtlamaya, etin konulmasında kullanılan kabın özümsemiş olduğu tat partikülleri de dahildir. Dolayısıyla bu kaplar sıfırlanmadığı sürece kullanılamayacaktır. Pasuk burada metal kaplarla ilgili bir çözüm vermişken, toprak kapla ilgili yapılabilecek tek şeyin onu kırmak olduğunu söyleyerek, toprak bir kabın sıfırlanmasının mümkün olmadığını öğretmektedir (Raşi; *Talmud – Zevahim* 95b; ayrıca bkz. 11:33, 15:12). Dolayısıyla kaptan yarar sağlanması olasılığını bertaraf etmenin tek yolu onu kırmak olarak açıklanmaktadır. Kıрма işlemi de kutsal bölge olan *Azara*’da (avlu) yapılır (*Talmud – Zevahim* 94b). Diğer yandan, *Hatat-korbanının* eti *Bet-Amikdaş* sınırlarının dışına çıkarılamaz ve kırık parçalarda özümsemiş olan tat partikülleri yok olmadığına göre, *Bet-Amikdaş*’ın avlusunun kırık toprak kap

- 1-2 א וְזֹאת תֹּרַת הָאָשֶׁם קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא: ב בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֲטוּ
 אֶת־הָעֶלֶה יִשְׁחֲטוּ אֶת־הָאָשֶׁם וְאֶת־דָּמֹו יִזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
 3 ג וְאֶת־כָּל־חֻלְבּוֹ יִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶת הָאֵלֶּה וְאֶת־הַחֵלֶב הַמִּכְסֶּה
 4 ד וְאֵת שְׁתֵּי הַכֶּלִּיֹּת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עָלֵהֶן אֲשֶׁר
 עַל־הַכֶּסֶּלִים וְאֶת־הֵיתֶלֶת עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַכֶּלִּיֹּת יִסִּירָנָה:

üst düzeyde kutsal” olarak tanımlamaktadır. Bunun nedeni, söz konusu *korbanın* bir günahın affı için getiriliyor olmasıdır. Tanrı, bir kişinin, günahları nedeniyle toplumdan uzaklaştırıldığını ve bir daha düzelmenin imkansız olduğunu düşünmesini istememiştir. Aksine, böyle bir kişi, *Teşuva* yaptığı takdirde, Tanrı’ya eskiden olduğundan daha çok yakın ve hiç günah işlememiş gibi kabul edilir; zira bu kişi, iyice düşünüp taşınmış, yaptığı için yanlış olduğunu kabullenmiş, gözyaşları içinde dua etmiş ve bir daha bu günahı işlememe kararı almıştır. Hahamlarımız, “*Teşuva* yapan bir kişinin (*Baal Teşuva*) durduğu yerde, en büyük *Tsadikler* bile duramaz” demişlerdir. Bu sözler, *Baal Teşuva*’nın Gelecek Dünya’daki yerini tanımlamaktadır. Bu kişi, günahın tadını almasına karşın geri dönebildiği için, günahı hiç tecrübe etmemiş bir *Tsadik*’ten daha üst düzeydedir. Tanrı, *Baal Teşuvalar*’a olan sevgisini vurgulamak için, onların getirdiği *korbanları* “*en üst düzeyde kutsal*” olarak tanımlamıştır. *Minha-korbanları* da aynı şekilde tanımlanır; zira Tanrı, fakir kişilere, maddi değeri çok düşük olmasına karşın, gönülden getirdikleri *korbanlarının* yine de çok önemli olduğu mesajını vermek istemiştir (Abravanel; Meam Loez).

☞ **Aşam-korbanı detayları.** *Aşam-korbanı*, “*Kodeş Kadaşim – En Üst Düzeyde Kutsal*” bir *korbandır*. Kesimi *Mizbeah*’ın kuzeyinde gerçekleştirilir (p. 2). Kanı aynı yerde özel bir kaba alınır ve *Mizbeah*’ın dört duvarının alt yarısına gelecek şekilde, karşılıklı iki köşeye çarpılır (a.y.). *Aşam-korbanının* eti, sadece *Bet-Amikdaş* sınırları içinde (p. 6), *Koen* ailesine mensup erkekler tarafından (a.y.), istenilen her şekilde pişirilerek yenir. Yeme süresi, *korbanın* kesildiği gün ve onu takip eden gece boyunca. Fakat Hahamlarımız yeme süresini gece yarısına sınırlamışlardır (*Mişna – Zevahim* 5:5, Rabi Pinhas Keati o.a.).

2. Ola-korbanını kestikleri yerde keserler – Şu ana kadar açıklanan diğer *korbanlardaki* gibi, kesim işlemi yine kuzeyde yapılır. Tora sadece “*kuzeyde*” demek varken gereksiz yere *Ola-korbanından* bahsetmekte, bu vesileyle *Ola-korbanı* ile ilgili yeni bir kanun öğretmektedir. Vayikra peraşasında verilen kurallar, özellikle kişisel ve gönüllü olarak getirilen *Ola-korbanları* içindir (1:2 ačk.). Bu kurallar toplumsal ve zorunlu *Ola-korbanları* için de geçerli olmasına karşın (1:6 ačk.), çeşitli yerlerde buna dair göndermelerin olması gereklidir. İşte bu pasuk onlardan biridir ve toplumsal ve zorunlu olan *Ola-korbanlarının* kesiminin de, *Bet-Amikdaş*’ın avlusu içinde, *Mizbeah*’ın kuzeyinde kalan bölgede gerçekleştirildiğini ima etmektedir (Raşi).

Bölümün tekil halde yazılmış geri kalan kısmının aksine, buradaki fiil çoğul çekimle kullanılmıştır. Bu, diğer işlemlerin aksine, kesim işleminin farklı kategorideki insanlar tarafından da yapılabileceğini öğretir: [1] kadınlar, [2] Gerler ve [3] Yahudiler’e ait Yahudi olmayan köleler (*Sifra*).

Tüm duvarlarına – Bkz. 1:5 ačk.

3. En makbul kısmının tümünü – Rabi Arye Kaplan; bkz. 3:9 ačk. Ya da “*tüm içyağını*” (*The Artscroll Chumash – Stone Edition*). Burada, yakılmak üzere *Mizbeah*’a çıkarılan bölümler listelenmiştir. Bunlar *Şelamim-korbanında* yakılan kısımlarla aynıdır. Diğer *korbanlardan* farklı olarak, *Aşam-korbanının* hangi bölümlerinin yakılacağı Vayikra peraşasında belirtilmediğinden, açıklama burada yapılmaktadır (Raşi; İbn Ezra). Kuyruk bu bölümler arasındadır; çünkü diğer *korbanların* aksine bir *Aşam-korbanı*, sadece bir koç olarak getirilebilir (5:16, 5:18) ve koyun cinsi, kuyruğu *Mizbeah*’ta yakılan tek hayvandır (bkz. 3:9 ačk.; Raşi).

[26. Aşam-korbanı Kuralları]

7

¹ “Ve Aşam-korbanının kanunu şudur: En üst düzeyde kutsaldır.

² Aşam-korbanını, Ola-korbanını kestikleri yerde keserler ve [görevli Koen,] kanını Mizbeah’ın tüm duvarlarına çarpar. ³ Ve en makbul kısmının tümünü ondan [ayırıp] sunar: Kuyruk yağını ve iç organları örten içyağını, ⁴ iki böbreği ve üzerlerindeki, böğrünün [iki yanının] üst kısmında kalan içyağını. Karaciğer üzerindeki zarı da böbreklerle birlikte çıkarmalıdır.

Başka bir görüşe göre ise, *korban* sadece, içeri getirilen kanla serpmeye işlemleri yapıldığı takdirde geçersiz hale gelir (*Talmud – Zevahim* 8:12). Serpmeye işlemleri istisnai *korban*larda (bkz. [1]) af sağlasa da, burada af sağlamadığı gibi, *korbanı* geçersiz kılacaktır. Pasukta geçen “bağışlanma sağlama amacıyla” ifade, bu amacın, sadece kanı içeri getiren Koen’in niyeti olarak kaldığını, ama normal bir *korbanda* bu yolla elde edilmesinin mümkün olmadığını ima etmektedir (Ramban). Yakma işlemi *Bet-Amikdaş* sınırları içinde gerçekleştirilir. Pasuktaki [İbranice sözcük sıralamasına göre, “ateşte yakılmalıdır” ifadesine bitişik olarak geçen] “Kodesh’ta” sözcüğü, bunu öğretmektedir (*Talmud – Pesahim* 24a).

Hiçbir Hatat-korbanı – “Hiçbir” olarak çevirdiğimiz sözcük *Kol*’dur ve tam olarak “her” ya da “tüm” anlamındadır. Pasuk sadece “bir *Hatat-korbanı*” demiş olsaydı da, burada açıklanan türdeki bir *Hatat-korbanının* yene-meyeceği ve yakılması gerektiği anlaşıldı. Gereksiz görünen bir “tüm” sözcüğü ekleyerek, Tora, aynı kuralın sadece *Hatat-korbanı* için değil, diğer tüm *korbanlar* için de geçerli olduğunu ima etmektedir (*Torat Koanim* 8:1; *Talmud – Zevahim* 82a; Raşi; bkz. ö.a.: [1] numaralı açıklamada verilen kural).

7.

1-7. Aşam-korbanı Kuralları. Bu bölüm, *Perek* 5’te verilen Aşam-korbanı hakkındaki kurallara yenilerini eklemektedir. Bkz. 5:16, 5:19, 5:25.

1. Aşam-korbanının kanunu – Tüm Aşam-korbanlarında ortak kural, *korban* kanunun, Mizbeah’ın duvarının alt yarısına gelecek şekilde, karşılıklı iki köşeye çarpılmasıdır (*Torat Koanim*). Rav Yitshak “Aşam-korbanının kanunu (*Tora*)

şudur” sözlerinin tıpkı *Hatat-korbanında* olduğu gibi önemli bir mesaj verdiğini aktarır: Aşam-korbanının kanunuyla uğraşan [yani *Tora*’nın bu konudaki kurallarını öğrenmeye çabalayan] kişi, Mizbeah’ta Aşam-korbanı getirmiş gibi kabul edilir (*Talmud – Menahot* 110a).

Aşam-korbanının gerekli işlemlerinin Koenler tarafından yapılması, Tora’nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Ase* No. 64 (*Sefer Ahinuh*).

En üst düzeyde kutsaldır – *Korban* olarak belirlenmiş bir hayvanı, başka bir hayvanla değiş tokuş etmek yasaktır. Fakat eğer bir kişi, “Bu hayvan yerine, şu hayvan *korban* edilsin” şeklinde bir deklarasyonda bulunursa, ikinci hayvan bir *korbanın* kutsiyetine sahip olsa da, ilk hayvan “kutsal” niteliğini korur (bkz. 27:9-10). Böyle bir durumda, [*Ola-korbanı* ve *Şelamim-korbanı* gibi] bazı *korban*larda, her iki hayvan da *korban* olarak Mizbeah’ta sunulur. Fakat burada belirtilen Aşam-korbanında, sadece ilk hayvan *korban* edilebilir. Onun yerini alması istenmiş olan ikinci hayvan ise Mizbeah’a çıkamaz (*Torat Koanim* 5:2; *Talmud – Temura* 17b; Raşi). Pasuk bu *korban* için [tam çeviriyle] “en üst düzeyde kutsaldır o” vurgusunu yaparak, “bu kutsiyet nedeniyle sadece o *korban* edilebilir – onun yerine geçmesi istenen bir başkası ise *korban* edilemez” demektedir (*Mizrahi*; *Sifte Hahamim*). Yine de bu ikinci hayvan bir yandan “kutsal” etiketini aldığı, diğer yandan da *korban* edilemediği için, *korban* olarak sunulmasına engel teşkil edecek bir kusur edinene kadar serbestçe otlamaya bırakılır. Bu kusur oluştuğundan sonra satılır; böylece kutsiyeti, bedel olarak alınan paraya aktarılmış olur ve bu para, gönüllü getirilen *korbanları* satın almakta kullanılır.

Tora, *Ola-korbanı* gibi tümüyle yakılmamasına karşın, Aşam-korbanını [ve *Hatat-korbanını*] “en

5-6 הַיְהִי אִתְּךָ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ אִשָּׁה לַיהוָה אִשָּׁה הוּא: וְכָל-זָכָר
 בְּכֹהֲנִים יֹאכְלֻנּוּ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ יֹאכֵל קָדֵשׁ קִדְשִׁים הוּא:
 7 וּבַחֲטָאתָ כָּאִשָּׁה תוֹרֶה אֶחָת לָהֶם הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִכְפֹּר-בּוֹ לֹן יִהְיֶה:
 8 הַיְהִי הַמִּקְרִיב אֶת-עֲלֹת אִשׁ עֹר הָעֶלְיָה אֲשֶׁר הַקָּרִיב לִכְהֹן
 לֹן יִהְיֶה:

Paylaşım haricinde kalan Koenler şunlardır: [1] *Tame* olanlar. [2] “**Tevul Yom** – [mikveye] O Gün Dalmış Olan”: Bazı *tuma* çeşitlerinden arınma süreci, *mikveye* daldıktan sonra, gün batımını beklemeyi de kapsar. *Tame* olan bir kişi, *mikveye* daldıktan sonra, akşama kadar *Tevul Yom* statüsündedir. Bu haliyle, kutsal olmayan eşyalara *tuma* aktarmaz; fakat kutsal niteliğindeki, *korban* parçaları ve *Teruma* paylarına dokunduğu takdirde onları *tame* yapar. Eğer bir Koen ise, bu haliyle henüz *Bet-Amikdaş*’ta hizmet etmeye uygun değildir ve gün batana kadar ne *korbandan* ne de *Teruma*’dan pay alabilir. Fakat *tame* bir kişi, *mikveye* daldıktan sonra [gün batmasa bile] *Maaser Şeni* (bkz. 7:14 açık.) yiyebilir hale gelir (22:6 açık.). [3] “**Mehusar Kipurim** [ya da **Mehusar Kapara**] – Onarımı Eksik”: Bazı *tuma* çeşitlerinde arınma sürecinin tamamlanması için, ayrıca bir de *korban* getirmek gerekir. Bu durumlarda, *tame* olan kişi bir Koen ise ve *mikveye* dalmış, güneş de batmışsa bile, ilgili onarımı sağlayacak *korbanı* getirene kadar hala *Bet-Amikdaş*’ta görev yapamaz ve *korbandan* pay alamaz. Ama *Teruma*’dan pay alabilir. [4] “**Onen** – Bir Yakınının Öldüğü Günde, Yaslı Kişi”: Böyle bir kişi de *Bet-Amikdaş*’ta görev yapamaz ve *korbandan* pay alamaz (*Torat Koanim* 9:1; Raşi). (Bu tanım, *Tanah*’ta kullanılan dile göre *Onen*’in anlamıdır; krş. 10:12-20 açık. Günümüzde ise bu sıfat, bu yakın gömülene kadar geçerlidir.)

Koenler *korban*lardan kendilerine düşeni paylaştıkları için bu payların küçük miktarda olması olasıdır. Buna rağmen bir Koen’in, diğerine “Sen bu *korbanda* benim payıma düşen kısmı da al. Böylece bir kerede, nispeten daha büyük bir kısma sahip olmuş olursun. Sonraki *korbanda* da ben senin payını alırım, ödeşiriz” gibi bir teklifte bulunması yasaktır. Benzer şekilde biri “Sen A’nın *korbanı*nı al; ben B’ninkini alırım” ya da “Sen A’nın *Hatat*-*korbanı*nı al, ben B’nin *Minha*-*korbanı*nı alayım” gibi eşit olmayan paylaşımlara

izin verilmez, çünkü söz konusu pay gerçekte Koen’e değil, Tanrı’ya aittir. Sadece, Tanrı bu payı Koen’e bahşetmiştir (*Talmud* – *Kiduşin* 53b). Ayrıca, [tümüyle yakılan *Ola*-*korbanı* dışında] *korban* sahibinin günahının onarımının önemli bir aşaması da, Tanrı’nın hizmetkarlarının, *korbanın* etini yemesi ile tamamlanmış olur. Her Koen’in bundaki katkısı, sahip olduğu erdemlerle orantılı olacağından ve günahın onarımı konusunda hangi Koen’in daha erdemli olduğu kimse tarafından bilinemeyeceğinden, eti yenen her *korban*, tüm Koenler tarafından paylaşılmalıdır (*Torat Koanim*; *Midraş Agadol*; *Yad* – *Maase Akorbanot* 10; *Meam Loetz*).

8-10. Koenler’e ait çeşitli paylar. Bu pasuklar, *korban*lara ait belirli parçaların, sadece bu hizmeti yerine getiren Koen’in olmayacağı, o sırada *Bet-Amikdaş*’ta görev nöbetinde olan gruba mensup tüm Koenler arasında paylaşılacağına dair kuralı (bkz. 6:19 açık.; ayrıca ö.p.) genişletmektedir.

8. Bir kişiye ait – Hahamlarımız bu ifadede iyeliğin özellikle vurgulandığına işaret ederler: Koenler deriyi ancak *korban* “bir kişiye ait” ise alabilir. Ancak eğer bir kişi, *korban* olarak getirdiği hayvanı “*Bet-Amikdaş’a ait*” ilan ederse, hayvanın derisi Koenler’in olmaz; bunun yerine satılır ve parası *Bet-Amikdaş*’ın kasasına gider (*Yad* – *Maase Akorbanot* 5:21). Alternatif bir anlam “*korban* bir kişiye ait olmasına karşın, deri ona değil, Koen’e ait olur” şeklinde de olabilir.

Ola-korbanının – *Ola*-*korbanı* diğer *korban*lar için bir örnektir. Dolayısıyla, Tora belirtmemesine karşın, “en üst düzeyde kutsal” niteliğinde olan *Hatat* ve *Aşam*-*korban*larının derileri de Koenler’e ait olur. “Düşük kutsiyette” olan *korban*ların derileri ise sahiplerinde kalır (*Daat Mikra*).

[Görevlinin] İşlemleri tamamlamasından sonra – Tam çeviriyle “sunmuş olduğu”.

⁵ Koen bunları Mizbeah'ta Tanrı Adına yakılan-korban olarak tüttürür. Bu, Aşam-korbanıdır.

⁶ “Koenler arasında her erkek [onun etini] yiyebilir. Kutsal bölgede yenmelidir; [zira] en üst düzeyde kutsaldır.

⁷ Aşam-korbanı, Hatat-korbanı gibidir; ikisinin [şu konudaki] kanunu aynıdır: Onunla bağışlanma sağlayabilecek [konumdaki her] Koen'e ait olacaktır.

⁸ “[Benzer şekilde] Bir kişiye ait Ola-korbanının işlemlerini gerçekleştirebilecek [konumdaki her] Koen – [görevlinin] işlemleri tamamlamasından sonra, [sadece böyle bir] Koen, Ola-korbanının derisinde ortak olur.

5. Bu, Aşam-korbanıdır – Hatat-korbanı ile ilgili bölümlerde, “Bu bir Hatat-korbanıdır” ifadesinin, tüm işlemlerin “Hatat-korbanı niyetiyle” yapılması gerektiğine işaret ettiği söylenmişti (ör. 4:24). Fakat Aşam-korbanı için aynı söylenemez. Zira “bu, Aşam-korbanıdır” ifadesi, burada belirli parçaların Mizbeah'a yerleştirilmesi ile ilgili konuda geçmektedir. “Bu, bir Hatat-korbanıdır” sözleri ise, kesimle ilgili konudur. Dahası buradaki anlam “belirli parçaların Mizbeah'a yerleştirilme işlemi Aşam-korbanı niyetiyle yapılmalıdır” şeklinde de olamaz; zira bir Aşam-korbanı'nın parçaları Mizbeah'ta yakılmamışsa bile, korban geçerlidir (Talmud – Zevahim 10b; Raşi; Mizrahi; Sifte Hahamim).

Tora burada başka bir kuralı öğretmektedir: “Bu, Aşam-korbanıdır – ve bu sıfat kendisinden ayrılana kadar bu isimle anılır.” Tora burada, sahibi [1] ölen ya da [2] başka bir şekilde onarım sağlayan bir Aşam-korbanı ile ilgili kuralı vermektedir (Raşi). [1] Alaha Lemoşe Misinay (bkz. Sözlük) türü geleneksel bir kurala göre, Aşam-korbanı olarak hayvan getiren bir kişi, hayvan kesilmeden önce ölürse, korban gerçekleştirilmez. [2] Aşam-korbanı olarak getirilmiş bir hayvan kaybolursa ve onun yerine başka bir hayvan korban edilirse, ilk hayvan bulunduğu, korban edilmez. Her iki durumda, “Aşam-korbanı” sıfatı artık bu hayvandan ayrılmıştır. Fakat hayvan yine de “kutsal” niteliğine sahip olduğu için, korban olmasını engelleyecek bir kusur edinene kadar serbestçe otlamaya bırakılır. Bu gerçekleşince hayvan satılır ve kutsiyeti paraya aktarılmış olur. Bu para ile Ola-korbanları satın alınır (bkz. 1:2 açık., Korbanınızı k.b.). Pasuk işte bu durumlardan bahsetmektedir: Her ne kadar, her iki durumda da bu hayvan satılacak ve parası ile Ola-korbanı olarak başka hayvanlar satın alınacaksa da, hayvanın kendisi, kusurlu hale gelmek üzere serbestçe otlamaya bırakılmadan önce Ola-korbanı olarak kesilmeye uygun

değildir. Zira bu yapılan kadar, hayvan hala “Aşam-korbanıdır”. Diğer yandan bu sıfatı, otlamak üzere serbest bırakıldığı anda kendisinden ayrılmış olur. Hayvan bundan sonra Ola-korbanı olarak kesilirse, bu, geçerli bir korban olur (Talmud – Temura 18a).

6. En üst düzeyde kutsaldır – Bkz. 6:18 açık. Tıpkı o pasuktaki gibi, burada da bir yandan fazla kullanım yoluyla buradaki kuralın başka bir korban grubu için de geçerli olduğu ima edilirken, diğer yandan anlamda daralma yoluyla o gruptaki bazı korbanların bu kuralın dışında kaldığına işaret edilmektedir. Başka bir deyişle; Şelamim-korbanları [yani bu korbanların Koenler'e ait olan kısımları] da burada açıklanan korban gibi, sadece erkek Koenler tarafından yenebilir. Fakat birer Şelamim-korbanı türü olan Toda-korbanı (p. 11-15) ile bir Nazir'in getirdiği koç (Bamidbar 6:14) bu kuralın dışında kalır (Torat Koanim).

7. Aşam-korbanı, Hatat-korbanı gibidir – Bu ifade sadece pasuğun devamındaki, yetkili tüm Koenler'in bunda pay sahibi olabileceğini belirten kural için doğrudur. Çevirimizdeki “[şu konudaki]” eklemesinin nedeni budur (Raşi). Fakat hepsi olmasa da [örneğin her ikisi de ellerin hayvanın başına yaslanmasını gerektirir (Talmud – Zevahim 11a)], genel olarak Aşam ve Hatat-korbanlarının kanunları farklıdır.

Bağışlanma sağlayabilecek [konumdaki] – Tam çeviri ile “Onunla bağışlanma sağlayacak olan Koen[e] – ona ait olacaktır”. Fakat, Koenler'e ait olan diğer tüm korban parçalarında olduğu gibi, bu da sadece işlemi bizzat gerçekleştiren Koen'e değil, o sırada Bet-Amikdaş'ta görevli olan gruba mensup tüm Koenler'e ait olur. Bu paylaşıma, bedensel kusuru nedeniyle Bet-Amikdaş'ta hiçbir zaman görev yapamayan Koenler bile dahildir (krş. 6:19 açık.).

ט וְכָל־מִנְחָה אֲשֶׁר תֹּאפֶּה בַתְּנוֹר וְכָל־נֶעֱשֶׂה בַמִּרְחֶשֶׁת 9
 וְעַל־מִחְבֶּת לִכְהֵן הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לֹן תִּהְיֶה: י וְכָל־מִנְחָה 10
 בְּלוּלָה־בְשֶׁמֶן וַחֲרֵבָה לְכָל־בְּנֵי אֹהֶלן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו: פ
 שְׂדֵישִׁי יא וְזֹאת תֹּרֶת נִבְחַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיב לַיהוָה: יב אֲנִם 11-12
 עַל־תּוֹדָה יִקְרִיבֶנּוּ וְהִקְרִיב | עַל־נִבְחַח הַתּוֹדָה חֲלוֹת מִצּוֹת בְּלוּלֹת
 בְּשֶׁמֶן וְרִקִּיקָן מִצּוֹת מִשְׁתִּים בְּשֶׁמֶן וְסֵלֶת מִרְבֶּכֶת חֲלֹת בְּלוּלֹת
 בְּשֶׁמֶן:

görev yapan *Bet* Av'daki, görev yapmasını engelleyecek bir konumda (p. 7 açk.) olmayan tüm *Koenler*'in pay sahibi olduğunu söylemektedir. Başka bir deyişle, işlemi yapan *Koen*, aldığı paya, tüm grup adına sahip olur.

10. [Yine] – *Yad* – *Maase Akorbanot* 10:15.

Yağla yağrulmuş – Gönüllü olarak getirilen *Minha*-korbanları (Raşi).

Kuru – *Hatat*-korbanı olarak getirilen *Minha* (5:11-13) ile, zina ettiğinden şüphelenilen bir kadının getirdiği *Minha* (Bamidbar 5:15). Bu ikisine yağ katılmaz (Raşi; İbn Ezra; Ramban; Raşbam).

11. **Tanrı Adına getirebileceği** – Tam çeviriyle “getireceği”; fakat bu *korban* zorunlu değil, gönüllü olarak getirilir. Diğer *korban*larda böyle bir ifade kullanılmamıştır. Bunun nedeni, *Şelamim*-korbanının herhangi bir günahın affı için değil, sadece Tanrı'ya yönelik içten duyguların bir ifadesi olarak getirilmesidir.

Şelamim-kesiminin – Bkz. 3:1-17. *Şelamim*-korbanı ile ilgili işlemlerin görevli *Koenler* tarafından gerçekleştirilmesi, Tora'nın 613 mitsvasından biridir. *Mitsvat Ase* No. 65. Dört tür *Şelamim*-korbanı vardır. Bunların biri toplumsal, diğer üçü bireysel olarak getirilir. Toplumsal *Şelamim*-korbanı “*Kodeş Kadaşim* – *En Üst Düzeyde Kutsal*”dır. Bu *korban*, iki kuzudan oluşur ve *Şavuot* bayramında, “*Şete Alehem* – *İki Ekmek*” (23:17) ile birlikte getirilir. *Mizbeah*'ta yakılan kısımların haricinde kalan kısımlar, tıpkı *Hatat* ve *Aşam*-korbanlarında olduğu gibi, *Koenler* tarafından yenir. Bireysel *Şelamim*-korbanları ise “*Kadaşim Kalim* – *Düşük Düzeyde Kutsal*” sınıfındadır. Üç farklı çeşidinin işlemleri, küçük farklılıklar dışında aynıdır. Bunlardan ilki, burada

açıklanan unlu mamullerle beraber gelen *Toda*-korbanıdır. Diğer, unlu mamuller olmaksızın gelen ve kişinin sevinci ya da bayram nedeniyle üstlenmiş olduğu *korban*lardır (p. 16 v.d.). Son tür ise, bir *Nazir* tarafından, *Nazirlik* dönemini tamamladığı gün getirilir (Bamidbar 6:14). Bu *korban* da unlu mamullerle birlikte gelir (*Sefer Ahinuh*).

12-15. **Toda-korbanı**. Bir kişi, hayatını tehdit eden bir krizden kurtulmuşsa, Tanrı'ya minnettarlığını göstermek ve kendisini kurtaranın Tanrı olduğunu bildiğini ifade etmek için, bir “*Toda* – *Şükran*”-korbanı getirir. Kral David'in minnettarlık duası olan *Teilim* 107'den, Hahamlarımız, dört duruma düşmüş olan insanın, böyle bir *korban* getirmesi gerektiğini öğrenirler: [1] Çölden kurtulanlar [ya da tehlikeli olabilecek bir yolculuğu tamamlayanlar]. [2] Mahkumiyetten kurtulanlar. [3] Ciddi bir hastalıktan kalkanlar. [4] Bir deniz yolculuğundan dönenler (*Talmud* – *Berahot* 54b). Günümüzde böyle durumlardan kurtulan kişiler, on yetişkin erkeğin olduğu bir topluluk (*Minyan*) içinde, “*Agomel* – [İyilikler] *Bahşeden*” berahasını söylerler.

Toda-korbanı, bir tür *Şelamim*-korbanıdır; ama bu pasuklarda görüleceği üzere aralarında iki fark vardır: [a] *Toda*-korbanı, işlemlerin yapıldığı gün ve onu takip eden gece boyunca yenebilirken, normal bir *Şelamim*-korbanı buna ek olarak ertesi gün akşama kadar olan vakit boyunca da yenebilir. [b] *Toda*-korbanının yanında, bu bölümde açıklanan kırk adet unlu mamul da getirilmelidir. İki *korban* hakkındaki diğer tüm kurallar ise birbirinden türemiştir ve aynıdır.

12-13. **Unlu Mamuller ve Simgeledikleri**.

Bu iki pasukta, toplam dört çeşit unlu mamulden

⁹ “Fırında pişirilmiş, ya da tencerede veya tavada hazırlanmış her *Minha*’nın yakılmayan kısmı], onun işlemlerini yapabilecek [konumdaki her] *Koen*’e ait olacaktır.

¹⁰ [Yine,] Yağla yoğrulmuş veya kuru [olarak getirilmiş] her *Minha*, herkes kardeşiyile aynı [payı alacak şekilde] Aaron’un soyundan gelen tüm erkeklere ait olur.

[27. *Şelamim-korbanı Kuralları*]

¹¹ “Ve [kişinin] Tanrı Adına getirebileceği *Şelamim*-kesiminin kanunu şudur:

¹² “Eğer onu şükran [belirtme] amacıyla getiriyorsa, bu *Toda*-kesimiyle birlikte yağla yoğrulmuş *matsa* somunları, üzerine yağ sürülmüş *matsa* gevrekleri ve yağla yoğrulup kaynatılmış en iyi undan somunlar getirir.

Ola-korbanının derisi, ancak *korban* hakkında “[görevlinin] sunmuş olduğu” niteliğinin yapılabileceği bir zamanda, yani *korban* işlemleri tamamlandıktan sonra paylaşılabilir. Benzer şekilde eğer bir *korban* geçersiz hale gelir [örneğin kesildikten sonra bir kusuru bulunur ya da kan işlemleri gerektiği gibi yapılmaz] ve sonuçta, yakılacak parçaları *Mizbeah*’a yerleştirilme uygunluğunu kaybederse, *Koenler* o hayvanın derisini paylaşmazlar (*Talmud – Zevahim* 103a; Rabenu Behaye).

Alternatif olarak pasuk “[Benzer şekilde] Bir kişiye ait *Ola-korbanının* işlemlerini gerçekleştirebilecek [konumdaki her] *Koen* – sunmuş [=sunmaya uygun] olduğu *Ola-korbanının* derisi, o *Koen*’in olacaktır” şeklinde de anlaşılabilir.

[Böyle bir] *Koen* ... ortak olur – *Korbanın* getirilişi sırasında *Ola-korbanı* gerçekleştirmesine engel olabilecek bir konumda olmayan her *Koen*, deriye ortak olur. Bunlar, işlemler sırasında *Bet-Amikdaş*’ta görevli olan, ama *tame*, *Tevul Yom*, *Mehusar Kipurim* ve *Onen* konumunda olmayan tüm *Koenler*’dir (bkz. ö.p. açk.; *Torat Koanim* 9:5; *Talmud – Zevahim* 103b; *Yad – Maase Akorbanot* 5:19 ve 10:14; Raşi).

Tam çeviriyle “*Koen*’in – onun olacaktır”. Bu vurgulu ifade, her ne kadar *korban* bir kişi tarafından getiriliyorsa, yakılmayan tek parça olan derinin, *korbanın* sahibine değil, *Koenler*’e ait olduğunu önemle belirtme amacıdadır (*Daat Mikra*).

“*Kodeş Kadaşim – En Üst Düzeyde Kutsal*” niteliğindeki tüm *korbanlarda* – *Ola*, *Hatat* ve *Aşam-korbanlarında* – deri *Koenler* arasında paylaşılır (*Talmud – Zevahim* 103a). Fakat *Ola-korbanı* dışındaki *korbanlarda*, *Koenler*, *korbanın* etinden de pay alırlar. *Ola-korbanında* sadece deri alındığı için, deri paylaşımından özellikle *Ola-korbanında* bahsedilmektedir. Diğerleri de buradan türetilmektedir. Zira eti alınmayan *Ola-*

korbanının bile derisi alınıyorsa, eti alınan diğer *korbanların* da derilerinin alınması normaldir (*Torat Koanim*). “*Kadaşim Kalim – Hafif/Düşük Kutsiyette*” olan *korbanlarda* – örneğin bundan sonra değinilen *Şelamim-korbanlarında* – ise bu kural geçerli değildir. Bu nedenle Tora *Şelamim-korbanlarından* bahse başlamadan önce, üst düzeyde kutsal olan *korbanları* vermiştir (*Ramban*).

9. Fırında ... tencerede ... tavada – Bkz. 2:4, 2:7, 2:5.

İşlemlerini yapabilecek [konumdaki] – Burada da pasuk, sadece işlemi yapan *Koen*’den bahsediyor gibi görölse de, diğerleri gibi burada da paylaşım vardır. Raşi şu tartışmayı aktarır: “Sadece kendisi [=işlemi yapan *Koen*] olabilir mi? [Hayır; çünkü] Tora ‘Aaron’un soyundan gelen tüm erkeklere’ (s.p.) diyor. Peki, hepsine birden olabilir mi? [Hayır; çünkü] Tora, [burada tam çeviriyle] ‘İşlemi yapan *Koen*’ diyor. Peki nasıl?! [Cevap: Bahsedilen pay,] O gün görev yapan atasal aileye (**Bet Av**) [ait olacak ve paylaşılacaktır]” (*Torat Koanim* 10:2).

Tam anlamı “baba evi” olan “**Bet Av – Atasal Aile / Geniş Aile**” terimi, Şemot 12:3’tе geçmişti. *Bet-Amikdaş*’taki görevleri yapmakla yükümlü olan *Koenler*, “*Mişmarot – Nöbetler*” adı verilen 24 gruba ayrılmıştı. Bunların da her biri kendi içinde, **Bet Av** adı verilen altı atasal aileye bölünmüştü. Her nöbet grubu, *Bet-Amikdaş*’ta yılda iki [ya da üç] kez olmak üzere, bir hafta boyunca görev yapardı. Her *Bet Av* haftanın bir günü görev yapar, normal toplumsal *korbanlar* ve çeşitli ibadet işlemlerinde kimin görev alacağı kura ile belirlenirdi. *Şabat* günleri ise o haftanın nöbet grubunun tümü, bu kuralara katılırdı. Bayramlarda ise, hangi nöbet grubuna dahil olduklarına bakılmadan, tüm *Koenler* kuraya katılabilirdi. Tora işte bu sistematik yapı içinde belirli bir günde yapılan çeşitli *korbanların* “*Koen*’e ait” olduğu söylenen bölümlerinde, o gün

- 13 יַעֲלֶה־חֶלֶת לֶחֶם חֶמֶץ יִקְרִיב קֶרְבָּנוּ עַל־זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמִיו:
- 14 יָד וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל־קֶרְבָּן תְּרוּמָה לַיהוָה לִכְהֵן הַזֶּזֶק אֶת־דָּם הַשְּׁלָמִים לָן יִהְיֶה:

Korban şu şekilde gerçekleştirilir: Hayvan *Bet-Amikdash* avlusunun (*Azara*) herhangi bir yerinde kesilebilir. Kanı özel bir kaba alınır ve *Mizbeah*'ın tüm duvarlarının alt yarısına gelecek şekilde karşılıklı iki köşeye çarpılır. Sonra hayvanın derisi yüzülür ve içyağları çıkarılır. Göğüs ve sağ bacak ayrılarak *Koen*'e verilir (bkz. p. 31-34). Ardından unlu mamullerin her birinden birer tane alınır ve *korban* sahibinin ellerine yerleştirilir. *Koen*, ellerini diğerinin ellerinin altına koyar ve birlikte *Tenufa* hareketlerini yaparlar. Bu, eldekilerin önce dört yöne doğru ileri-geri, sonra yukarı ve aşağı doğru sallanmasıyla yapılır. Bununla, dört yönden gelebilecek maddi ve manevi kötülüklerin, zararlı yağmurlar ve çiyin engellenmesi simgelenir. Bu dört unlu mamul da *Koen*'in olur (s.p.). *Tenufa*'nın ardından içyağları ve açılan diğer organlar *Mizbeah*'ta yakılır (*Meam Loetz*).

Şelamim-kesiminin üzerinde – p. 12'de listelenen unlu mamuller, bu pasukta belirtilen *hamets* ekmeklerin üzerine koyulur ve ardından bunlar hep birlikte *korban* işleminde kullanılan parçaların üzerine yerleştirilir (*Ramban*; bkz. p. 30 aşk.).

Alternatif bir bakış [buradaki *Keduşat Aguf* ve *Pidyon* terimlerinin açıklamaları için önce bkz. *Perek 27*'nin başındaki açıklamalar]: Buradaki ekmeklerin birer "*korban*" olarak nitelendirildiği görülmektedir (s.p.). Dolayısıyla bu ekmekler, *Mizbeah*'a [pratikte çıkarılmasa da, nitelik olarak] çıkarılmaya *uygum* – "**Keduşat Aguf** – *Bedensel Kutsiyet*" e sahiptir. Öte yandan bu kutsiyetleri, beraberinde getirildikleri hayvan-*korban*a bağlıdır ("*Şelamim-kesiminin yanında*"). Bu yüzden söz konusu kutsiyet, *hayvan kesildiği andan itibaren* başlar (*Torat Koanim*; *Talmud – Menahot* 78b). Bu durumda, ifadenin anlamı "*Şelamim-kesiminin ardından*" şeklinde de olabilir. Kesimden önce, unlu mamuller "kutsal" statüsünde değildir. Ama bu gerçekleşikten sonra, sahip olduğu *Keduşat Aguf* nedeniyle, *Bet-Amikdash* sınırlarını terk ya da bir *Tevul Yom*'la (p. 7 aşk.) temas ettiği takdirde, geçersiz hale gelir. Aynı

sebepten dolayı, bu ekmekler için *Pidyon* yapılamaz (*Raşi*).

14. [Unla hazırlanan] Her korbandan birer taneyi – Getirilen unlu mamuller "*korban*" olarak adlandırılmaktadır. Onar adetten oluşan dört grup unlu mamulden birer adet, yani toplam dört unlu mamul, işlemi gerçekleştiren *Koen*'e armağan olarak verilir; geri kalanı ise *korban* sahibi ve onun konuk ettiği kişiler tarafından yenir (*Yad – Maase Akorbanot* 8:21). Hayvanla ilgili işlemler ise, normal *Şelamim-korban*larında yapılanların aynısıdır (p. 28-34) – bir bölümü *Mizbeah*'ta yakılır, bir bölümü *Koenler*'e gider; geri kalanı ise *korban* sahibine verilir; zira bu pasuk, *Toda-korban*ından bahsetmesine karşın "*Şelamim-korbanının kanunu*" demekle, *Toda-korbanının* bir *Şelamim-korbanı* türü olduğuna işaret etmektedir (*Raşi*).

Teruma olarak – *Teruma*, *Koenler*'e verilen armağanlara verilen genel isimdir. Tam anlamı "*bağış*"tır (bkz. *Şemot* 25:2 ve 29:27 aşk.). Bir Yahudi, topladığı tarımsal üründen küçük bir kısmı [yaklaşık %2] *Koen*'e ayırmalıdır (*Bamidbar* 18:8 v.d.). Kalandan %10 ayırıp "**Maaser Rişon** – *İlk Onda Bir*" adı altında *Leviler*'e vermelidir (*Bamidbar* 18:21 v.d.). Ondan kalandan bir %10 daha ayırıp "**Maaser Şeni** – *İkinci Onda Bir*" adı altında, bunu *Yeruşalayim*'e getirip orada konuklarıyla birlikte tüketmelidir (*Devarim* 14:23). Bu arada *Leviler*, ellerine geçen *Maaser*'den, *Koenler* için ayrıca bir *Teruma* ayırmakla yükümlüdür (*Bamidbar* 18:25 v.d.). Buna "**Terumat Maaser** – *Onda Bir Bağışı*" adı verilir ve miktarı %10'dur. O pasuktaki gibi burada da *Teruma* terimine yer verildiği için, burada *Koen*'e verilen miktarın, getirilenin %10'u – yani kırk unlu mamulün dördü – olduğu anlaşılmaktadır (*Talmud – Menahot* 77b; *Rabenu Behaye*).

¹³ *Hamets* ekmek somunlarıyla birlikte, [üç unlu mamulden oluşan] bu *korbanı*, *Toda* [tarzındaki bu] *Şelamim*-kesiminin üzerinde getirmelidir.

¹⁴ “[Bu getirdiği, unla hazırlanan] Her *korbandan* birer taneyi Tanrı Adına *Teruma* olarak sunar. [Bu,] *Şelamim*-*korbanının* kanını [Mizbeah’ın duvarlarına] çarpan *Koen’e* – ona ait olacaktır.

bahsedilmektedir. Bunlara “*Lahme Toda* – *Şükran* [*Korbanı*] *Ekmekleri*” adı verilir. Bir tanesinin eksik olması, diğerlerini de yetersiz kılar (*Talmud* – *Menahot* 27a). *Talmud* (a.k. 77b) her çeşitten onar adet getirildiğini açıklar. Bunların *matsa* özelliğine sahip olması gereken üç çeşidi ilk pasukta bir grup olarak verilmektedir. Dördüncüsü – *hamets* olarak getirilen – ise, ayrı bir pasukta verilmekte ve diğer üçünün bu “*hamets ekmek somunlarıyla birlikte*” getirilmesi söylenmektedir. Bu da, *hamets* ekmeklerin burada diğerlerine göre “asıl” olduğuna işaret etmektedir. Gerçekten de *Talmud*’un belirttiğine göre, bu, her birinden onar adet getirilen dört çeşit unlu mamul için toplam 2 *efa* (ya da 20 *isaron*; yaklaşık 44lt.) un kullanılır (*Talmud* – *Menahot* 77b; *Yad* – *Maase Akorbanot* 9:17-22). Bunun 1 *efalık* kısmı, on adet *hamets* ekmek için kullanılır. Kalan 1 *efalık* kısımla diğer üç çeşitten onar adet in üretimi gerçekleştirilir (Ramban).

Rabi Samson Raphael Hirsch *hamets* ekmeklerin büyümeyi ve kısıtlanmamış özgürlüğü temsil ettiğini açıklar. *Matsa* özelliğindeki un işleri, temel yiyeceği, kullanılan yağ ise maddi rahatlığı simgeler. Temel yiyecek ve maddi rahatlık hayatın iki esasıdır. Böylelikle, bahsedilen dört tür sıkıntılı durumdan (bkz. p. 11-17 açık.) kurtuluş sonrasında getirilen bir *Toda*-(şükran)-*korbanı*-daki mayalı ve mayasız ekmeklerin birleşimi, kişinin, tehlikenin getirdiği sıkıntı ve kısıtlamalardan kurtulup, kısıtlanmamış özgürlüğe (*hamets*) kavuştuğunu, ama aynı zamanda her şeyini – temel yiyeceğini ve maddi rahatlığını (*matsa* ve yağ) – Tanrı’ya borçlu olduğunu ve kendisini yeniden O’na adadığını ifade eder. Dört çeşidin her birinden birer parça, *Koen’e* verilir. Bu da tehlikeden kurtuluşumuzun, Tanrı sayesinde gerçekleştiğini göstermek içindir. Zira *Koen*, *Bet-Amikdaş*’taki görevleri açısından Tanrı’nın elçisidir.

Hahamlarımız, *Maşiah*’ın gelişinden ve dünyanın mükemmelleşmesinden sonra, artık günah kavramı ortadan kalkacağı için (*Yefe Toar*) [bağışlanma amaçlı] *korbanlara* artık ihtiyaç

duyulmayacağını, ama *Toda*-*korbanlarının* varlığını sürdürmeye devam edeceğini öğretirler (*Midraş* – *Vayikra Raba* 9:7). Bu, hem minnettarlığı göstermenin önemini öğretir, hem de “*Maşiah* zamanında insanların, kötü görünen şeyler için bile Tanrı’yı mübarek kılacakları, zira Tanrı’nın yaptığı her şeyin özde iyi olduğunu o zaman kuşkuyla yer olmadan anlayacakları” (*Talmud* – *Pesahim* 50a) şeklindeki öğretinin kaynağıdır.

12. *Toda*-kesimiyle – Bir kişi, “bir *Toda*-*korbanı* getirmeyi üstleniyorum dediği takdirde bu *korbanı* getirmelidir (Raşbam).

***Matsa* somunları ... gevrekleri** – Bkz. 2:4 açık.

Üzerine yağ sürülmüş – Ya da “yağla doyurulmuş” (bkz. 2:4 açık.).

Kaynatılmış en iyi undan somunlar – Bkz. 6:14; Şemot 29:2. Bu somunlar şöyle hazırlanır: Un yağla yoğrulur ve kaynar su içinde iyice haşlanır. Ardından on somun haline getirilip fırına verilir. En sonda da bir tavaya yerleştirilip yağda kızartılır. Tüm bu işlemler boyunca, somunlar *matsa* özelliğini kaybetmemelidir (*Meam Loetz*). Unun cinsi sadece kaynatılarak hazırlanmış olan somunlarda söyleniyor olmasına karşın, burada bahsedilen unlu mamullerin dördü de en iyi kalite un (*Solet*) ile yapılır (*Talmud* – *Zevahim* 50a).

13. *Hamets* ekmek somunlarıyla – *Toda*-*korbanı* ile gelen un işlerinden hiçbir *Mizbeah*’a çıkarılmaz. Sadece *Tenufa* işleminin gerektirdiği sembolik hareketlerle sallanır (bkz. s.a.; bkz. Şemot 29:24 açık.). Dolayısıyla bu pasuk *Mizbeah*’ta *hamets* maddeyi yasaklayan 2:11 ile çalışmakta değildir (Rabenu Behaye).

***Toda* [tarzındaki bu] *Şelamim*-kesiminin** – Önce de belirtildiği gibi, *Toda*-*korbanı* bir *Şelamim*-*korbanı* türüdür. Kesimin özellikle bu *korbanı* niyetlenerek gerçekleştirilmesi gerekir (*Talmud* – *Zevahim* 4a). Aksi takdirde bu ve önceki pasuklarda belirtilen unlu mamuller de “kutsal” konumuna yükselmez (*Talmud* – *Menahot* 78b;).

15 מוּ וּבֶשֶׁר זֶבַח תֹּדַת שְׁלָמִיו בְּיוֹם

16 קָרְבָּנוֹ יֹאכֵל לֹא־יִנָּת מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר: מוּ וְאִם־נָדָר | אֵן נִדְבָהּ

17 זֶבַח קָרְבָּנוֹ בְּיוֹם הַקָּרִיבֵן אֶת־זֶבְחוֹ יֹאכֵל וּמִמַּחֲרַת וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ יֹאכֵל: יז וְהַנּוֹתָר מִבֶּשֶׁר הַזֶּבַח בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בֹאֵשׁ יִשָּׂרָף:

“sadece” genel bir vaat ya da belirli bir bağış amaçlıdır (Mizrahi). Bu bir *Toda-korbanı* olmadığı için, *korbanın* bir parçası olarak unlu mamuller getirilmez ve *korbanın* eti ertesi gün de, gün batımına kadar yenebilir (Raşi).

“Genel bir vaat” şeklinde çevrilen İbranice sözcük **Neder**, “belirli bir bağış” ise **Nedava**’dır. Bir kişi “Bir *Şelamim-korbanı* getirmeyi üstleniyorum” şeklinde bir açıklamada bulunursa, buna **Neder** adı verilir. Bu deklarasyonda bulunduğu anda, bu kişi bir *Şelamim-korbanı* getirmekle yükümlü olur ve bu *korbanı* uygun bir hayvanı *korban* olarak getirir. Diğer yandan bir kişi [belirli bir hayvanı doğrudan göstererek ya da ondan bahsederek] “şu hayvanı *Şelamim-korbanı* olarak getirmeyi üstleniyorum” dediği anda, bu bir **Nedava**’dır.

Neder durumunda, verilen söz, kişiyi her durumda bağlar. Başka bir deyişle eğer seçilen hayvan ölür ya da kaybolursa, sorumluluk doğrudan bağış sahibine bağlı olduğu için, bir başka hayvan getirme yükümlülüğü devam eder. **Nedava**’da ise verilen söz, kişiyi, sadece seçtiği o belirli hayvanı *korban* olarak getirebilip getirememesi oranında bağlar. Bu nedenle eğer hayvan ölür ya da kaybolursa, sorumluluk da ortadan kalkmış olur (Mişna – Kinim 1:1).

Kesimini sunduğu gün yenir – Güneşin batışı ile, *korbanın* kanı geçersiz hale gelir. Bu, söz kullanımından anlaşılmaktadır: Kesimin yapıldığı gün, sunum – yani kanla ilgili işlemler – gerçekleştirilmelidir. Kesimin yapılmadığı gün – yani kesim gerçekleşip gün değiştiği zaman – artık kan işlemleri yapılamaz (*Talmud – Zevahim* 56a); *korban* da hiç getirilmemiş gibi olur. Bu söz kullanımından öğrenilen bir başka kural da şudur: *Korbanın* eti, sadece kan işlemleri tamamlandıktan sonra yenebilir. Zira pasuk “yenir” demeden önce [geçmiş zamanla] “sunduğu – sunmuş olduğu” diyerek, yeme anında, kanla ilgili işlemlerin tamamlanmış olduğunu ima etmektedir (Raşbam).

Arta kalan ... ertesi gün – Pasuk “sunduğu gün yenir” demekle, asıl yeme vaktinin ilk gün olduğunu vurgulamaktadır. Kişi bunu yapmaya gayret göstermelidir. Fakat eğer gün ve gece geçmiş, hala et artmışsa, ertesi gün de gün batana kadar yenebilir. Dahası, ihmal nedeniyle ilk gün hiç yenmemişse, ikinci gün boyunca tümü bile yenebilir (*Torat Koanim*).

17. Üçüncü gün ateşte yakılmalıdır – Pasuk hatayla “üçüncü güne artan, ateşte yakılmalıdır” şeklinde de anlaşılabilir, bu durumda ikinci günün gecesi de yenebileceği, ama sabah olduğu takdirde kalanın yakılacağı ve bunun istenen herhangi bir zaman yapılabileceği sonucuna varılabilirdi. Fakat kurala göre, *Şelamim-korbanının* eti, *korbanın* yapıldığı gün, onu takip eden gece ve ertesi gün, gün batımına kadar yenebilir. İkinci günü takip eden gece, artık bu et yenemez; yakılmalıdır. Ve bu yakma işlemi, üçüncü gün, gündüz vakti yapılır; zira *korban* eti geceleyin yakılmaz (*Talmud – Zevahim* 56b; Ramban).

Mitsvat Ase No. 66. Her et belirli bir süre beledikten sonra bozulur. *Korban* etine bu olmadan önce, et en etkili yöntemle yok edilmelidir. Zira onun konumu normal bir ete göre daha yüksektir ve bozulması yakışık almaz. Bunun yanında, söz konusu mitsva, insanın Tanrı’ya güveni konusunda da bir mesaj içerir. Kişi, ertesi gün ne olacağı endişesiyle yemeğini artırıp kendisini az yiyeceğe mahkum etmemelidir. Tanrı bu nedenle verilen sürenin ertesi gününe kalan bir etin de yakılmasını emretmiş, insan ya da hayvan hiçbir canlının ondan yarar sağlamasına izin vermemiştir (*Sefer Ahinuh*).

🌀 **Şelamim-korbanı detayları.** Bu *korbanın* detayları, iki fark dışında, *Toda-korbanı* ile aynıdır. Farklar, p. 12-15 açk.’da belirtilmişti.

¹⁵ “[Kişinin] *Toda* [tarzındaki] *Şelamim*-kesiminin eti, *korbanın* yapıldığı gün yenmelidir. [Kişi,] Ondand sabaha kadar [hiçbir şeyi] arta bırakmamalıdır.

¹⁶ “Ancak eğer [kişinin, *Şelamim*-]*korbanı*-kesimi [sadece] genel bir vaat ya da belirli bir bağış[ı yerine getirme] amaçlıysa, [hayvanın eti, *Şelamim*-]kesimini sunduğu gün yenir. [Yine de] Ondand arta kalan [olursa], ertesi gün [de] yenebilir.

¹⁷ Fakat kesimin etinden [hala] arta kalan [varsa], üçüncü günde ateşte yakılmalıdır.

15. *Toda* [tarzındaki] *Şelamim*-kesiminin eti – Pasuk sadece “*Toda-korbanı*” diyebilirken, gereksiz görünen uzun bir dil kullanmıştır. Bu, bu bölümde belirtilen *Toda-korbanı*nda olduğu gibi, başka *korban*larda da, etin sadece kesim günü ve onu takip eden gece boyunca yenebileceğine işaret etmektedir. Bunlar, *Hatat* ve *Aşam-korban*ları ile, bir *Nazir*’in getirdiği koçtur (Bamidbar 6:14; Raşi).

Korbanın yapıldığı gün – Tam çeviriyle “*korbanın gününde*”. Tora sadece “o gün” demek varken bu gereksiz tekrar içeren ifadeye yer vererek, aynı kuralın bir önceki pasukta “*korban*” olarak tanımlanmış olan unlu mamuller için de geçerli olduğunu öğretmektedir (Raşi; Mizrahi; *Sifte Hahamim*).

Sabaha kadar – Dolayısıyla o gece boyunca hala yenebilir. Fakat Hahamlarımız, tüm bunların “gece yarısına kadar” yenebileceğini söylerler (*Talmud* – *Berachot* 2a). Amaçları ise, insanı hatadan uzaklaştırmaktır (a.y.). Yeme süresini gece yarısına kadar geri almakla, Hahamlarımız, sabaha herhangi bir artık bırakılmayacağını garanti altına almayı amaçlamışlardır (Raşi).

Diğer yandan Hahamlarımız bu pasuktan, Tora aksini belirtmediği sürece, bir *korbanın* etinin, ertesi sabaha kadar yenip bitirilmesi konusundaki kuralın tüm *korbanlar* için geçerli olduğunu öğretirler. Yani, sadece burada açıklanan *Toda-korbanı* değil, *Hatat*, *Aşam* ve [eti yenen] diğer tüm *korbanlar* da, yapıldıkları gün ve onu takip eden gece boyunca yenebilir. Esas istisna, normal *Şelamim-korbanı*dır. Bu *korban*, sıradaki pasukta açıklanacağı üzere, ertesi gün de yenebilir (*Torat Koanım*; Raşi).

Akla hemen bir soru gelmektedir: *Toda-korbanı*, bir *Şelamim-korbanı* türü olduğuna göre, neden bütün *Şelamim-korbanları* gibi ikinci gün yemez? *Toda-korbanı* Tanrı’ya belirli bir kişisel mucize için teşekkür etmek için getirilir. Oysa

etrafımız gün boyunca mucizelerle sarılırdı! Dualarımızda söylediğimiz gibi, Tanrı’ya “*her gün bizimle beraber olan Mucizelerin için ... teşekkür ederiz*” (*Amida* duasındaki “*Modim*” paragrafı). Bu nedenle *Toda-korbanı* sadece tek bir gün içinde yenebilir –zira ertesi gün de, minnettar olmamızı gerektiren başka mucizeler gerçekleşektir (*İmre Emet*).

Arta bırakılmamalıdır – *Mitsvat Lo Taase* No. 77. Belirlenen süre içinde yenmeyen *korban* eti “*Notar* – *Artık*” olarak adlandırılır; yenmesi yasaktır ve benzer kurala sahip *Pesah-korbanı*nda olduğu gibi yakılır (bkz. Şemot 12:10). Diğer tüm “kutsal” yiyecekler için benzer kuralları geçerlidir (*Sefer Ahimuh*).

☞ ***Toda-korbanı* detayları.** Bu *korban* “*Kadaşim Kalim* – *Düşük Kutsiyete Sahip*” sınıfındaki *korban*lardandır. Kesimi, *Bet-Amikdaş*’ın avlusunun (*Azara*) herhangi bir yerinde yapılabilir (3:8 ačk.). Kanı, *Mizbeah*’ın dört duvarının alt yarısına gelecek şekilde karşılıklı iki köşeye birer kere çarpılır (3:2). Eti, Yeruşalayim şehrinin sınırları içinde (10:14 ačk.), tüm Yahudiler tarafından (p. 34 ačk.) ve istenilen herhangi bir şekilde pişirilerek yenebilir. Yeme süresi, *korbanın* yapıldığı gün ve onu takip eden gecedir, fakat Hahamlarımız bunu gece yarısıyla sınırlamışlardır. *Koenler*’e verilmesi söylenen parçalar (p. 34) ve *Teruma* olarak ayrılan unlu mamuller için de aynı kuralları geçerlidir. Tek fark, bu parçaların sadece *Koenler*, eşleri, çocukları ve köleleri tarafından yenebilmesidir (10:14).

16. Genel bir vaat ya da belirli bir bağış – Bu cümle normal bir *Şelamim-korbanı* hakkındadır. Zira tüm *Şelamim-korbanları* genel bir vaat ya da belirli bir bağış olarak getirilir. Buna *Toda-korbanı* da dahildir. Fakat orada, dertten kurtulmuş olma şeklinde bir motivasyon söz konusudur. Normal bir *Şelamim-korbanı* ise bir mucizeden etkilenildiği için değil, Tanrı’ya yakın olmayı öğütleyen bir iç arzu nedeniyle getirilir. Dolayısıyla bu

יח ואם

הָאֵכֶל יֵאָכֵל מִבֶּשֶׂר-זָבַח שְׁלָמִיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצֶה
הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחְשֹׁב לוֹ פְּגוּל יִהְיֶה וְהִנֵּפֶשׁ הָאֵכֶל מִמֶּנּוּ
עֹנֶה תִּשָּׂא יט וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר-יִגַּע בְּכָל-טֵמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ
יִשְׂרָף וְהַבֶּשֶׂר כָּל-טָהוֹר יֵאָכֵל בָּשָׂר:

Talmud – Avoda Zara 66a). Korbanların temelinde insanların düşüncelerini düzeltmek, elleriyle yaptıkları işler yoluyla ruhlarına günahın kötülüğü ve doğru yolun iyiliğini resmetmek olduğundan, baştan itibaren yasak içeren bir düşünce ile yapılan *korban*ın geçersiz olması akla yakındır (*Sefer Ahinuh*).

19-21. Tuma halinde yemek. Bir *korban*ın eti, sadece hem et hem de onu yiyen kişi “*Taara – [Manevi] Saflık*” konumundayken yenebilir. Bu bölüm, bu gerekliliği kasten bozma konusundaki yasak ve cezaları ele almaktadır. Bu konudaki kasti olmayan hatalar için yapılan *korban*, 5:2-3’te anlatılmıştır.

19. [Bir *korban*a ait olup] – Pasuk sadece “et” dese de, burada “kutsal” niteliği taşıyan *korban* etlerinden, özellikle de bu bölümde açıklanan *Şelamim-korban*ının etinden bahsedilmektedir (Raşi; *Gur Arye*). Yan bir bilgi: Çöl yolculuğu boyunca yenmesine izin verilen tek et türü, *korban* etiydi (bkz. *Devarim 12:15*).

Yenemez – Herhangi bir cezanın belirtilmediği tüm “*yapma*” şeklindeki emirler gibi, bu emre karşı gelen kişi de kırbaça cezasına çarptırılır (p. 20, Raşi o.a.). Sıradaki iki pasukta belirtilen ihlaller ise *Karet* cezasını gerektirir.

Mitsvat Lo Taase No. 79. *Tame* bir kişinin, saflığını korumuş bir eti yemesi de aynı şekilde yasaktır. *Korban*la ilgili her şeyin üst düzey standartlarda olması gerekir. Bunlardan biri, *korban* etinin manevi saflık ve temizlik ortamında yenmesidir (*Sefer Ahinuh*).

Ateşte yakılmalıdır – *Mitsvat Ase* No. 67 (*Sefer Ahinuh*).

Fakat et – Bu pasukta “et” sözcüğü fazla kullanılmıştır. Bu da *korban* etiyle ilgili, pasukta açıkça belirtilmeyen bir başka kurala işaret eder. Buna göre, böyle bir etin tüketilebileceği sınırları terk etmesi yasak olmasına karşın (6:19), eğer büyük bir et parçasının sadece bir bölümü sınırları terk etmişse, sınırın içinde kalmış olan bölümü hala yasak değildir (*Torat Koanim; Talmud – Pesachim 85b*; Raşi; *Mizrahi*).

[Saflığını korumuşsa] – Krş. Raşbam.

Her saf [kişi] – *Devarim 12:27*’de, “[*senin Şelamim-kesiminin kanı, Tanrının Aşem’in Mizbeahu’na dökülecek ve eti yiyeceksin*” denmektedir. Orada *korban*la ilgili kişisel hitap olduğu için (“[*senin*]”), akla etin sadece *korban* sahibi tarafından yenebileceği gelebilir. Bu yüzden Tora konuya açıklık getirerek, *Şelamim-korban*ının etini, manevi konumu uygun olan – yani *tame* olmayan – herhangi birinin yiyebileceğini söylemektedir (*Torat Koanim*; Raşi).

¹⁸ Eğer ‘Şelamim-kesiminin etinden üçüncü günde yenecek’ [şeklinde bir niyet var] ise, [korban] kabul görmeyecektir. Onu getiren [kişi] adına [bir korban olarak] dikkate alınmayacak, geçersiz olup, ondan yiyen kişi günahını taşıyacaktır.

¹⁹ “[Bir korbanı ait olup] Herhangi bir tame [şeye] değen et, yenemez; ateşte yakılmalıdır. Fakat et [saflığını korumuşsa], her saf [kişi, o] eti yiyebilir.

18. ‘... Yenecek’ [şeklinde bir niyet var] ise – Tam çeviriyle pasuk “Eğer Şelamim-kesiminin etinden üçüncü günde yenecekse” demektedir. Bunun anlamı, “yenirse” olamaz, zira tüm işlemleri gerektiği şekilde yapıldıktan sonra bir korban geçerlidir ve daha sonra yapılan hiçbir şey bu geçerliliği ortadan kaldıramaz. Dolayısıyla bu pasuk, “korban işlemleri sırasında”, korbanın izin verilen zamandan sonra tüketilmesi konusunda bir niyetin olduğu durumu ele almaktadır. Örneğin işlemleri yapan Koen, bu sırada, yapılan Şelamim-korbanını üçüncü gün de yemeyi planlıyorsa, bu korban Tanrı katında otomatik olarak geçersiz olur (Talmud – Zevahim 29a; Raşi; Raşbam).

Kabul edilmeyecektir – Tam çeviriyle “[Tanrı katında] Memnuniyet sağlamayacaktır”.

Dikkate alınmayacak – Alternatif olarak, “Onu sunan [kişi, böyle bir] düşünce içinde olamaz” (The Artscroll Chumash – The Stone Edition).

Geçersiz – Targum Yonatan. İbranice **Pigul**. Farklı çevirilere göre bu sözcük, “uzaklaştırılmış / reddedilmiş” (Targum Onkelos), “tikindirici” (Saadya Gaon) ya da “çürük” (İbn Canah; Radak, Şeraşim) anlamları taşıyabilir. Yukarıda belirtildiği üzere, eğer Şehita’yı yapan kişinin [ki bu, Koen olmayabilir] veya korban işlemlerini yerine getiren Koen’in aklında uygun olmayan bazı düşünceler olursa, korban, Pigul sıfatıyla geçersiz olur. Buna neden olabilecek düşünceler – ki bunların hepsi korban işlemlerinin gerçekleştirilmesini ya da tüketilmesini sınırlayan sürenin aşılması üzerinedir – şunlardır: [a] Kan işlemlerinin, gün batımından sonra yerine getirileceğine dair düşünce [çünkü bu işlemler korbanın kesildiği gün içinde yerine getirilmelidir]. [b] Korban parçalarının Mizbeah’ın üstüne ertesi günün doğumundan sonra konulacağına dair düşünce [çünkü korban parçaları, korbanın yapıldığı gün ve onu takip eden gece içinde yakılmalı, sabaha bırakılmamalıdır]. [c] Korban etinin belirlenmiş

zamandan sonra yenileceğine dair düşünce (ayrıca bkz. 19:7 açık.). Bu düşüncelerden herhangi biri, korbanın hemen Pigul sıfatıyla geçersiz olmasına neden olur ve tamamen yakılmasını gerektirir. Pigul konumundaki bir korbanın etini yiyen kişi, çok ciddi bir ceza olan Karet’i hak eder. Bu pasuğun konusu, iki gün ve aradaki gece boyunca yenebilen Şelamim-korbanı olduğu halde, Pigul şeklindeki geçersizlik, kendi belirli tüketilebilme zamanlarına göre farklılık gösterse de, tüm korban türleri için doğrudur (Yad – Pesule Amukdaşin 13:1-3).

Hahamlarımız, bir korbanın hem Mizbeah’taki ateş hem de insanlar tarafından tüketilebilmesine olanak sağlayan işlemlerin herhangi biri sırasında, açıklanan türdeki düşüncelerden birinin ortaya çıkması durumunda korbanın hemen Pigul olacağını öğretirler. Söz konusu işlemler şunlardır: [a] “Şehita – Kesim”; [b] “**Kabala – Kanın özel bir kaba alınması**”; [c] “**Olah** – Kanın Mizbeah’a getirilmesi” ve [d] “**Zerika – Mizbeah’ta kanla ilgili işlerin yapılması**” (Torat Koanim).

Ondan yiyen kişi – “Normal süresi içinde yese bile, günahını taşıyacaktır” (Raşi).

Günahını taşıyacaktır – Aynı ifadenin geçtiği 19:8’den de anlaşıldığı üzere, bu ifade, Karet cezasını belirtir (Talmud – Keritot 5a; Raşi; İbn Ezra). Korbanın Pigul olmasına neden olan şey, işlemleri yapan Koen’in uygunsuz düşünceleridir. Dolayısıyla korbanın Pigul olduğunu bilen tek kişi Koen’dir. Bu durumda eğer korban sahibine durumu bildirirse ve korban sahibi eti buna rağmen yerse bu cezaya layık olur. Fakat bilmeden işlenmiş hiçbir günah Karet’le cezalandırılmaz.

Pigul konumundaki bir eti yeme yasağı, Tora’nın emirlerinden biridir. Mitsvat Lo Taase No. 78. Burada sadece cezadan bahsedilmesine karşın, Hahamlarımız, söz konusu yasaklamanın, Şemot 29:34 ve Devarim 14:3’teki yasaklamalara dahil olduğunu öğretirler (Talmud – Pesahim 24a;

כ וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר-תֹּאכַל בָּשָׂר

20

מִזֶּבֶחַ הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטִמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הִנָּפֵשׁ הַהוּא

מֵעַמִּיהָ: כֹּא וְנָפֵשׁ כִּי-תִגָּע בְּכָל-טֵמָא בְּטִמְאָת אָדָם אִן | בְּבִהְמָה

21

טֵמְאָה אִו בְּכָל-שֶׁקֶץ טֵמָא וְאָכַל מִבְּשַׂר-זֶבֶחַ הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר

לַיהוָה וְנִכְרְתָה הִנָּפֵשׁ הַהוּא מֵעַמִּיהָ:

olduğunu açıklar. Eğer bir insan temelde dürüstse ama Karet cezasını gerektiren bir günahı işleme dürtüsüne karşı gelememişse, genç yaşta, yani altmış yaşına kadar ölecek, ama bu, bedeniyle sınırlı kalacaktır; ruhu ise Gelecek Dünya'daki payını kaybetmeyecektir. Tora bu gibi durumları tanımlamak için “o *kişi* halkının arasından kesilip atılacaktır” demektedir (17:4; bkz. o.a.). Fakat eğer günahları erdemlerini aşmışsa, ruhu, bedenden ayrıldıktan sonra on iki ay boyunca ceza gördükten sonra tamamen yok olacaktır (Talmud – Roş Ašana 17a; bkz. 23:30). Bu kişinin, mutlaka genç yaşta ölmesi de şart değildir; hatta herkesten daha uzun da yaşayabilir (krş. Koelet 7:15). Tora bu tipteki Karet cezasını “o can, Huzurum’dan kesilip atılacaktır” (22:3) şeklinde tanımlamaktadır (benzer şekilde 18:29; 23:30). Putperestlik ve Tanrı’ya lanet etme durumlarında ise, hem erken ölüm hem de Gelecek Dünya’daki pay kaybı gerçekleşebilir. Tora buna, Bamidbar 15:31’de *Karet* ile aynı köke sahip bir ikileme ile işaret etmektedir. Çocuksuzluk da Tora’nın belirttiği yerlerde ortaya çıkabilir (bkz. 20:20), ancak bunun her *Karet* cezasının ayrılmaz bir parçası olacağına dair bir gereklilik yoktur.

Ramban Tora’da *Karet* diye bir cezadan bahsedilmesinin, ruh için ebedi bir ödülün varlığına işaret ettiğine dikkati çeker. Zira eğer dürüst bir ruhu, bedenden ayrıldıktan sonra bekleyen hayal edilmez seviyedeki manevi bir saadet olmasaydı, ölümden sonra *Karet* diye bir cezanın etkisi söz konusu olmazdı.

Karet cezasına çarptırılan bir ruh, kökünün bulunduğu ağaçtan kesilen bir dal gibidir – tüm varlık kaynağı kopmuş olur. Fakat ağacın kendisi varlığını sürdürür. Hahamlarımız “halkının arasından kesilip atılacaktır – ama halkı selamete

devamlılığını sürdürecektir” derler (Sifri, Bamidbar 15:30). Zira bir ruhun kesilip atılması, bunu gerektiren bir günah işlememiş olan diğer ruhların, yani “halkının” devamlılığını gerektirir.

21. *Tame* bir hayvan[in leşine] – Tam çeviriyle “*Tame bir hayvana*”. Fakat hiçbir canlı hayvan *tame* değildir. Buradaki anlam, [1] *Kaşer* olmayan (11:27), ya da [2] *Kaşer* olup *Şehita* dışındaki bir nedenden dolayı ölmüş (11:39) bir hayvanın leşine dokunmak şeklindedir (Ramban).

Her türlü itici *tame* [yaratığın leşine] – Bu, 11:29-31’de listelenen sekiz tür küçük boyutlu hayvanın leşini ifade etmektedir. Tora burada tüm *tuma* kaynaklarını değil, örnek amacıyla sadece bunların birkaçını listelemektedir.

Şelamim-kesiminin etini yiyen – Tora burada sözden tasarruf etmiştir. “*Timayla* söz konusu temasın ardından, gerektiği şekilde arınma işlemlerini tamamlamamış olup, kasıtlı olarak *korban* etini yiyen” demek istemektedir.

Kesilip atılacaktır – *Tame* konumundayken “kutsal” niteliğindeki bir yiyeceği yemenin cezasının *Karet* olduğu, üç farklı yerde söylenmektedir. Bunların ilki önceki pasuk, ikincisi burası, üçüncüsü de 22:3’tür.

Tora’yı açıklamakta kullanılan 13 türetme yönteminden biri şudur (bkz. Şemot 12:15 açık.): “Genel kurala dahilken, yeni bir şey öğretme amacıyla genel kuralın dışına çıkan bir durum, sadece kendisi için değil, genel kuralın tümü ile ilgili yeni bir şey öğretmek için çıkmıştır”. 22:3’te genel durum verilmiştir: *Tame* konumundaki bir kişinin “kutsal” bir yiyeceği yemesinin cezası *Karet*’tir. Önceki pasukta ise sadece *Şelamim-korban*undan bahsedilmektedir. Bu, aslında genel kurala dahil olmasına karşın, bize yeni bir şey

²⁰ Tanrı'ya ait olan *Şelamim*-kesiminin etini, *tuması* üstüneyken yiyen kişi – o can, halkından kesilip atılacaktır.

²¹ “Her türlü *tame* şeye – insana bağlı bir *tumaya*, *tame* bir hayvan[ın leşine] ya da her türlü itici *tame* [yaratığın leşine] – temas edip, Tanrı'ya ait olan *Şelamim*-kesiminin etini yiyen kişi – o can halkından kesilip atılacaktır.”

20. Tanrı'ya ait olan – Dolayısıyla *korban* sahibi ve *Koenler*'e ayrılan parçalar, onlara Tanrı'nın bir hediyesidir. Bu nedenle gerekli kutsiyet kuralları-na riayet etmek şarttır.

Tuması üstüneyken – Yani “üzerinde *tuma* engeli olmasına karşın”. Başka bir deyişle burada *tame* olan, yenen et değil, onu yiyen kişidir. Yukarıda da belirtildiği gibi, *tame* bir *korban* etini yemek de yasak olmasına karşın bunun cezası *Karet* değildir. Burada ise kutsiyeti bozulmamış bir *korban* etini, *tame* konumundayken yiyen kişiden bahsedilmektedir. Aynı durum sıradaki pasuk için de geçerlidir ve ilk bakışta ikisi de aynı kuraldan bahsetmektedir. Fakat arada bir fark vardır: Bu pasuk kişinin “*Tuması*”ndan, yani kendi bedensel salgıları vs. nedeniyle *tame* konumuna geçmiş bir kişiden bahsederken, sıradaki pasuk, bir dış etki nedeniyle *tame* olan kişiyi ele almaktadır. Her ikisinde de yasaklama ve ceza aynıdır (İbn Ezra).

Öte yandan bir kişi *Tevul Yom* ya da *Mehusar Kipurim* (bkz. p. 7 açk.) ise, cezası *Karet* değildir. Zira böyle bir kişi, arınma sürecine başlamış ama henüz tamamlamamıştır. Bu durumda *korban* etini yediği takdirde, sadece kırbaçla cezalandırılır (*Yad – Pesule Amukdaşin* 18:14). *Karet* cezası ise, sadece “tümüyle” *tame* olan, yani arınma sürecine hiç başlamamışken bu günahı işlemiş biri içindir.

Burada cezadan bahsedilmesine karşın, Tora'nın hiçbir yerinde, *tame* konumundaki bir kişinin saf konumdaki eti yemesine dair bir yasak yoktur. Bu yasak, Sözlü Tora ile bilinmektedir ve Hahamlarımız bunu, Tora'nın açıklanmasında kullanılan yöntemlerden biri olan “*Gezera Şava – Eşit Hüküm*” ile türetilir (Raşi). *Gezera Şava* yöntemi, belirli bir bağlamda açıkça belirtilmiş olan bir kuralın, bağlam içindeki bir sözcük ya da ifadenin aynısının geçtiği, ama kuralın açıkça söylenmediği başka bir bağlam için de, eşit hükme sahip olduğunu öğretir. Burada bu türetim yönteminin bir örneği vardır:

Tame konumundayken *Bet-Amikdaş*'a girmenin cezasının *Karet* olduğunu öğreten Bamidbar 19:13'te “*Tumato – Tuması*” sözcüğü geçmektedir. Aynı sözcük *tame* konumundayken “kutsal” niteliğine sahip bir yiyeceğin yenmesinin cezasının *Karet* olduğunu söyleyen şimdiki pasuğumuzda da aynı şekilde geçmekte, bu şekilde iki kural arasında bir tür köprü oluşturmaktadır. Böylece Tora açıkça söylemese de, Sözlü Tora'dan elde edilmiş bilgi ve *Gezera Şava* yöntemi yoluyla, tıpkı *tame* konumuna sahip bir kişinin *Bet-Amikdaş*'a girmesinin yasak olması gibi (5:3), böyle birinin “kutsal” niteliğindeki yiyecekleri yemesinin de yasak olduğuna dair kural türetilmiş olmaktadır (*Talmud – Zevahim* 33b). Bu “*tuması*” sözcüğünün etin değil, insanın *tumasını* ifade ettiğine dair de bir başka kanıttır. Zira Bamidbar 19:13'te de bu sözcük bir insanla ilgilidir (*Mizrahi; Sifte Hahamim*).

Gezera Şava yöntemi, mantıksal kriterlere bağlı olup insanın kendi inisiyatifi ile kullanabileceği bir prosedür değildir. Herhangi bir şeyi bu yöntemle kanıtlayabilmek için, Moşe Rabenu'ya dayanan köklü bir geleneğin varlığı şarttır.

Kesilip atılacaktır – Bu, *Karet* cezasıdır. Bkz. Şemot 12:15 açk.

Karet'in niteliği hakkında otoriteler arasında farklı görüşler vardır. Raşi [17:9'daki açıklamada] suçlu kişinin, çocuklarının küçük yaşta öldüğünü ve kendisinin de uzun yaşamadığını belirtir. Ancak Tosafot [*Talmud – Yevamot* 2a'daki açıklamada] Tora açıkça söylemediği takdirde çocukların ölmeyeceğini vurgular (bkz. 20:20-21). *Talmud Yerusalmi* (*Bikurim* 2) suçlu kişi elli yaşına gelmeden, erken ölümün gerçekleşeceğini, *Talmud Bavli* (*Moed Katan* 28a) ise, bunun elli ile altmış yaşları arasında olacağını belirtir.

Ramban [18:29'daki açıklamasında], *Karet*'ten bahseden pasuklardaki nüanslara dayanarak, bu cezanın, suçu işleyen kişinin erdemlerine ve günahının büyüklüğüne göre farklı kademeleri

כב וידבר יהוה אל-משה

22

לאמר: כג דבר אל-בני ישראל לאמר כל-חלב שור וכשב ועז

23

לא תאכלו: כד וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל-מלאכה

24

ואכל לא תאכלהו:

sonrasında hayvanın hayati bir organında, 12 ay yaşamasına izin vermeyecek bir lezyon ya da yara tespit edilmişse, hayvan yine *Terefa* sınıfına girer (*Talmud – Hulin* 42a). *Şehita* yapılmış olmasına karşın, her iki durumda da hayvanın eti yenemez.

Herhangi bir amaçla kullanılabilir – Tora, yenmesi yasak olan içyağının başka şeylerde kullanılmasını hiçbir yerde yasaklamamıştır. Tek yasak, onu yemek üzerinedir. Dolayısıyla Tora, “*herhangi bir amaçla kullanılabilir*” demeseydi bile, bu kullanımın yasak olduğu sonucuna varmamız için bir neden yoktur. Tora, buna rağmen bu ifadeyi kullandığına göre, bizim yasak olduğunu düşünebileceğimiz belirgin bir kullanımın varlığını [ama onun bile yasak olmadığını] vurgulamaya niyetindedir. Örneğin, *Şehita* dışında bir nedenle ölmüş bir hayvanın leşi, *tamedir* ve değiştiği insan ve nesneleri *tame* yapar (krş. p. 21; 11:8). Dolayısıyla kişi, bu hayvana ait içyağının da, leşteki *tumayı* taşıdığını düşünerek, onun kullanılmasının yasak olduğu sonucuna varabilir. Fakat bu pasuk, söz konusu içyağının “*herhangi bir amaçla kullanılabilir*” olduğunu vurgulayarak, böyle bir hayvanın içyağının, bedeninin diğer kısımlarından farklı olarak *tame* olmadığını ve böylelikle, her işte kullanılabileceğini, hatta “kutsal” nesnelere değmesinde bile bir sakınca bulunmadığını öğretmektedir (*Talmud – Pesahim* 23a; Raşi; *Mizrahi*; *Sifte Hahamim*).

Genel kanuna göre, bir Yahudi’nin, *Kaşer* olmayan yiyeceklerle ilgilenmesi, ticaretini yapması, bunları sadece Yahudi olmayanlara satsa bile yasaktır (*Şulhan Aruh – Yore Dea* 117:4). Böyle maddeleri, Yahudi olmayan birine verilmiş bir borca karşılık güvence olarak bulundurmamak bile yasaktır (a.k.; *Yad – Maahalot Asurot* 7). Fakat bu yasak sadece en baştan beri *Kaşer* olmayan maddeler için geçerlidir. Bir kişi, yemek amacıyla normal bir inek ya da kuzu almış, gerektiği gibi kestirmiş, ama sonrasında hayvanda *Kaşer* olmasını engelleyen bir kusur görülmüşse,

bu hayvan, bu kusuru önemli saymayan Yahudi olmayan birine satılabilir. Tek şart bunun, Yahudi bir aracı olmadan yapılmasıdır. Bu kanunun çok fazla uygulaması vardır ve bunlara tek tek girmek bu çalışmanın amacını aşmaktadır. Yine de, konuyla ilgili vurgulanması gereken nokta şudur: *Kaşer* olmayan yiyecek maddeleri ile alım-satım yapmak yasak olmasına karşın, bir *nevela* ya da *terefaya* ait içyağı, bu yasağın kapsamı dışındadır. Pasuktaki açık ifade bunu öğretmektedir.

Fakat onu yiyemezsiniz – Normal şartlarda, belirli bir konuda önceden belirtilmiş bir yasak söz konusuysa, onun türevi olan bir başka yasaktan bahsedildiğinde, bu, “iki yasak” olarak kabul edilmez. Başka bir deyişle “bir yasak, *daha da yasak* hale gelemmez”. Fakat burada bir istisna söz konusudur. [Gerektiği gibi kesilmiş bir hayvana ait olsa bile,] içyağının yenmesi konusunda genel bir yasak vardır. Fakat Tora, söz konusu yasağın, bu pasukta belirtilen *Nevela* ve *Terefa* hayvanların içyağı için de geçerli olduğunu vurgulamakla, böyle hayvanların içyağının yenmesi durumunda, iki yasağın – hem yasak et yeme yasağının, hem de yasak içyağı yeme yasağının – birden çiğnenmiş olacağını öğretmektedir (*Talmud – Hulin* 37a; *Talmud – Zevahim* 70a ve 103a; *Yad – Maahalot Asurot* 7; Raşi; *Mizrahi*; *Sifte Hahamim*; *Sifte Koen*; *Meam Loetz*).

Ramban farklı bir açıklamada bulunur: Tora’nın içyağını yemeyi yasakladığı hayvanlar, *korban* olmaya uygun olanlardır. Öte yandan *korban* olarak sunulmaya uygun cinsten olsa bile, *nevela* ve *terefa* hayvanlar, *korban* olmaya uygun değildir. Bu nedenle, okuyucu, “öyleyse *nevela* ve *terefaya* ait içyağını yemekte sakınca olmasa gerek” şeklinde yanlış bir kaniye kapılabilir. Tora bunu bertaraf etmek için, onlarla ilgili bu pasukta, içyağı yeme yasağını tekrar etmektedir. Kısacası, *korban* olarak sunulmaya uygun cinse ait hayvanların, *nevela* ve *terefa* olsalar bile, içyağını yemek yine de yasaktır ve cezası *Karet*’tir.

²² Tanrı Moşe'ye konuşarak [şöyle] dedi: ²³ “Bene-Yisrael’e konuş ve [şöyle] de: “Sığır, koyun ya da keçi [türlerinin] her türlü içyağını yemeyin.

²⁴ [Kendiliğinden] Ölmüş bir hayvanın içyağı ile, [ölümcül şekilde] yırtılmış bir hayvanın içyağı, herhangi bir amaçla kullanılabilir – fakat onu yiyemezsiniz.

öğretmek amacıyla ayrıca vurgulanmış özel bir durumdur. *Şelamim-korbanı*, “*Keduşat Aguf – Bedensel Kutsiyet*”e sahip bir *korban*dır (bkz. p. 13 ačk.). Dolayısıyla, bahsedilen türetme yöntemi uygulandığında, bunun tüm genel kural ile ilgili yeni bir şey öğrettiği görülür. Başka bir deyişle, 22:3'te genel olarak belirtilen durumun, tıpkı *Şelamim-korbanı* gibi, sadece *Keduşat Aguf*'a sahip – yani *Mizbeah*'a çıkmaya uygun – yiyecekler için geçerli olduğu öğrenilmektedir (*Talmud – Keritot* 2b).

Konuyla ilgili *Karet* cezasından üçüncü bahis ise bu pasuktur. Bu da “*Korban Ole Veyored – [Maddi Değeri] Yükselen ve Alçalan Korban*” (5:1-13) ile ilgili kural için gelmektedir. Tora, 5:2-3'te, *tuma* konusuna bağlı bir günaha onarım olarak getirilmesi gereken bir *korbandan* bahsetmekte, fakat günahı açıkça belirtmemektedir. Şimdiki pasuk ise bu günahın, *tame* konumundayken *Bet-Amikdaş*'a girmek ya da “kutsal” bir yiyeceği yemek olduğunu açıklamaktadır (*Talmud – Şevuot* 7a; Raşi).

22-27. İçyağı ve kan. Hayvanların içyağı (*Helev*) ve kanını yeme yasağı, “kutsal” niteliği almış olsun ya da olmasın, tüm koyun, keçi ve sığırlar için geçerlidir. *Helev* kelimesi genellikle “içyağı” olarak tercüme edilse de, her içyağı *Helev* değildir. Bu yasağın içerdiği “içyağı”, sadece *korban* işlemleri sırasında *Mizbeah*'ta başlı başına birer bütün olarak yakılan içyağı parçalarıdır (bkz. 3:3 ačk.). Koyun kuyruğundaki yağ ise yenebilir (bkz. 3:9 ačk.).

Bu bölüm, kendi içinde bir konuyu işlemektedir. Zira gördüğümüz üzere, *Şelamim-korbanı* konusu henüz tamamlanmamıştır ve p. 28'le devam etmektedir. Tora'nın burada *Şelamim-korbanı* konusuna ara verip kan ve içyağı yasağından bahsetmesinin amacı, bunlar *korban* işlemlerinin ayrılmaz parçaları olduğu için, kişinin *Mizbeah*'ta sunulan bu kısımları yemesinin uygunsuz olduğunu vurgulamaktır (*Meam Loez*).

23. Her türlü içyağını yemeyin – Mitsvat Lo Taase No. 80 (Sefer Ahimuh). *Kaşerut* kurallarına

uygun olarak kesilmiş bir hayvana ait yasak içyağı, görevli kişi tarafından ayrılır. Bu nedenle, *Kaşer* damgasına sahip olan bir et satın almış kişilerin, aldıkları etin içinde içyağı var mı yok mu gibi bir endişeye kapılmalarına gerek yoktur.

Sığır, koyun ya da keçi [türlerinin] – Raşbam. Dolayısıyla söz konusu yasak, p. 25'te de açıkça belirtildiği gibi, özellikle *korban* olarak sunulabilen türlerdeki hayvanlarla ilgilidir. Bu hayvan *korban* olarak değil, sadece yeme amacıyla kesilmişse bile, yasak geçerlidir (a.k.). Bu tür hayvanlardan, ister *Kaşer* olarak *Şehita* ile kesilmiş olsun, ister *Nevela* isterse de *Terefa* (s.p.) olsun, herhangi birinin yasak içyağından, kasıtlı olarak bir *kazayit* (~18-27gr.) kadar yiyen kişi, *Karet* cezasını hak eder. Bir kişi bunu bilmeden yapıyorsa, *Hatat-korbanı* getirmelidir. Fakat diğer hayvanlara ait içyağının yenmesi bu yasağın kapsamında değildir. Bu yüzden, geyik vb. *Kaşer* olan, ama *korban* olarak sunulmaya uygun olmayan yabani hayvanların içyağları yenebilir. Diğer yandan *Kaşer* olmayan hayvanların içyağını yemek, onların etini yemekle aynı yasağın kapsamındadır; cezası *Karet* değil, Tora'nın ceza belirtmediği tüm yasaklarda olduğu gibi kırbaştır (*Talmud – Keritot* 4a; *Yad – Maahalot Asurot* 7:1).

İçyağını – İbranice Helev. Bu, yenmesi yasak olan içyağı türüdür. Bu türdeki içyağı, *Mizbeah*'ta yakılır (3:4 ve 3:5 ačk.). Yenmesine izin olan diğer bir içyağı türü daha vardır ve *Şuman* olarak adlandırılır (3:9 ačk.).

24. [Kendiliğinden] Ölmüş – İbranice Nevela. Bu, *Şehita* olmadan ölmüş *Kaşer* hayvan cinslerini ifade eden bir terimdir.

[Ölümcül şekilde] Yırtılmış – İbranice Terefa. Hayvan ölümcül şekilde yırtılmış, ama ölümü bu yaraları nedeniyle gerçekleşmemiştir. Zira öyle olsaydı, *Şehitasız* öldüğü için, *Nevela* sınıfına girerdi. *Terefa* sınıfına giren bir hayvan, ölümcül bir yara almış olmasına karşın, *Şehita* ile öldürülmüştür. Alternatif olarak, *Şehita*

- 25 כֹּה־כִי כָל־אֲכָל חֵלֶב מִן־הֶבְהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב
- 26 מִמֶּנָּה אֲשֶׁה לַיהוָה וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הָאֲכָלָת מַעֲמִיָּה: כּו וְכִלְדֶּם
- 27 לֹא תֹאכְלוּ בָּכֶם מוֹשְׁבֵיכֶם לְעוֹף וְלִבְהֵמָה: כּו כָּל־נֶפֶשׁ
- אֲשֶׁר־תֹּאכַל כָּל־דָּם וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מַעֲמִיָּה: פ
- 28-29 כֹּה וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כֹּה דִבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
- הַמִּקְרִיב אֶת־זֶבַח שְׁלָמֵי לַיהוָה יָבִיא אֶת־קֶרְבָּנוּ לַיהוָה מִזֶּבַח
- שְׁלָמָיו:

Parçalar, bir açıklamaya göre güney, kuzey, doğu, yukarı, aşağı, batı sıralamasıyla sallanır. Bu, *Sukot* bayramında dört bitkinin sallanış şekliyle aynıdır (bkz. 23:40 açık.). Bu hareketler, Tanrı'nın dört ana yöne hakimiyetini ve dört yönden gelebilecek zararlı rüzgarları [ki bunlar gerçek rüzgar olduğu gibi, "rüzgar"la simgelenen yabancı ideolojiler de olabilir] zararsız kıldığını, yine yeryüzü ve gökyüzünün tek hakiminin Tanrı olduğu ve zararlı yağışları engellediğini simgeler (Şemot 29:24 açık., Raşi o.a.; *Talmud – Suka* 37b).

Bu işlem, tüm *korbanlar* içinde sadece *Şelamim-korbanı* sırasında yapılır. Amaç, kişinin hayatta payına düşenle tatmin olmasının en önemli aşamasının, Tanrı'ya bağlılığı ve dünya görüşünü Tora'nın bakış açısına göre temellendirmesi olduğunu öğretmektir. Ayrıca, *Şelamim-korbanı*, *Koen'e* verilen armağanı da içerir. Bu armağan da, aynı şekilde sallanır, çünkü Tanrı'ya bağlılık, O'nun Hizmetkarları'na da bağlanmayı gerektirir (Hirsch).

Rabenu Behaye bu organların, başarı ve hareketi simgeledikleri için, bu işlemde özel olarak seçildiklerini söyler. Göğüs, arzuların ve bir şeyler yapma isteğinin kaynağı olan kalbi barındırır. But, hareket kabiliyetini simgeler. Bu organların kaldırılıp sallanması, söz konusu fonksiyonların tümüyle Tanrı'nın kontrolünde olduğunu simgeler.

Söz konusu hareketler aynı zamanda sürgün ve kurtuluşla ilgili imalar da içerir. Eha 1:6'da sürgünü tarif eden "*Kovalayanın önünde kuvvetsiz bir şekilde gittiler*" ifadesi ileri doğru sallamayı – "gitmek" – belirtir. Buna karşılık, Yirmeyau 31:7'de "*Onları kuzey ülkesinden getiriyorum*" denmektedir. Sürgünden dönüşü belirten bu ifade, "geri sallama"yla simgelenir. Sürgüne çıkıldığı

gibi, geri de gelineceğini simgeleyen bu ileri-geri sallama hareketi dört yön için yapılır. Bunun yanında Tanrı'nın sürgünle, Kutsal Varlığı'nı Yeruslayim'den yukarı çekişini belirten "*Tanrı'nın Onunu, şehrin içi üzerinden yükseldi*" (Yehezkel 11:23) pasuğuna karşılık, *Şehina'nın* dönüp tekrar Yeruslayim'de barınacağını müjdeleyen "*Tophlulukların Tanrısı, aynı şekilde Tsiyon dağına ve tepelerine inecektir*" pasuğu vardır. Dolayısıyla, Tanrı'nın Kutsal Varlığı'nı yukarı çekmesi gibi, ileride tekrar geri indireceğini simgelemek için kaldırıp indirme hareketi yapılır (Rabenu Behaye).

Tenufa işleminin bir başka sembolizmi de, Tanrı'nın, dünyanın bir ucundan diğerine kadar, tüm detayları gördüğü şeklindedir. Sallanan parçalardan "*Haze – Göğüs*", "*Hazon – Görüş*" sözcüğüyle bağlantılıdır. Dolayısıyla, göğsün dört yöne sallanması, Tanrı'nın her şeyi görüp bildiğini simgeler. İçyağları, iç organlar ve böbrekler, Tanrı'nın, insanın en derin planlarının bile bilincinde olduğunu öğretir. Yukarı ve aşağı sallayış hareketi de, Tanrı'nın bir insanı yükseltip alçaltma gücüne sahip olduğunu ifade eder (Abravanel; Ralbag; *Meam Loez*).

29. Kişi ... [belirli kısımları] ... sunmalıdır – Bkz. 3:9-10.

Alternatif olarak "*Tanrı Adına Şelamim-kesimini sunacak kişi, bu Şelamim-kesiminden, Tanrı Adına korbanı [olarak yakılacak kısmı bizzat] getirmelidir*" (bkz. s.p.). Buradan görüldüğü üzere *Şelamim-korbanı* diğer *korban* türlerinden farklıdır. Diğer *korban* türlerinde, *korban* sahibi, hayvanı *Koenler'e* teslim eder ve onlar tüm işlemleri onun adına gerçekleştirirler. Bunun nedeni diğer *korbanların* özellikle günah onarımı için

²⁵ Zira [kişinin] Tanrı Adına yakılan-korban olarak getirdiği türdeki hayvanlardan [elde edilmiş] her türlü içyağını yiyen kim olursa olsun, yiyen can, halkından kesilip atılacaktır.

²⁶ Yaşadığınız yere bağlı olmaksızın, ister kuşlara isterse de kara hayvanlarına ait olsun, hiçbir kanı yemeyin.

²⁷ Herhangi bir [şekilde] kan yiyen her kişi – o can halkından kesilip atılacaktır.”

[28. Koen'in Payı]

²⁸ Tanrı Moşe'ye konuşarak [şöyle] dedi: ²⁹ “Bene-Yisrael'e konuş ve [şöyle] de: Tanrı Adına Şelamim-kesimini sunan kişi, Tanrı Adına bu Şelamim-kesiminden [belirli kısımları] korbanı [olarak] getirmelidir.

25. Yakılan-korban olarak getirdiği türdeki – Tam çeviriyle “[kişinin] ondan [=o cinsten], Tanrı Adına yakılan-korban olarak getirdiği hayvan[lar]dan...”. Alternatif olarak “Tüm [uygun] hayvan türleri için, [kişinin] Tanrı Adına yakılan-korban olarak getirdiği içyağı [türünden] yiyen...” (Rabi Arye Kaplan).

Kim olursa olsun – Tam çeviriyle “her yiyen”.

26. Yaşadığınız yere bağlı olmaksızın – Tam çeviriyle “tüm yerleşim yerlerinizde”; “yaşadığınız her yerde”. Bu ifade, söz konusu yasağın Erets-Yisrael dışı için de geçerli olduğunu öğretmektedir. Yasak, “**Hovat Aguf – Bedensel Yükümlülük**” sınıfındadır ve bu sınıftaki tüm emirler gibi, dünyanın her yerinde geçerlidir; zira kişiye – “bedene” – bağlıdır. “**Hovat Karka – Topraksal Yükümlülük**” sınıfındaki [örneğin tarımsal] kuralları ise, sadece Erets-Yisrael için geçerlidir.

Fakat kan yeme yasağının insanın bedenine bağlı bir yasak olduğu açık olduğuna göre, bu yasağın “yaşanılan yere bağlı olmaksızın” geçerli olduğunu söylemeye ne gerek vardır? *Talmud* bunu şöyle açıklar: Kan ve içyağı ile ilgili yasaklar, korbanların anlatıldığı bölümlerde (burada ve 3:17'de) yer almaktadır. Bu bize, söz konusu yasakların sadece korbanların yapılabilirdiği, yani *Bet-Amikdaş*'ın ayakta olduğu dönemler için geçerli olduğu, onun dışında ise yürürlükte olmadığı gibi yanlış bir izlenim verebilirdi. Bu nedenle Tora, böyle bir dönem kısıtlaması olmadığını vurgulamaktadır (*Talmud – Kiduşin* 37b; Raşi).

Kuşlara ... kara hayvanlarına ait – Dolayısıyla yenebilen türdeki balık ve çekirgelerin (11:21-22) kanı bu yasağa dahil değildir ve yenebilir (*Torat Koanım* 10:11; *Talmud – Keritot* 20b; Raşi). Yumurtanın içindeki kan lekeleri de bu yasağın dışındadır. Fakat Hahamlarımız, bu lekeleri yemeyi de yasaklamışlardır (Rabenu Behaye).

Fakat eğer kan lekesi yumurtanın sadece beyazındaysa ve ayrılmayacak şekilde sarısına yapışık değilse, o zaman bu kısım atılıp, kalan kullanılabilir (Rif). Leke doğrudan sarının üzerindeyse, yumurta kullanılmaz. Bazı görüşlere göre ise, nerede olursa olsun, böyle bir leke, yumurtayı yenemez hale getirir.

Hiçbir kanı yemeyin – *Mitsvat Lo Taase* No. 81. Yasağın temelinde, diğer tüm yiyecek yasakları gibi, insanın bedenine ya da ruhuna zarar verecek yiyeceklerden uzak durmak vardır. Buna, kanın simgelediği şiddet ve gaddarlık özellikleri de eklenebilir. Kan insana hayat veren kuvvet olmasına karşın, insanın kontrolsüz hayvani yanını da simgeler. Tanrı bu nedenle, insanı kutsal düzlemde tutmayı istemiş hayvansallığın yabaniliğini ve kabalığını simgeleyen kanı yemekten men etmiştir (*Sefer Ahinuh*; Ramban).

Buradan görüldüğü üzere, *Kaşer* bir hayvanın *Şehita* ile kesilmesi bile, onun henüz “yenebilir” olduğu anlamına gelmez. Hayvanın eti öncelikle kandan arındırılmalıdır. Bunun nasıl yapıldığına dair prosedür bu kitabın amacı dışındadır. Fakat yasağın ciddiyeti göz önünde bulundurulduğunda, bu, mutlaka öğrenilmesi gereken bir konudur. Gerekli bilgiler için, bkz. Rabi Nisim Behar, *El Gid Para El Pratikante – Dini Uygulama Rehberi, Kaşerut* k.b.).

28-34. Tenufa ve Teruma. Bu bölüm, *Şelamim-korbanının*, “**Emurin** – [Mizbeah'ta yakılacağı Tora tarafından] Söylenmiş Bölümler” ve Koenler'e hediye olarak verilen bölümler ile ilgili işlemlerini açıklar. Bu parçalar *Mizbeah*'ın üstüne konulmadan ya da Koenler'e sunulmadan önce, dört yöne doğru ileri geri sallanır, sonra kaldırılıp indirilir. Bu hareketlerle, söz konusu parçalar “kutsal” konumu elde etmiş olur. Bu, p. 30'da “**Tenufa – Sallayış**” ve p. 34'te “**Teruma – Kaldırış/Yükseltiş**” sözcükleriyle belirtilmiştir.

- 30 וַיִּדְּיוּ תְּבִיאִינָה אֶת אֲשֵׁי יְהוָה אֶת־הַחֶלֶב עַל־הַחֹהֶה
- 31 יְבִיאָנוּ אֶת הַחֹהֶה לְהִנְיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: דֹּא וְהַקְטִיר
- 32 הִכְהֵן אֶת־הַחֶלֶב הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַחֹהֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו: דֵּב וְאֵל
- 33 שֹׁךְ הַיָּמִין תִּתֵּן תְּרוּמָה לִכְהֵן מִזְבְּחִי שְׁלֵמִיכֶם: דֵּג הַמִּקְרִיב
- אֶת־דָּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת־הַחֶלֶב מִבְּנֵי אַהֲרֹן לֹא תִהְיֶה שֹׁךְ הַיָּמִין
- לְמִנָּה:

karaciğer zarı yerleştirilir. Bu doğrultuda bu bölüm boyunca “makbul kısımlar” olarak çevrilen **Helev** sözcüğü, doğrudan anlamıyla “içyağı” anlamında da olabilir]. Eğer bu bir *Toda-korbanı*ysa, en üste de *Teruma* olarak ayrılmış unlu mamuller yerleştirilir (bkz. p. 14 açk.; *Talmud – Menahot* 62a). Ardından ikinci bir *Koen* ellerini *korban* sahibinin ellerinin altına yerleştirir ve beraber sallama işlemini gerçekleştirirler. [3] Sonra parçalar üçüncü bir *Koen*’e verilir ve bu yapılırken de sıralama tersine döner; böylece makbul kısımlar göğüs ve bütün üstünde kalır (9:20). *Koen*, *Mizbeah*’ta yakmak için makbul kısımları, *Koenler*’e paylaştırmak için de göğüs ve budu alır (*Talmud – Menahot* 61b-62a; Raşi; *Mizrahi*).

Göğsü [sadece] ... Tenufa ... için – Başka bir deyişle, *Tenufa*’nın bir parçası olmasına karşın, göğüs *Mizbeah*’ta yakılmayacaktır (Raşi). Göğüs, hayvanın yere bakan kısmında, boyunla göbek arasındaki bölümdür (*Talmud – Hulin* 45a). Sıradaki pasuk göğsün *Koenler*’e verileceğini açıkça söylüyor olsa da, “bunun sadece göğsün bir kısmı için geçerli olduğu, kalan kısmın ise *Mizbeah*’ta yakılacağı” şeklinde yanlış bir kanıya kapılmamamız için, Tora, göğsün sadece ve sadece *Tenufa* için getirildiğini vurgulama ihtiyacını duymuştur. Sonuç olarak göğüs tümüyle *Koenler* arasında paylaşılır (*Gur Arye*; *Sifte Hahamim*).

31. Koen ... tüttürecek ve göğüs ... ait olacaktır – Buradan, *Koenler*’in göğüsteki haklarının, ancak *Mizbeah*’taki işlemler tamamlandıktan sonra geçerlilik kazandığı öğrenilmektedir. Başka bir deyişle, makbul kısımlar *Mizbeah*’ta yakılmadan önce, göğsün eti yenemez (*Torat Koanim* 16:4; *Talmud – Pesahim* 59b; Raşi). Diğer yandan,

eğer *Mizbeah*’ta yakılacak kısımlar, buna uygunluklarını kaybederlerse, örneğin yakılmadan önce *tame* bir şeyle temas ederlerse veya kaybolurlarsa, *Koenler*’den bu paylar esirgenmez. Zira pasuk “*Aaron’a ve oğullarına ait olacaktır*” demektir – her durumda (*Talmud – Pesahim* 59b).

32. Sağ budu – *Koenler*’e verilen bu armağan, sağ *arka* bacağın bir bölümüdür. *Talmud*’da (*Hulin* 134b) bunun hangi bölümlerden oluştuğuna dair bir görüş ayrılığı söz konusudur. Bu *arka* bacağın, bilekten kalçaya kadar olan kısmı, üç ana bölümden oluşur. Rabi Yeuda’ya göre bu, söz konusu üç bölümden ortada bulunandır. Raşi de açıklamasında burayı işaret etmektedir. Ancak Rambam, *Alaha*’nın diğer görüşe göre olduğunu kaydeder. Buna göre bahsedilen kısım, *arka* bacağın üç bölümünden üstteki ikisidir (*Yad – Maase Akorbanot* 9:18; bkz. *Talmud – Hulin* 135b).

33. İşlemleri gerçekleştirecek [konumda olanlara] – Tam çeviri ile “*Aaron’un oğullarından, Şelamim-korbanının kanı ve içyağı ile ilgili işlemleri yapan – sağ but, onun payı olacaktır*”. Fakat önceki bazı örneklerde olduğu gibi burada da sadece pratikte işlemleri yapan değil, görevli gruba mensup olup *Mizbeah*’taki kan işlemleri yapıldığı ya da içyağları yakıldığı sırada *tame* olmayan tüm *Koenler* bunda pay sahibidir (*Torat Koanim* 16:7-8; *Talmud – Zevahim* 98b; Raşi; krş. p. 7 açk.; ayrıca 6:19, 6:22, p. 9). Etlerde pay sahibi olmayan bir *Koen*’in, deride de payı yoktur. Kan işlemleri sırasında *tame* iken, [güneşin batmasıyla (bkz. p. 7 açk.)] bu konumundan arınmış ve içyağları *Mizbeah*’ta yakılırken saf olan bir *Koen* bile bunlardan pay alamaz. Zira pasuk burada her ikisine uygunluğu şart koşturmuş (*Talmud – Zevahim* 98b).

³⁰ Tanrı Adına yakılan-*korban*ları, [yani, görevli *Koen*'in, kendisine teslim etmek üzere] göğsün üzerinde getireceği en makbul kısımları, kendi elleriyle getirmelidir. Göğsü, [sadece] onu Tanrı'nın Huzuru'nda *Tenufa* hareketleriyle sallamak için [getirecektir].

³¹ “[Görevli] *Koen* bu makbul kısımları *Mizbeah*'ta tuttürecek ve göğüs, Aaron'a ve oğullarına ait olacaktır.

³² “*Şelamim*-kesimlerinizden, sağ budu da *Teruma* olarak *Koen*'e vermelisiniz.

³³ Bu sağ but, Aaron'un oğullarından, *Şelamim*-*korban*ının kanı ve içyağı ile ilgili işlemleri gerçekleştirecek [konumda olanlara ait özel bir] pay olacaktır.

getirilmeleridir. Böyle durumlarda *korban* sahibinin bizzat işe karışması uygun değildir. Zira bir hizmetkar, efendisine karşı suç işledikten sonra, ona bir hediye vermek istediğinde bunu bizzat yapmaz, bir aracı gönderir. Öte yandan *Şelamim*-*korbanı* günah değil, bir sevinç ve mutluluk ifadesi olarak getirildiği için Tora özellikle “*kişi [bizzat] sunmalıdır*” demektedir. Başka bir deyişle Tora “*Mizbeah*'ta yakılacak olan kısımları *Koen*'in eline bizzat teslim ettiğinden emin ol. Ne de olsa hakkında utanacağın bir günah yok” mesajı vermektedir (*Keli Yakar*; *Meam Loez*).

30. Tanrı Adına yakılan-*korban*ları – Yani bu *korban*ın, *Mizbeah*'ta yakılan bölümleri. Bahsedilen, pasuğun devamındaki, “*göğsün üzerinde*” getirildiği söylenen “*en makbul kısımlar*”dır (bkz. 3:9-10). Çevirideki “[yani]” eklemesinin nedeni budur (Raşi). Göğüs ise, sıradaki pasuklarda görüldüğü üzere yakılmaz, *Koenler*'e verilir.

[Bir *Koen*'in] ... **getireceği** – “Görevli bir *Koen*'in, kesim yerinden alıp *Tenufa* işlemlerinin yapılacağı yere kadar taşıyarak *korban* sahibine teslim edeceği” (*Talmud* – *Menahot* 62a; bkz. aşağıda *Parçalar ve Düzenleri* k.b.).

Kendi elleriyle getirmelidir – Tam çeviriyle “*onu, elleri getirmelidir*”. Hem *korban* sahibinin hem de *Koen*'in törende görevleri vardır. *Tenufa* işlemi sırasında, *korban* sahibi parçaları elinde tutarken, *Koen* kendi ellerini, onun ellerinin altına yerleştirir ve parçaları birlikte sallarlar (*Yad* – *Maase Akorbanot* 9:6). Pasuk her ne kadar *Koen*'den bahsetmiyorsa da Sözlü Tora yoluyla bilinen bu bilgi, *Talmud*'un Devarim 26:4'le (bkz. o.a.) kurduğu paralellik sayesinde öğrenilmektedir. Orada da bir *Tenufa* işlemi vardır ve *Koen* bu işlemin bir parçasıdır (*Talmud* – *Menahot* 61b; Raşi; *Mizrahi*; *Sifte Hahamim*).

❧ Parçalar ve Düzenleri.

Bu bölümde belirtilen parçalar iki kategoriye ayrılmıştır: *Mizbeah*'ın üstüne yerleştirilenler (bkz. 3:3-4) ve *Koenler*'e armağan edilenler. *Koenler*'e verilen armağanlar, bu cümlede belirtilen göğüs ve buttur (p. 32). Bunların hepsi bir arada, aşağıda tarif edilen şekilde “kaldırılır ve sallanır”.

Pasuğumuz, makbul kısımların, göğsün üstüne yerleştirildiğini açıkça ifade etmektedir. Burada söylenmemesine karşın, aslında but da işlem boyunca göğüsle birlikte (bkz. 10:15; *Torat Koanım*; *Talmud* – *Menahot* 62a; *Yad* – *Maase Akorbanot* 9:6); fakat burada belirtilmemiştir. Nitekim göğsün de belirtilmesinin tek nedeni, makbul kısımlar için bir tür baz görevi görmesidir. *Tenufa* işlemine değinen üç farklı pasuk, çeşitli parçaların nasıl tutulması gerektiği hakkında, görünürde çelişkili tanımlarda bulunmaktadır. Bu pasuk ve 9:20, makbul kısımların doğrudan göğsün üstüne konulduğunu söylese de, 10:15'te göğsün ve budun, birlikte makbul kısımların üstünde olduğunu belirtmektedir.

Hahamlarımız burada aslında bir çelişki olmadığını öğretirler. Zira işlemin farklı aşamalarında, üsttekilerle alttakiler yer değiştirir (*Talmud* – *Menahot* 62a). Süreç şu şekilde ilerler: [a] Pasuğumuz, bu süreçteki ilk adımdır. *Korban* belirtilen parçalara ayırdıktan sonra, bir *Koen* makbul kısımları göğüs ve bütün üstüne koyarak, parçaları *korban* sahibine getirir. [b] *Koen*, parçaları *korban* sahibine verdiğinde, bunu sırayla yaptığı için, sıralama ters dönmüş olur. Şöyle ki; önce yakılacak parçaları *korban* sahibinin eline yerleştirir. Böylece makbul kısımlar, göğüs ve budun altında kalır (10:15). [Ramban'a göre, makbul kısımlardan, içyağları en altta bulunur; sonra göğüs ve but, onların üstüne iki böbrek ve

34 **דַּכִּי אֶת-חֲזֹנָה הַתְּנוּפָה וְאֶת | שֹׁךְ הַתְּרוּמָה לְקַחְתִּי מֵאֵת**
בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִזְבְּחִי שְׁלִמִיָּהֶם וְאֶתְּ אֲתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו
 35 **לְחַק-עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: זֶה נְאֻם מִשְׁחַת אֶהְרֹן וּמִשְׁחַת בְּנָיו**
 36 **מֵאֲשִׁי יְהוָה בַּיּוֹם הַקָּרִיב אֲתָם לְכַהֵן לַיהוָה: זֶה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה**
לִתֵּן לָהֶם בַּיּוֹם מִשְׁחֹן אֲתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֶקֶת עוֹלָם
 37 **לְדֹרֹתָם: זֶה נְאֻם הַתּוֹרָה לְעֹלָה לְמִנְחָה וּלְחֹטֵאֵת וּלְאֲשָׁם**
וּלְמִלּוּאִים וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים:

önemli bir mesaj da vermektedir: “*Zot Atora* – ‘bu Tora’ ise; yani Tora sürekli olarak önümüzdeyse ve öğreniliyorsa, o zaman – *Lo Ola, Lo Minha, Velo Hatat...* – ne *Ola*-korbanına, ne *Minha*’ya, ne *Hatat*-korbanına ne de diğerlerine gerek vardır” (*Talmud – Menahot* 110a). Başka bir deyişle Tora öğrenimi her şeyin üzerindedir.

Midraş, Moşe Rabenu’nun Tanrı’ya “*Bet-Amikdaş* olduğu sürece her şey güzel; ama o yıkıldıktan sonra Bene-Yisrael’in günahları nasıl onarılacak?” diye sordüğünü aktarır. Tanrı şöyle cevap verir: “*Bet-Amikdaş*’ın yokluğunda Bene-Yisrael için, hem de bedava olan eşsiz bir tedavi var: Tora öğrenimi. Bir kişi Tora, özellikle de *korban*larla ilgili bölümleri öğrenirse, bunu, o kişi sanki tüm *korban*ları getirmiş gibi kabul edecek ve tüm günahları için onarım sağlayacağını” (*Zoar – Vayera; Midraş – Yalkut Reuveni; Meam Loetz*; krş. *Talmud – Menahot* 110a). Elbette söylenmek istenen, sadece Tora’dan bu bölümlerin dümdüz okunmasıyla bir şeyler elde edilebileceği değildir. Kişi konuyu derinlemesine incelemeli, verilen mesajları algılamalı ve yaşamını buna göre düzenlemelidir. Bir kişi, uygulamak ve Tanrı’ya yakın olmak için Tora öğrendiği sürece, günahattan sürekli olarak kaçınacak ve tüm bu onarım araçlarına ihtiyacı olmayacaktır (Rabenu Behaye). Çünkü Tanrı’nın *korban*a hiç ihtiyacı yoktur. Te’ilim’de söylendiği gibi: “*Eğer acıkma gibi bir durumum olsaydı bile sana söylemezdim ki! Ne de olsa, dünya ve içindeki her şey Bana ait!*” (Te’ilim 50:12). Tanrı *korban*ları sadece günah işlemeye yatkın olan biz insanlara, hatalarını onarım fırsatı vermek için birer araç olarak bahşetmiştir. Gerçekte Tanrı, hiç *korban* getirmememize razıdır – yeter ki günah işlemeyelim!

Atanma-korbanlarının – İbranice **Miluim**. Tam çeviriyle “*doldurma[lar] / tamamlama[lar]*” (bkz. Şemot 28:41 açık., Yetkili kılacak k.b.). Bahsedilenler, Aaron ve oğullarının Koenlik görevine atandıkları gün getirilen *korban*lardır (Raşi). Bunlar önce Şemot 29:1-37’de, daha sonra da 8:1-32’de anlatılmıştır.

☞ **Dokuz korban türü.** Tora’da dokuz *korban* türü listelenmiştir. Diğer tüm *korban*lar bu dokuz sınıftan birine dahildir. Dokuz *korban* çeşidi şunlardır: [1] *Ola*-korbanı, [2] *Minha*, [3] *Hatat*-korbanı, [4] *Aşam*-korbanı, [5] *Toda*-korbanı, [6] *Şelamim*-korbanı, [7] *Behor*-korbanı (Bamidbar 18:17-18), [8] *Maaser*-korbanı (27:32) ve [9] *Pesah*-korbanı (Şemot Perek 12).

Bunların ilk altısı ile ilgili detaylar verilmişti. Son üç tane – *Behor*, *Maaser* ve *Pesah*-korbanlarının detayları şöyledir: Bunların her biri “**Kadaşim Kalim** – *Düşük Düzeyde Kutsiyete Sahip*” *korban*lardır. Kesimleri, *Bet-Amikdaş* avlusunun herhangi bir yerinde yapılabilir. Kanları *Mizbeah* duvarına bir kez çarpılır (bkz. Bamidbar 18:17; bu pasuk *Behor*-korbanı için olmasına karşın, aynı kural diğer iki *korban* için de geçerlidir; zira pasukta çoğul olarak “[onların] kanları” denmektedir). Tek şart bunun, *Mizbeah*’ın, dipte kaidenin olduğu [kuzey ya da batı] duvarlarından birine doğru yapılmasıdır. Bu üç *korban*ın yenme şekilleri arasında fark vardır. *Behor*-korbanı sadece *Koenler*, eşleri, çocukları ve köleleri tarafından yenebilir (Bamidbar 18:18). *Maaser*-korbanında ise *Koenler*’in payı yoktur, yakılmayan kısımlar tümüyle getiren kişiye aittir. Her ikisi de Yeruşalayim şehrinin herhangi bir yerinde

³⁴ “Zira *Tenufa* göğsü ile *Teruma* budunu Bene-Yisrael’den – onların *Şelamim*-kesimlerinden – aldım ve onları, *Koen* Aaron ile oğullarına verdim. [Bu bölümlerin,] Bene-Yisrael tarafından [ayrılması], ebedi bir kanundur.”

³⁵ Bu, Tanrı’nın, Kendi] Adına birer *Koen* olmaları için [onları kutsal göreve] yaklaştırdığı gün, Tanrı Adına yakılan-*korban*lardan [verdiği], Aaron’un ve oğullarının meshedilme [payıdır]. ³⁶ Tanrı, tüm nesilleri için ebedi bir kanun olarak [bu payların] Bene-Yisrael tarafından [ayrılıp] onlara verilmesini, onları meshettiği günde emretmiştir.

³⁷ *Ola*, *Minha*, *Hatat*, *Aşam* ve atanma-*korban*ları ile *Şelamim*-kesiminin kanunu budur.

34. *Tenufa* göğsü ile *Teruma* budunu – İki parça da birlikte sallanır ve kaldırılır. Fakat Tora, sürekli olarak göğsü sadece *Tenufa* ve budu da sadece *Teruma* ile bağdaştırmaktadır. Ramban [10:15’teki açıklamasında] bu ifadelerin birinin göğsü, birinin but için kullanılmasının *Mişkan*’ın açılış törenleri sırasında yapılan işlemlerle bağlantılı olduğunu söyler. Zira but ve göğsü, sonraki tüm *Şelamim*-*korban*larından farklı olarak, o törenler boyunca farklı işlemlerde kullanılmıştır (geniş bilgi için bkz. Şemot 29:27 açık.). Ondan sonraki tüm *Şelamim*-*korban*larında ikisinin işlemleri aynı olmasına karşın, o ilk törende “*Tenufa* göğsü ve *Teruma* budu” olarak adlandırıldıkları için, bu ad, Tora boyunca bu şekilde kalmıştır.

Bene-Yisrael’den ... aldım ... verdim – *Şelamim*-*korban*larında, *Mizbeah*’ta yakılan ve *Koen*ler’e armağan edilen kısımlardan sonra kalan tüm bölümler *korban* sahibine aittir. *Koen*ler’in aldığı kısım ise onlara doğrudan Bene-Yisrael tarafından verilmiş değildir. Bu bölümler, “Bene-Yisrael tarafından ayrılıp” (pasuğun devamı), bu bölümde belirtilen sembolik hareketlerle “kutsal” konumu elde ederler. Üstelik, bu sembolik hareketler, özellikle bu parçalar – göğsü ve but – içindir; zira *Mizbeah*’ta yakılacak olan kısımların “kutsal” konumunda oldukları zaten aşikardır. Bu noktada söz konusu kısımlar tümüyle Tanrı’ya aittir. Dolayısıyla buradaki vurgu, “*Koen*ler’in, göğsü ve budu, *korban* sahibinin izni olmadan aldıkları” şeklindeki, olası ama yanlış bir iddiayı çürütme amaçlıdır (Abravanel; *Meam Loetz*). Zira *Koen*ler, kendilerine ait kısımları “*Mişulhan Gavoa Ka Zahu* – (Aramca) *Yüce Masa’dan Elde Ederler*”. Başka bir deyişle, Tanrı bir anlamda Kendi Masası’na koyulmuş olan bir yiyeceğin bir kısmını, Hizmetkarları’na dağıtmaktadır (p. 30, Sforno o.a.).

Ebedi bir kanundur – Bkz. Şemot 29:27-28.

35. Bu... – p. 35-39, çeviride genel anlatımın bir parçası olarak verilmiştir. Fakat bu pasuklar tümüyle ya da kısmen, Tanrı’nın bu paragraftaki Sözleri’nin devamı da olabilir.

Meshedilme [payıdır] – Tam çeviriyle “*Aaron’un meshi ve oğullarının meshidir*”. Fakat burada *Koen*ler’in meshedilmesiyle ilgili herhangi bir anlatım yoktur. Dolayısıyla pasuk, “onların meshedilişleri sonucunda hak kazandıkları özel armağanlar budur” demek istemektedir. *Koen*ler’in meshedilerek özel ve yüksek mevkilerine atanmalarının bir ifadesi olarak (*Targum Onkelos*; İbn Ezra), Tora onlara söz konusu armağanları bağışlamıştır. Bunlar, göğsü, but ve bundan önceki pasuklarda açıklanan diğer armağanlardır (*Raşbam*). Bkz. Şemot 29:22 ve 29:26.

36. Onları meshettiği günde emretmiştir – Bkz. Ramban. Pasuğun alternatif bir çevirisi şöyledir: “*Tanrı, [bu payların,] tüm nesilleri için ebedi bir kanun olarak, onları meshettiği günde[n itibaren] Bene-Yisrael [tarafından] ayrılıp onlara verilmesini emretmiştir*” (İbn Ezra).

37. Ola ... Şelamim-kesiminin kanunu budur – Pasuk en önemli *korban* olan *Ola*-*korban*ıyla başlamış, merkezinde barış teması olan *Şelamim*-*korban*ıyla kapanmıştır. Bu da Tanrı katında barış kavramının ne derecede önemli olduğunu gösterir. Hahamlarımız bu nedenle, dualarımızın merkezindeki *Amida* duasını, barış konulu beraha ile tamamlamayı uygun görmüşlerdir (Rabenu Behaye).

Pasuğun İbranicesi ve İbranice sıralamaya göre bir çevirisi şöyledir: “*Zot Atora; LaOla, LaMinha...* – *Bu Tora’dır; Ola*-*korbanı için, Minha için,...*”. Pasukta *korban* türlerinin her biri için kanunun bu bölümde açıklandığı şekilde olduğu belirtilmektedir. Diğer yandan pasuk eğit- sel bir bakışla ve sözcüklerin farklı okunuşuyla,

ח אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר

סִינַי בַּיּוֹם צִוָּתוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנֵיהֶם לַיהוָה

בְּמִדְבַּר סִינַי: פ אֹיֶדְבָר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: 1

[çünkü *Pesah-korbanı* sadece sünnetli olanlar tarafından yenebilir (Şemot 12:48)]. Yeşua bu nedenle Erets-Yisrael'e girdikten sonra toplu bir *Berit Mila* kampanyasına girişmiş, bunun hemen ardından da *Pesah-korbanı* yapılmıştır (bkz. Yeşua 5:2-10).

Raşi'nin Amos 5:25'teki açıklaması da bu açıklamayı destekler görünmektedir. Diğer yandan, bu konu kesin değildir ve Hahamlarımız arasında çöl yolculuğu boyunca da *korbanlar* yapıldığı görüşünde olanlar vardır. Yukarıda verilen alternatif çevirilerden bazıları, Tanrı'nın "Sinay çölünde *korban yapmayı*" emrettiği görüşünü destekler haldedir. Bu görüş doğrultusunda Bene-Yisrael'den, çölün zorlu şartlarında da *korban* yapmaları beklenmiştir. Örneğin Sinay dağının eteklerinde kamp kurulan dönemde halkın, *Mişkan* inşa edilmeden bile önce *korbanlar* yaptıkları görülmektedir (Şemot 24:5). Burada oldukları süre boyunca *Tamid-korbanını* (her gün sabah ve akşam getirilen *Ola-korbanları*) da yaptıkları anlaşılmaktadır (Bamidbar 28:6). Dahası, *Koenler*'in atanma törenlerinin sekizinci gününde birçok *korbanın* getirildiği açıktır (9:3-4). *Mişkan*'ın hizmete açılışını takip eden günlerde kabile liderleri de *korbanlar* getirmişlerdir (Bamidbar 7:10-88). Buna ek olarak, Mısır'dan Çıkış'ın ertesi yılında halkın *Pesah-korbanı* yaptığı da kayıtlıdır (Bamidbar 9:1-5). Yolculuğun anlatıldığı bölümde de, *Mizbeah*'ın küllerinin temizlendiği yazılıdır (Bamidbar 4:13). Bu da *Mizbeah*'ın "kullanıldığı" anlamına gelir. Son olarak, çöl yolculuğu boyunca bir kişi, sadece bir *Şelamim-korbanının* etini yiyebilirdi. *Korban* dışında başka bir amaçla – örneğin yemek için – hayvan kesmek yasaktı (17:3-7).

Diğer yandan Hahamlarımız, Altın Buzağı olayından sonra *Tamid-korbanının* bile yapılmaya devam edilip edilmediği konusunda görüş ayrılığı içindedirler (*Talmud* – *Hagiga* 6b). Rabi Elazar, "Sinay dağında yapılan daimi *Ola-korbanı*" (Bamidbar 28:6) sözlerini "Sinay dağında bu *korbanın* sadece kuralları verildi; fakat uygulaması yapılmadı" şeklinde açıklar. Yani bu görüş doğru-

tusunda, "yapılan" sözcüğü, "yapılması emredilen" anlamındadır. Zira Altın Buzağı olayı nedeniyle o dönemde Tanrı halkın *korbanlarını* istememiştir. Rabi Akiva'ya göre ise bu *korban* Sinay dağında yapılmış ve ondan sonra sürekli ve kesintisiz olarak her gün yapılmaya devam etmiştir. Buna göre *korbanları* sadece Levi kabilesine mensup kişiler [kendi hayvanlarıyla (Raşi) – ki normalde *Tamid-korbanı* tüm halktan toplanan parayla alınan hayvanlarla yapılır] yapmıştır; zira onlar Altın Buzağı günahına katılmamış ve Tanrı'nın Öfkesi'ni çekmemişlerdir.

Kısacası çölde, Sinay dağının çevresi terk edildikten sonra *korbanların* yapılıp yapılmadığı konusunda görüş birliği yoktur. Yine de *Talmud*'da (*Zevahim* 117a-b) bazı *Tanalar*'ın (*Mişna* dönemi Hahamları), hem kişisel hem de toplumsal *korbanların* getirildiği şeklindeki sözlerine rastlanmaktadır (bkz. Devarim 12:8, Ramban o.a.).

8.

☞ Koenlerin göreve atanmaları.

Bu bölüm Aaron ve oğullarının, *Koenler* olarak takdis edilişlerini anlatır ve Şemot 29:1-37'de verilen emirlerin uygulamasıdır. Bu bölümü, *Mişkan*'ın takdis edilmesini anlatan 9 ve 10. Perekler takip eder. Raşi'ye göre (p. 2, o.a.), p. 2'deki "Aaron'u ... al" emri Moşe'ye 23 Adar tarihinde, yani *Mişkan*'ın hizmete kesin olarak açıldığı *Roş Hodeş* Nisan'dan yedi gün önce verilmiştir. Aaron ile oğullarının bu süreç boyunca *Mişkan* sınırları içinde olması gerektiğini söyleyen p. 33 ise, bir çelişki oluşturmaz. Zira bu yedi gün boyunca *Mişkan* her gün Moşe tarafından kurulmuş, buradaki işlemler yapılmış ve *Mişkan* tekrar sökülüştür (Şemot 40:2 açık.). *Roş Hodeş*'te ise *Mişkan* normal çalışmasına başlamış ve bir daha sadece yola çıkılacağı zaman sökülmek üzere kurulmuştur. Bu bölümün, 23 Adar tarihinde verildiği göz önünde tutulursa, kronolojik anlamda, *Mişkan*'ın tamamen kurulduğunu belirten Şemot 40:17'den önce gelmesi ve Şemot *Perek* 40 ile iç içe verilmesi gerekirdi.

³⁸ Tanrı [tüm bu kanunları] Moşe'ye Sinay dağında emretmiştir. [Bu,] Sinay çölündeyken, Bene-Yisrael'e Tanrı Adına *korban*larını getirmelerini emrettiği gün [gerçekleşmiştir].

8

[29. Koenler Göreve Atanıyorlar]

¹ Tanrı Moşe'ye konuşarak [şöyle] dedi:

(10:14 açk.), istenilen herhangi bir şekilde hazırlanarak yenebilir. Bu ikisinin yenme süresi *korban*ın yapıldığı gün, onu takip eden gece ve ertesi gün güneş batana kadardır. *Pesah-korbanı* ise farklıdır. Bu *korban*ın eti sadece *Pesah* gecesi (Şemot 12:8) gece yarısına kadar (*Talmud* – *Zevahim* 57b), sadece doğrudan ateşte pişmiş halde (Şemot 12:9) ve sadece *korban* kesilmeden önce üzerinde ortak olmuş kişiler tarafından (Şemot 12:4) yenebilir (*Mişna* – *Zevahim* 5:8; Rabi Pinhas Keati o.a.).

Tüm *korban*ların belirli bazı bölümleri *Mizbeah*'ta yakılır. Çoğunun kan işlemleri de yine *Mizbeah*'ta gerçekleştirilir. *Mizbeah*'ın Bet-Amikdaş'taki yeri sabit ve belirlidir; başka yerde bir *Mizbeah* yapmak yasaktır. İlk insan Adam Arişon, özellikle buradaki topraktan yaratılmıştır. Hahamlarımız'ın öğrettikleri gibi, “İnsanoğlu, kendisine bağışlanma sağlanan yerden yaratılmıştır”. Adam Arişon ile oğulları Kayin ve Evel'in *korban* yaptıkları yer burasıdır. Noah burada *Mizbeah* kurmuş (Bereşit 8:20) ve bir *Ola-korbanı* sunmuştur. Aynı yerde Avraam da bir *Mizbeah* kurmuş ve Yitshak'ı *korban* etmek üzere burada bağlamıştır (Bereşit 22:9). Bet-Amikdaş yıkıldığında *Mizbeah* toprak tarafından yutulmuştur. Peygamber Yirmeyau bunu “[Yeruşalayim'in] Kapıları toprağa battı” (Eha 2:9) sözleriyle ima etmiştir. “*Taveu* – Battılar” sözcüğünün ilk harfi olan Tet, diğer harflere göre daha küçük yazılmıştır. Bu harfin sayısal karşılığı 9'dur. Bu da, toplamda dokuz adet olan *korban*ların, *Mizbeah*'ın toprak tarafından yutulduğu ile iptal oluşuna dair bir göndermedir (Rabenu Behaye).

38. Sinay dağında ... Sinay çölündeyken – Bu kanunlar bütün detaylarıyla Moşe'ye Sinay dağında öğretilmiş ve çölde, “*Oel Moed* – Buluşma Çadırı”nda tekrar edilmiştir (Torat Koanim).

Diğer bir açıklamaya göre, burada hem “Sinay dağında” hem de “Sinay çölünde” ifadelerinin

kullanılması, “Sinay çölündeyken, Sinay dağının yanında bulunulduğu dönemde” anlamını veremeyi amaçlamaktadır. Zira “Sinay dağında” ifadesi, tam olarak “dağın üstünde” demektir. “Sinay çölünde” ise, halkın, Tora'nın alınmasından bir süre geçtikten sonra Sinay dağının çevresinden ayrılıp Sinay çölünde yola koyulduğu dönemi belirtebilir. İkisinin bir anda kullanılması ise, emrin ne sırf dağda ne de çölde, ama ikisinin kesişim noktasında, yani Sinay dağının yanındayken, Buluşma Çadırı'nda verildiğini göstermektedir. Başka bir deyişle şöyle bir çeviri mümkündür: “Tanrı [tüm bu kanunları] Moşe'ye – Sinay çölünde Bene-Yisrael'e Tanrı Adına *korban*larını getirmelerini emrettiği günde [=dönemde] – Sinay dağı yakınında[ki Mişkan'da] emretmiştir” (Ramban; Daat Mikra).

Alternatif olarak “...Bene-Yisrael'e, Tanrı Adına *korban*larını, Sinay çölünde [oldukları sürede O'na ibadet ettikleri yer olan Mişkan'da] getirmelerini emrettiği gün emretmiştir” (Targum Yonatan). Ya da “...Bene-Yisrael'e, Sinay çölünde Tanrı Adına *korban*larını getirmelerini emrettiği gün emretmiştir” (Rabi Arye Kaplan).

☞ Çölde Korbanlar.

İbn Ezra'nın buradaki açıklaması ana hatlarıyla şöyledir: Bene-Yisrael, Sinay dağına gelene kadar çölde hiç *korban* yapmamışlardır. Moşe'nin Amalek zaferinden sonra inşa ettiği *Mizbeah* da (Şemot 17:15) Horev'de, yani Sinay dağındadır. Bene-Yisrael bir yıldan on gün az bir süreyi Sinay dağının çevresinde kamp kurarak geçirmişlerdir (krş. Şemot 19:1 ve Bamidbar 10:11). Buradan ayrıldıktan sonra da, çöldeki yolculukları boyunca hiç *Ola-korbanı* yapmamışlardır. Çölde yaptıkları tek *korban*, Mısır Çıkışı'nın ertesi yılında yaptıkları *Pesah-korbanı*dır, ki bu da Sinay dağında oldukları dönemdedir; ve sonraki yıllarda bunu da yapmamışlardır. Bunun iki nedeni vardır: Hayvan kısıtlılığı ve çöl yolculuğu boyunca halkın çoğunun *Berit Mila* yapmamış olması

בִּקַּח אֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-בָּנָיו

2

אֹתוֹ וְאֶת הַבְּגָדִים וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת | פֶּרֶךְ הַחֲטָאת וְאֶת

שְׁנֵי הָאֵיִלִּים וְאֶת סֵל הַמִּצּוֹת: ג וְאֶת כָּל-הָעֵדָה הַקָּהֵל אֶל-פֶּתַח

אֹהֶל מוֹעֵד: ד וַיַּעַשׂ מִשָּׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַתִּקָּהֵל הָעֵדָה

אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעֵדָה זֶה הַדְּבָר

אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת:

Genel bir kural olarak, bir *Hatat-korbanı* ve bir *Ola-korbanı* aynı vesileyle getirildiği zaman, *Hatat-korbanı* önceliklidir (*Talmud – Pesahim* 59a; bkz. 5:8 açık.). Zira günah affedilene kadar, *Ola-korbanı* getirmek yersiz kaçacaktır. Bu nedenle önce *Hatat*-boğasından bahsedilmiştir; ilk kesilen de odur (p. 14-15). Ardından koçlardan biri *Ola-korbanı* olarak kesilmiştir (p. 18-19) ve en sonda diğer koçla *Şelamim-korbanı* yapılmıştır. Zira *Ola-korbanı* da bir dereceye kadar af ve onarım amacı içerir (bkz. 1:4). *Şelamim-korbanı*nın ifade ettiği barışa ancak tüm onarımlar tamamlandıktan sonra ulaşılacağından, öncelik *Ola-korbanı*ndadır (*Sforno*).

3. Tüm toplumu – Tanrı, bütün ulusun, Aaron ve ailesinin *Koenler* olarak seçildiğini görmesini istemiştir (*Ramban*). Böylece halk Aaron ve oğullarının *Koenler* olarak göreve atanmaları için ne kadar çok işlemin yapıldığına da tanık olduktan sonra, onlara, *Koenler*'e yaraşan bir saygı ve şerefle yaklaşacaklardır (*Meam Loetz*).

Buluşma Çadırı'nın girişi civarına – Yani *Mişkan*'ın avlusuna. Burası 50x50 *ama* (yaklaşık 24x24m.). İbn Ezra "*Eda – Tophum/Cemaat*" sözcüğünün sadece kabile başkanları ve yaşlıları/ileri gelenleri ifade edebileceğini söyler (krş. 4:13 açık.). Fakat Hahamlarımız, gerçekten de tüm halkın *Mişkan*'ın avlusuna girdiğini öğretirler. Yirmi ile altmış yaşları arasında 600.000 erkek olduğu düşünüldüğünde, tüm toplum yaklaşık 3 milyon insandan oluşmaktadır ve bu sadece Bene-Yisrael'in nüfusudur. Bunun yanında, sayıları 1 milyonu bulan *Erev Rav* da vardır (*Şemot* 12:38). Bu, büyük bir kalabalığın, normalde giremeyeceği küçük bir alana sığıldığı mucizevi durumlardan biridir (*Midraš – Vayikra Raba* 10:9; Raşi). Benzer başka yerler ise *Şemot* 9:8, *Bamidbar* 20:10 ve *Yeşua* 3:9'dur.

Midraš, Moşe ile Tanrı arasındaki bir diyaloga yer verir. Moşe sorar: "Ey Evrenin Hakimisi; 600.000 yetişkin erkek ve 600.000 genç – bunların hepsini nasıl Buluşma Çadırı'nın avlusuna sokabilirim?" Tanrı cevap verir: "Buna mı hayret ediyorsun? Tüm gökler göz zarı kadarken onu evrenin bir ucundan diğerine kadar geren Ben değil miyim? ... Gelecekte de, ölümler dirilip, [ilk insan] Adam'dan itibaren tüm nesillerde doğan kişiler sıkışıklıktan şikayet edecekleri zaman (*Yeşayau* 49:20) Yerusalayim'i genişleteceğim" (krş. *Yeşayau* 54:2; *Midraš – Vayikra Raba*; *Rabenu Behaye*; *Meam Loetz*).

Tam çeviriyle "*Buluşma Çadırı'nın girişine*". Bu, halkın girişe doğru dönük olduğunu gösterir ve genel olarak dua sırasında nasıl durulması gerektiği konusunda bir ipucu içerir: Dua sırasında, gerek duayı yöneten kişi (*Haşan*) gerekse de halk, "kutsal"a dönük olmalıdır (*Tosefta – Megila Perek* 3). Bu nedenle [duaların merkezi olan] *Amida* duası sırasında, Erets-Yisrael dışında olan bir kişi, Erets-Yisrael'e; Erets-Yisrael'de olan bir kişi Yerusalayim'e; Yerusalayim'de olan bir kişi *Bet-Amikdaş*'a; *Bet-Amikdaş*'taki bir kişi de *Kodeş Akodaşim*'e doğru dönük olmalıdır (*Şulhan Aruh*).

5. Tanrı'nın ... emrettiği şeydir – Moşe'nin bu gereksiz görünen girişi yapmasının bir nedeni vardır (*Gur Arye*): Moşe, yapmak üzere olduğu her şeyin Tanrı'nın emri olduğunu, kendisinin ya da kardeşinin iktidar veya onur peşinde olmadıklarını açıklama gereği duymuştur (Raşi).

Hahamlarımız, Moşe'nin kral statüsünde olduğunu açıklarlar (*Midraš – Şemot Raba* 2; *Talmud – Zevahim* 102). Fakat bu doğruysa, bir sonraki pasukta belirtildiği üzere, Moşe'nin, bir

² “Aaron’u ve yanında oğullarını, [özel] giysileri, mesh yağını, *Hatat-boğasını*, iki koçu ve *matsa* sepetini al ³ ve tüm toplumu Buluşma Çadırı’nın girişi civarına topla.”

⁴ Moşe, Tanrı’nın kendisine emrettiği şekilde yaptı ve toplum, Buluşma Çadırı’nın girişi civarına toplandı.

⁵ Moşe topluma “Bu [görecekleğiniz], Tanrı’nın, yapılmasını emrettiği şeydir” dedi.

Fakat Tora, bunun yerine, *Mişkan*’ın kurulduğu Roş Hodeş Nisan’da [yani bu bölümün verilışinden sonra] öğretilen, çeşitli *korbanlar* hakkındaki kuralları (1-7. *Perekler*) araya sokmuştur. Raşi, bunun, “**En Mukdam Umeuhar Batora** – Tora kronolojik sırayı takip etmeyebilir” prensibine bir örnek teşkil ettiğini açıklar (bkz. 7:38 açık.; *Mizrahi*; *Sifte Hahamim*).

Ramban (p. 2 o.a.) ise aynı fikirde değildir. Onun düşünce sistemine göre her ne kadar Tora’nın kronolojik sırayı izlemediği durumlar olsa da, bu sadece başka bir açıklamanın getirilemediği zamanlarla sınırlıdır (krş. Şemot 31:18 açık.). Burada ise Ramban’a göre söz konusu bölüm sıralamasının kronolojik olması olasıdır. Şöyle ki: Moşe’ye *Mişkan*’ı kurma emri 23 Adar’da verilmiş (Şemot 40:2) ve Moşe bu emri aynı gün uygulamıştır (Şemot 40:18). Şemot 40:17’de “*Birinci ayın ilk gününde Mişkan kuruldu*” denmesi de, mutlaka kronolojik sırayı bozmakta değildir. Ramban’a göre bu ifadenin anlamı “*Mişkan, [bu bölümde (Şemot 40:18 v.d.) anlatılan detaylar] birinci ayın ilk gününde [ki asıl kuruluş için de geçerli olmak üzere, emrin verildiği 23 Adar’da] kuruldu*” şeklindedir (bkz. Ramban o.a.). Başka bir deyişle Şemot 40:18’den itibaren verilen *Mişkan*’ın kuruluş detayları, 1 Nisan değil, 23 Adar’daki ilk alıştırma kuruluşunu tarif etmektedir. Aaron ve oğullarının, *Mişkan* ve tüm eşyalarının meshedilmesinden orada hiç bahsedilmemesi, bunu desteklemektedir. Zira bu işlemler, tüm kuruluş faaliyeti tamamlandıktan sonra yapılmış ve burada Tanrı’nın gerçek zamanda “*Aaron’u ... al*” demesinin ardından gerçekleştirilmiştir. Fakat tüm bu işlemler için bazı *korbanlar* da getirilecektir. Oysa bunların detayları verilmemiştir. Bu nedenle kuruluş emrini verdiği gün, Tanrı *korbanlar*la ilgili detayları da (1-7. *Perekler*) vermiştir. Kısacası Ramban’a göre sıralama şöyledir: Tanrı *Mişkan*’ın kurulması emrini vermiş, Moşe bu emri 23 Adar’da uygulamıştır. *Mişkan*’ı kurar kurmaz Tanrı bu kez *korbanlar*la ilgili detayları açıklamıştır. Mesh aşamasına gelindiğinde de Tanrı, “*Aaron’u ... al*” diyerek, uygulama anı

geldiğinde Moşe’yi harekete geçirmiştir. Ve Şemot 40’tan Vayikra 9’un başına kadar olan tüm emir ve anlatım 23 Adar’da gerçekleşmiştir. Yine de Ramban, Şemot 40:34-38’de anlatılan, Tanrı’nın Onuru’nun *Mişkan*’ı kaplaması konusunun bu kronolojinin bir parçası olmadığını ve 1 Nisan’da gerçekleştiğini kabul eder. Bunun nedeni de, Tora’nın stili gereği, başlanmış olan bir konunun anahatlarıyla bitirilmesidir.

Hahamlarımız, *korbanlar*la ilgili bölümle özel giysileri konu alan bölümün yan yana verilmesinin bir konuya işaret ettiğini öğretirler: Tıpkı *korbanlar* gibi, *Koen Gadol*’un özel giysileri de günah onarma özelliğine sahiptir (*Talmud – Zevahim* 8b; bkz. Şemot 28:43 açık. Özel giysiler ve *sagladıkları* k.b.).

2. Aaron’u ... al – “*Alma*” fiili genel olarak eşyalar için kullanılır. Bir insanı “almak”, ancak onu sözlerle ikna etmekle mümkündür (*Gur Arye*; bkz. Şemot 14:6). Buradaki anlam da budur. Moşe, Aaron ve oğullarını *Koen* olmaları için ikna etmelidir (Raşi. Raşi benzer açıklamaları Bereşit 2:15, 16:3, Bamidbar 8:6, 16:1, 20:25, 27:18, 27:22 ve Devarim 1:15’te de yapmaktadır). Raşi’nin 9:7’ye yaptığı açıklamada olduğu gibi, Aaron, kendini bu göreve layık görmemekte ve bu yüzden ikna edilmesi gerekmektedir.

Hatat-boğasını, iki koçu – Bu pasuktaki *korbanlar*, Şemot *Perek* 29’da belirtilen *korbanlar*dır. Boğa, bir *Hatat-korbanı* olarak getirilecektir (Şemot 29:14). Koçlardan biri *Ola-korbanı* (Şemot 29:18), ikinci koç ise *Şelamim-korbanı* tarzında getirilecek olan atama-*korbanı*dır (bkz. Şemot 29:22 açık.). *Mehilta*’da, “Uygulamadan önce kişiye [talimatları uygulaması konusunda] teşvikte bulunulur; uygulama zamanı geldiğinde de bu teşvik tekrarlanır” prensibine yer verilmektedir. Burada da Tanrı, uygulamanın yapıldığı zaman, yani *Mişkan*’ın ilk kez kurulduğu 23 Adar geldiğinde, vermiş olduğu emrin yerine getirilmesi için Moşe’yi dürtmektedir.

- 6 וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־אֹהֶרֶן וְאֶת־בְּנָיו וַיִּרְחַץ
7 אֹתָם בַּמַּיִם: ז וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הַכֹּהֲנֹת וַיַּחְגֵּר אֹתוֹ בְּאַבְנֹט וַיִּלְבַּשׁ
8 אֹתוֹ אֶת־הַמְעִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הָאֶפֶד וַיַּחְגֵּר אֹתוֹ בַּחֹשֶׁב הָאֶפֶד
9 וַיֹּאפֶד לוֹ בּוֹ: ח וַיָּשֶׂם עָלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל־הַחֹשֶׁן
10 אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־הַתָּמִים: ט וַיָּשֶׂם אֶת־הַמִּצְנֶפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וַיָּשֶׂם
11 עַל־הַמִּצְנֶפֶת אֶל־מֹול פָּנָיו אֶת צִיץ הַזָּהָב נֹזֵר הַקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: י וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמָּשַׁח
אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וַיִּקְדָּשׁ אֹתָם: יא וַיֵּן מִמֶּנּוּ
עַל־הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבַע פָּעָמִים וַיִּמָּשַׁח אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו
וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ לְקֹדֶשׁ:

tüm duygu ve gücünün sıfırlanması, bu dünya ile ilişkisinin kesilmesi, fiziksellikten tamamen arınarak sadece manevi düzeyde algı kanalına sahip olmasıdır. Yine de *Nevua* sırasında bir peygamber hala uyanıktır. *Ruah Akodes'*te, kişinin hisleri iptal olmaz ve normal insanlar gibi konuşmaya devam edebilir. Fakat ağzından çıkanlar, Tanrı'nın kendi ağzına yerleştirdiği sözlerdir. Bu şekilde kişi gelecekle ilgili bazı bilgileri dile getirir hale gelir. *Tanah*'taki tüm kitapların derecesi *Ruah Akodes'* tir ve hepsinde, Kutsal İlham'la iletilmiş, geleceğe ait ya da insanın bilemeyeceği bilgiler mevcuttur. Diğer yandan, Moşe Rabenu'nun bize öğretmiş olduğu Tora'nın derecesi ise, *Tanah*'ın tüm kitaplarının üzerindedir; zira Moşe'nin peygamberlik gücü, diğer tüm peygamberlerinkinden üstündür (Rabenu Behaye).

Başka görüşlere göre, bahsedilenler *Hoşen*'in taşlarıdır ve Moşe, Aaron'a *Hoşen*'i giydirdikten sonra, onun taşlarını takmıştır (krş. Saadya Gaon). Pasuk şu şekilde de anlaşılabilir: “*Üzerine Hoşen'i yerleştirdi. [Daha önce] Hoşen'in içine Urim'i ve Tumim'i koymuştu*”.

9. Sarığın üzerine [bağlayarak], yüzüne doğru – Altın *Tsits* (Şemot 28:36 açık.), *Koen Gadol*'un alınının üstünde bulunur ve başın arkasından bağlanan üç sicim sayesinde orada durur. Ortadaki sicim sarığın üstünden geçer. Bu şek-

liyle, *Tsits*'in kendisi değil, ona bağlı olan sicimi “*sarığın üzerine*” gelmektedir. *Tsits, Koen Gadol*'un “*yüzüne doğru*”, yani sarığın hemen altında, tefilin geleceği bir boşluktan hemen sonra alın üstünde yer alır (Raşi; bkz. Şemot 28:37 açık.; Şemot 29:6 açık.; Şemot 39:31 açık.).

Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde – Giysilerle ilgili detaylar için bkz. Şemot *Perek* 28.

10. Mesh yağını aldı – Bkz. Şemot 30:22-33. İbn Ezra'ya göre, Moşe bunu Aaron ve oğullarını giydirmeden önce yapmıştır. Başka bir deyişle, ona göre pasuk “[*fakat tüm bunlardan önce,*] Moşe mesh yağını aldı...” şeklinde anlaşılmalıdır. Ramban ise aynı fikirde değildir (bkz. Şemot 29:7 açık.). Ona göre, mesh yağı ile ilgili emrin verildiği yerde (Şemot 30:26-30) açıklanan sıra ile buradakinin aynı olması, buradaki sıralamanın doğru olduğunu göstermektedir. Buna göre, önce *Mişkan* ve tüm araçları, sonra da Aaron ve oğulları meshedilmiştir. Fakat Moşe mesh işlemlerine başlamadan önce Aaron'u giydirmeyi tamamlamıştır. Bu şekilde mesh işlemleri aralıksız olacak ve bu işlemler tamamlandığı anda, *Mişkan* da Aaron da hizmete tamamen hazır olacaktır.

11. Mizbeah 'ın üzerine yedi kez serpti – Tora'da bu konuda herhangi bir emir görülmemektedir (Raşi). Ramban ise söz konusu uygulamanın kaynağını Şemot 40:10 olarak açıklar. Orada pasuk “*Korban Mizbeah'u ve tüm*

⁶ Moşe, Aaron'u ve oğullarını yaklaştırdı ve onları *mikveye* daldırdı.

⁷ [Aaron'un] Üzerine entariyi geçirdi, onu kuşakla sardı, ona üstlüğü giydirdi ve üzerine *Efod*'u taktı. Onu *Efod*'un kuşağıyla sardı ve düzenledi.

⁸ Üzerine *Hoşen*'i yerleştirdi ve *Hoşen*'in içine, *Urim*'i ve *Tumim*'i koydu.

⁹ Sarığı başının üzerine yerleştirdi ve sarığın üzerine [bağlayarak], yüzüne doğru [gelecek şekilde], kutsiyet tacı [olarak] altın *Tsits*'i taktı – [hepsi] Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde [yapıldı]. ¹⁰ Moşe mesh yağını aldı; *Mişkan*'ı ve içindeki her şeyi meshetti ve onları kutsal kıldı. ¹¹ Ondandır [bir miktarı, fiskeyle] *Mizbeah*'ın üzerine yedi kez serpti ve onları kutsama amacıyla, *Mizbeah*'ı ve tüm araçlarını, kazanı ve kaidelerini meshetti.

kral olarak, Aaron ve oğullarını giydirecek kendini alçaltması yasak olurdu. Zira kanuna göre bir kral, kendi onurunu gözardı edemez (*Talmud – Ketubot* 17a). Bu nedenle, Moşe'nin herkese, yapmak üzere olduğu şeylerin Tanrı'nın emirleri olduğunu özellikle bildirmesi gerekmektedir. Bu şekilde onurunu kendi isteği değil, Tanrı'nın emri doğrultusunda göz ardı ettiği açık olacaktır (*Or Ahayim*).

6-36. Birkaç istisna dışında, bu pasuklar, Moşe'nin *Koenler*'e, Şemot *Perek* 28'de detayları verilen özel giysileri giydirişini ve Şemot 29:1-37'deki emirlerin yerine getirilişini anlatır. Bu bölüm boyunca açıklamalar, o bölümlerdeki açıklamalara referanslar içerecek, daha çok orada açıklanmamış olan konulara açıklık getirilecektir.

6. Mikveye daldırdı – Tam çeviriyle “*suda yıkadı*”. Fakat bu bir deyimdir ve Tora boyunca *mikveye* dalmayı belirtir (bkz. Şemot 19:10 açık.). Bkz. Şemot 29:4 açık. Moşe onları alıp daldırmış değildir. Söylenmek istenen, Moşe'nin onlara dalma emrini iletmış olduğudur (İbn Ezra). Ramban'a göre, önce Aaron *mikveye* dalmış, Moşe onu tamamen giydirip meshetmiş, sonra oğulları *mikveye* dalmış ve Moşe onları giydirmiştir (bkz. s.a.).

Mikveye dalmak, bir insanın tümüyle suya girmesiyle olur. Tek saç teli bile dışarıda kalmamalıdır. Bu da, kişinin kendini Tanrı'nın kutsallığına tamamen “daldırması” ve çelişkili olumsuz dış etkilerden arınması gerektiğini sembolize eder (*Mihlav MeEliyan*). Dolayısıyla bu, *Koenler*'in *Bet-Amikdaş* görevleri için takdis edilmelerinde gerekli ve uygun bir aşamadır.

7. Bu pasuk, Tora'nın, pasuk sayısı açısından tam ortasını işaretler.

Entariyi geçirdi, onu kuşakla sardı... – Şemot 29:9'da verilen emirde giyinme sırası farklı

görülmektedir. Oradan anlaşıldığı kadarıyla önce Aaron kuşağa kadar olan giysileri giyecek, sonra oğulları kuşağa kadar olan giysileri giyecekler, ardından önce Aaron sonra da oğullarının kuşağı sarılacak ve hepsinin kalan giysileri giydirilecektir. Burada ise, uygulamada Aaron'un entariden sonra kuşağı sardığı sonra da normal bir şekilde giyinmesine devam ettiği görülmektedir. Oğulları ise daha sonra giydirilmiştir (p. 13). Bu çelişkinin iki olası açıklaması için bkz. Şemot 29:9 açık. Ramban'a göre, burada anlatılan sıralama, gerçek sıralamadır.

Rabenu Behaye, bir *Koen Gadol*'un giyinme sıralamasının şöyle olduğunu belirtir: Entari, kuşak, üstlük, *Efod*, *Hoşen*, sarık ve *Tsits*. Bu yedi giysi, Moşe tarafından Aaron'a giydirilmiş, sekizinci giysi olan donu ise Aaron kendisi hepsinden önce giymiştir.

Düzenledi – *Targum Onkelos*. İbranice *Afad* kökü. Bu, *Efod* sözcüğünün de köküdür. Ya da “sıkıştırdı; tam oturacak şekilde daralttı” (Rabi Arye Kaplan); “süsledi” (*The Artscroll Chumash – Stone Edition*); “kuşattı” (Radak, Şeraşim).

8. Üzerine – “Aaron'un üzerine” veya “*Efod*'un üzerine”.

Urim'i ve Tumim'i – Bu, Tanrı'nın telaffuz edilmesi yasak olan İsmi'nin yazılı olduğu bir parşömendir. *Hoşen*'in katı içine yerleştirilirdi. *Koen Gadol*, önemli soruların cevaplarını öğrenmek istediği zaman, *Hoşen*'in içindeki *Urim* ve *Tumim* onun, Tanrı'nın verdiği cevabı öğrenmesini sağlardı (bkz. Şemot 28:30 açık.).

Urim ve *Tumim*'in sağladığı bu bilgi, en üst düzey manevi iletişim yolu olan “*Nevua – Peygamberlik [Gücü]*” ile daha düşük düzeydeki “*Bat Kol – Göklerden Gelen Ses*” arasındaki “*Ruah Akodeş – Kutsal İlham*” sınıfındadır. *Nevua* ile *Ruah Akodeş* arasındaki fark, *Nevua* sırasında bir peygamberin

- 12 יב וַיִּצֶק מִשְׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ
- 13 אֶהֱרֹן וַיִּמָּשַׁח אֹתוֹ לְקֹדֶשׁוֹ: יג וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי אֶהֱרֹן וַיִּלְבָּשֵׁם
- 14 כְּתֹנֶת וַיַּחְגֵּר אֹתָם אֲבִנֹט וַיַּחְבֹּשׁ לָהֶם מִגְבָּעוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
- 15 אֶת־מֹשֶׁה: חמישי יד וַיָּגֶשׁ אֶת פֶּךְ הַחֹטָאֹת וַיִּסְמֹךְ אֶהֱרֹן וּבָנָיו
- 16 אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ פֶּךְ הַחֹטָאֹת: טו וַיִּשְׁחֹט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם
- 17 וַיִּתֵּן עַל־קֶרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאֶצְבָּעוֹ וַיַּחֲטֵא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
- 18 וְאֶת־הַדָּם יִצֹק אֶל־יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְדָּשׁוּ לְכַפֵּר עֲלָיו: טז וַיִּקַּח
- 19 אֶת־כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת יִתְרַת הַכֶּבֶד וְאֶת־שֶׁתִּי
- 20 הַכִּלִּית וְאֶת־חֵלְבֵהֶן וַיִּקְטֹר מֹשֶׁה הַמִּזְבֵּחַ: יז וְאֶת־הַפֶּךְ וְאֶת־עֲרוֹ
- 21 וְאֶת־בָּשָׂרוֹ וְאֶת־פָּרְשׁוֹ שָׂרָף בָּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחָנֶה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
- 22 אֶת־מֹשֶׁה: יח וַיִּקְרַב אֵיל הָעֹלָה וַיִּסְמְכוּ אֶהֱרֹן וּבָנָיו
- 23 אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:

Meşeh Hohma, neden doğrudan “*Moşe kesti*” denmediğine şöyle bir sebep gösterir: Tora burada Moşe’nin bu aşamadaki *Koen Gadol* statüsünü vurgulamayı amaçlamıştır. Kesim işlemi için *Koen* şartı yoktur; bunu herhangi biri de yapabilir. Kan işlemleri ise ancak *Koen* – ve böyle bir *korbanda* sadece *Koen Gadol* – tarafından gerçekleştirilebilir. Bu nedenle Moşe’nin adı özellikle kanla ilgili bölümle bağdaştırılmıştır.

Raşi *Talmud*’dan (*Avoda Zara* 34a) alıntı yaparak Moşe’nin bu yedi gün süresince beyaz bir entari giydiğini belirtir (p. 28 açık.). *Gur Arye*, Moşe’nin bu süreçteki yüksek statüsünün, bu özel giysiyi giymesini gerektirdiğini açıklar. Giysinin saf beyazlıkta ve süssüz olması, Moşe’nin kendini tamamen Tanrı hizmetine adanmış olduğunu gösterir.

Arındırdı – İbranice *Vayhate*. Bkz. Şemot 29:36 açık. Orada ayrıca *Mizbeah*’ın neden “arındırılması” gerektiğine dair bir açıklama verilmiştir.

[Böylece] **Kutsayarak** – Kutsama, ayrı bir işlem değildir. *Mizbeah*, yapılan kan işlemleri sonucunda “kutsal” niteliği kazanmıştır (Raşi).

Üzerinde bağışlanma sağlama[ya uygun] – Başka bir deyişle, yapılan işlemlerle *Mizbeah*,

günahların onarımı için üzerinde *korban* sunumunun yapılabileceği bir konuma gelmiştir (Raşi; İbn Ezra).

16. Karaciğerin zarını – Ya da “*karaciğer[den bir parça ile birlikte, karaciğer] zarını*” (Raşi; bkz. 3:4 açık.).

17. Boğayı da – derisini, etini ve bağırsaklarını – Bu çeviriye göre, sondaki “*derisini, etini ve bağırsakları*” sözcükleri baştaki “*boğayı*” şeklindeki genel ifadenin detayıdır. Tam çeviri ise “*boğayı, derisini, etini ve bağırsaklarını*” şeklindedir. Bu durumda, “*boğayı*” sözcüğünden kasıt, listelenen diğer detaylara dahil olmayan, kemikler, sinirler, boynuzlar ve tırnaklar gibi bölümler olabilir (Ramban). Çevirimiz ise Bamidbar 19:5 temel alınarak yapılmıştır.

Kampın dışında ateşte yaktı – Genel kurala göre, kan işlemleri *Kutsal*’ın içinde, Altın *Mizbeah* ya da *Parohet*’te yapılan bir *korbanın* eti kamp dışında tamamen yakılır. Bu *korbanda* ise kan işlemleri dışarıda yapılmasına karşın yine de kamp dışında yakma işlemi yapılmıştır. Bu konuda Ramban’ın açıklamasını 29:14 açık.da

¹² Mesh yağından [bir miktarı] Aaron'un başına döktü ve onu kutsama amacıyla meshetti. ¹³ Moşe Aaron'un oğullarını yaklaştırdı, onlara entariler giydirdi, onları kuşakla sardı ve kepler giydirdi – [hepsi] Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde [yapıldı].

¹⁴ *Hatat*-boğasını yaklaştırdı; Aaron ve oğulları, ellerini bu *Hatat*-boğasının başına dayadılar. ¹⁵ Moşe [onu] kesti ve kanı alıp, parmağıyla, çevre boyunca [dolaşım] *Mizbeah*'ın [köşe] çıkıntılarına sürerek *Mizbeah*'ı arındırdı. [Kalan] Kanı da *Mizbeah*'ın kaidesine döktü ve onu [böylece] kutsayarak, üzerinde bağışlanma sağlama [ya uygun hale getirdi].

¹⁶ İç organların üzerindeki tüm içyağını, karaciğerin zarını, iki böbrekle onların içyağlarını aldı ve Moşe [bunları] *Mizbeah*'ta tüttürdü. ¹⁷ Boğayı da – derisini, etini ve [bağırsaklarındaki yemek] artıklarını – kampın dışında ateşte yaktı. [Hepsi] Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde [yapıldı].

¹⁸ *Ola*-koçunu yaklaştırdı; Aaron ve oğulları, ellerini bu koçun başına dayadılar.

araçlarını meshet. Mizbeah'ı [bu şekilde] kutsamış olacak ve Mizbeah en üst düzeyde kutsiyete sahip olacak demektedir. Ramban'a göre pasuğun sonundaki "*Mizbeah en üst düzeyde kutsiyete sahip olacak*" ifadesi, baştaki meshetmenin ötesinde, *Mizbeah*'ın, *Mişkan*'ın meshedilen diğer tüm eşyalarından farklı olarak, daha üst düzeyde bir kutsamayı gerektirdiğini öğretir. Dahası, *korban*ların yapılacağı yer olan *Mizbeah* da, en azından *korbandan* sorumlu olacak kişiler ve giysileri kadar önemlidir; bu nedenle, *Koenler* ve giysilerinin üzerine serpmiş işleminin yapılmasından (Şemot 29:21; p. 30), mantık yoluyla, *Mizbeah*'ın da serpmiş işlemini gerektirdiği sonucuna varılabilir. Dolayısıyla Ramban'a göre, Şemot 40:10'da bahsedilen üst düzeyde kutsiyete getirme işlemi, meshetmenin ötesinde, şimdiki pasukta belirtilen fiskeyle serpmiş işlemidir.

12. Döktü ... meshetti – Moşe, yağı önce Aaron'un başının üstüne dökmüş, sonra birazını kaşların (krş. *Talmud* – *Kiduşin* 31a, Raşi o.a.) arasına sürmüş ve parmağıyla ikisini birleştirmiştir (*Talmud* – *Keritot* 5b; Raşi; bkz. Şemot 29:7).

Aaron'un oğullarının meshinden burada bahsedilmemektedir. Zira, babalarına yapılanın aynısının onlara da yapıldığı zaten emirdeki ifadede bilinmektedir (bkz. Şemot 40:15). Uygulamada ise bunu ayrıca söylemeye gerek duyulmuş ve konu, "[hepsi] Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde [yapıldı]" (s.p.) ifadesine dahil tutulmuştur. Ramban'a göre, emirle uygulama arasındaki çelişkinin çözümü budur.

Diğer yandan, Ramban'ın kendi görüşüne göre, Aaron'un oğulları başlarına yağ dökülerek meshedilmemişlerdir. Nitekim Şemot 29:7'de verilen emirde sadece Aaron'un başına yağ döküleceği ve meshedileceği söylenmekte,

oğullarından ise bahsedilmemektedir. Dolayısıyla "baş yağ dökülerek" meshedilme konusu, oğulları için geçerli değildir. Bu bakışla, Şemot 40:15'te söylenen "meshetme" emri, baş yağ dökülerek değil, mesh yağı [ve *korban* kanı] ile yapılan serpmiş işlemi olabilir (Şemot 29:21). [Ramban bu serpmiş işlemi sırasında yağ ile kanın karıştırılıp karıştırılmadığını bilmediğini ekler (bkz. p. 30 açık.).]

Kutsama amacıyla – İki tür meshetme vardır. Bir kral, bir güç ruhuyla donatılmak amacıyla meshedilir. Bir *Koen Gadol* ise, olduğundan daha üst bir kutsiyet düzeyine yükselmek için meshedilir (*Aamek Davar*).

13. Aaron'un oğullarını yaklaştırdı – p. 6'da onların yaklaştırdığından bahsedilmiştir. İbn Ezra, araya başka işlemler girdiği için burada bir tür hatırlatma yapılmış olabileceğini söyler. Alternatif olarak buradaki anlam "Moşe, Aaron'un oğullarını yaklaştırdığında, onlara entariler giydirdi..." şeklinde de olabilir (İbn Ezra). Bir başka neden, Şemot kitabında emir verildiğinde de önce Aaron ve oğullarından bahsedilmesi (Şemot 29:4), ardından Aaron'un oğullarının tekrarlanması da olabilir (Şemot 29:14; *Piruş Al İbn Ezra*).

Kepler giydirdi – Veya "düzenledi" (*Targum Onkelos*). Ya da "bağladı" (Raşi; İbn Canah; Radak, *Şeraşim*). Bkz. Şemot 29:36.

15. Moşe [onu] kesti ve kanı alıp – Tam çeviriyle "[Onu] Kesti ve Moşe kanı aldı". Fakat kesim işlemini de yine Moşe gerçekleştirmiştir. 23 Adar'dan Roş Hodeş Nisan'a kadar geçen yedi günlük hizmete başlama törenleri boyunca, Aaron öğrenene kadar, Moşe bir *Koen Gadol* gibi görev yapmış ve buradaki tüm ibadeti yerine getirmiştir (*Torat Koanim*).

- 19 יֵשׁ וַיִּשְׁחֹט וַיִּזְרֹק מִשָּׂה אֶת־הַדָּם
 20 עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: כ וְאֶת־הָאֵיל נָתַח לִנְתָחוֹ וַיִּקְטֹר מִשָּׂה
 21 אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַנְּתָחִים וְאֶת־הַפָּדֶר: כא וְאֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־הַכְּרָעִים
 רָתַן בַּמָּיִם וַיִּקְטֹר מִשָּׂה אֶת־כָּל־הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַ עָלָה הוּא
 לְרִיח־נִיחֹחַ אֲשֶׁה הוּא לִיהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ששי
 22 כב וַיִּקְרַב אֶת־הָאֵיל הַשְּׁנִי אֵיל הַמִּלֵּאִים וַיִּסְמְכוּ אֹהֶרֶן וּבְנָיו
 23 אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל: כג וַיִּשְׁחֹט | וַיִּקַּח מִשָּׂה מִדָּמֹו וַיִּתֵּן
 עַל־תֵּנוּךְ אֶזְנו־אֹהֶרֶן הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדֹו הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ
 24 הַיְּמָנִית: כד וַיִּקְרַב אֶת־בְּנֵי אֹהֶרֶן וַיִּתֵּן מִשָּׂה מִן־הַדָּם עַל־תֵּנוּךְ
 אֶזְנוֹ הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדָם הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלָם הַיְּמָנִית
 25 וַיִּזְרֹק מִשָּׂה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: כה וַיִּקַּח אֶת־הַחֵלֶב
 וְאֶת־הָאֵלֶיָּה וְאֶת־כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת יִתְרַת הַכֹּהֵן
 26 וְאֶת־שְׁתֵּי הַכֹּלִיֹּת וְאֶת־חִלְבֵּהֶן וְאֵת שׁוֹק הַיְּמִין: כו וּמִסֵּל הַמִּצּוֹת
 אֲשֶׁר | לִפְנֵי יְהוָה לָקַח חֵלֶת מִצָּה אַחַת וַחֲלֵת לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת
 וַרְקִיק אֶחָד וַיִּשֶׂם עַל־הַחֲלָבִים וְעַל שׁוֹק הַיְּמִין:

Fakat burada açık bir şekilde, uygulamada Aaron ve oğullarının, ellerini koçun başına aynı anda hep birlikte dayadıklarını belirten, çoğul “*Vayismehu – Dayadilar*” çekimi vardır. Bu da, emir verilirken kullanılan tekil fiilin de, aslında hepsinin aynı anda dayamasını gerektirdiğini göstermektedir (İbn Ezra).

23. Kanından ... sürdü – Kan, candır. Dolayısıyla kan, insanın canının bağışlanma sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır (İbn Ezra; krş. Şemot 4:25; Şemot 12:23).

Sağ kulağının kıkırdığına ve ... – Bkz. Şemot

29:20. Rav Saadya Gaon’a göre, bu, kulak memesidir (ayrıca Mişna – *Negaim* 14:9, Rambam o.a.; *Yad – Mehusere Kapara* 5:1). *Hafets Hayim* (*Sifra Metzora*, Perek 3 o.a.) kulağın içiçe geçmiş üç çember olarak görülebileceğini yazar. En dıştaki çember tamamen yumuşak ettir; daha içeride kıkırdaklı bölüm vardır ve tam merkezde, orta ve

iç kulağa giden açıklık bulunur. Pasuğumuzdaki ve 14:14’teki *Tenuh*, sözcüğü kıkırdığı ifade eder.

Bu uygulama bir “*Gezeret Akatuv – Kitabm Hiukmü*” – yani doğrudan bir açıklaması olmayan türde bir uygulama – olmasına karşın, yine de herkesi ilgilendiren bir ders içerir. Kulağın üstündeki kan, Koenler’in her zaman Tanrı’nın emirlerini dinlemeleri ve bu emirlere uymaları gerektiğini sembolize eder. El, aktif ve kavrayan bir organdır, bu nedenle baş parmağın üstündeki kan Koenler’in Tanrı’nın isteklerini aktif olarak yerine getirmeleri gerektiğini gösterir. Ayak ise yer değiştirme organıdır, ayak başparmağının üstündeki kan Koenler’in her zaman Tanrı’ya hizmet etmek için istekle yürümeleri gerektiğini simgeler (Rabi Avraam ben aRambam; bkz. Şemot 29:20 açık.).

25. İçyağını, kuyruk yağını... – Ya da “*En makbul kısımlarını: Kuyruk yağını, ...*” (krş. 3:9).

26. Matsa sepetinden – Sepette bu pasukta

¹⁹ Moşe [onu] kesti ve kanı *Mizbeah*'ın tüm duvarlarına çarptı.

²⁰ Koçu ise parçalarına böldü ve Moşe, kelleyi, parçaları ve yağlı karın zarını [*Mizbeah*'ın üzerinde] tüttürdü. ²¹ [Fakat öncesinde] İç organları ve bacakları suda yıkadı. Moşe böylece tüm koçu *Mizbeah*'ta, memnuniyetle kabul edilecek şekilde bir *Ola-korbanı* – Tanrı Adına bir yakılan-*korban* olarak tüttürdü. [Hepsi] Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde [yapıldı]. ²² İkinci koçu – atanma koçunu – getirdi; Aaron ve oğulları, ellerini bu koğun başına dayadılar. ²³ Moşe [onu] kesti ve kanından [bir miktar] alıp, Aaron'un sağ kulağının kıkırdağına, sağ el başparmağına ve sağ ayak başparmağına sürdü.

²⁴ Aaron'un oğullarını yaklaştıran Moşe, kandan [bir miktarı] sağ kulaklarının kıkırdağına, sağ ellerinin başparmağına ve sağ ayaklarının başparmağına sürdü. Moşe [kalan] kanı *Mizbeah*'ın tüm duvarlarına çarptı.

²⁵ İçyağını ve kuyruk yağını, iç organların üzerindeki tüm içyağını, karaciğerin zarını, iki böbrekle onların içyağlarını ve sağ budu aldı.

²⁶ Tanrı'nın Huzuru'ndaki *matsa* sepetinden de, bir *matsa* somunu, bir yağlı ekmek somunu ve bir gevrek alıp, makbul kısımların ve sağ budun üzerine yerleştirdi.

vermiştik. İbn Ezra ise farklı bir açıklama yapar: Kan işlemleri içeride yapıldığı için kamp dışında yakılan *korbanlar* özellikle halkın günahını affetirme amaçlı olanlardır. Buradaki ise istisnadır; çünkü halkın günahını affetirme değil, *Mizbeah*'ı arındırma (bkz. Şemot 29:36 açk.) amaçlıdır.

20. Parçalarına böldü – 1:6'da görüldüğü üzere, bunun öncesinde derinin yüzülmüş olması gerekir. Fakat Tora burada bu detayın kendiliğinden anlaşılacağı gerekçesiyle, bunu açıklamamıştır (Ramban).

Yağlı karın zarını – Bkz. 1:8.

21. [Fakat öncesinde] – İç organlar (bağırsaklar) ve bacakların yıkanması işlemi, önceki pasukta belirtilen tüttürmeden önce yapılır (bkz. 1:9 açk.); zira bu pasuğun devamında da görüldüğü üzere koçun tüm organları bir bütün halinde tüttürülmüştür (ayrıca bkz. Şemot 29:17). Burada ve 1:9'da sıralamanın ters verilmesinin amacı, önceki pasukta belirtilen kısımların yıkanması şartının olmadığını vurgulamaktır. Bu şart sadece iç organlar ve bacaklar için geçerlidir (Ramban).

22. Atanma-koçunu – Bu koç, bir *Şelamim-korbanı*dır. Burada yapılan işlemlerden de bunun, bir *Şelamim-korbanı* türü olan *Toda-korbanı*nın kurallarına göre gerçekleştirildiği görülmektedir (bkz. 7:12-15). Yalnız burada but yenmeyip *Mizbeah*'ta yakılmaktadır (p. 26-28). Ayrıca normal *Şelamim-korban*larından farklı olarak, yenebilme alanı da daha kısıtlıdır (p. 31). Bunlar, bu atanma-*korbanı*nın özel birer gerekliliğidir. Törende toplam [bir boğa ve iki koç olmak üzere (bkz. p.3)] üç farklı *korban* yapılmışken, neden

özellikle üçüncü *korban*a “atanma-*korbanı*” adı verildiğine bir anlam veremeyen (*Minhat Yeuda*) Raşi'ye göre, çeviri “atanma-koçu” değil, doğrudan “*Şelamim-koçu*” şeklinde olmalıdır. Zira “*Miluiim* – Atanma [tam çeviriyle: *Doldurmalar/Tamamlamalar*]” sözcüğü de, “*Şelamim* – Barış [ya da *Bütünlük*]” sözcüğü gibi eksiksizlik ifade eder. Koenler için durum şöyledir: Bu noktaya kadar halktan normal kişiler olarak, kutsal ibadeti yerine getirebilme özelliğinden yoksundurlar. Atanma-koçu işte bu eksikliğin “tamamlanmasını” sağlamaktadır.

Ramban ise, bu koçun “atanma-*korbanı*” olarak adlandırılmasının nedenini şöyle açıklar: Törende toplam üç *korban* yapıldığı doğrudur. Fakat Koenler'in göreve uygun hale gelmeleri, bu üçüncü *korban* tamamlandığı anda gerçekleşecektir.

Ramban, ayrıca, bu törende yapılan üç *korban*ın işlevini de şöyle açıklar: *Hatat-korbanı* olarak getirilen boğa, *Mizbeah*'ı kutsamak içindir (p. 15). *Ola-korbanı* olarak getirilen koç, gönüllü yapılan tüm *Ola-korbanları* gibi, Tanrı katında beğeni kazanma amacındadır ve burada, bu amacı Koenler için taşımaktadır. *Şelamim-korbanı* olarak getirilen diğer koç ise, Tanrı'nın Koenler'e, Kendi özel hizmetkarları olmaları için verdiği üstün ayrıcalık için onların duydukları minnettarlığı ifade etme amacındadır.

Ellerini ... dayadılar – Şemot 29:19'da bu konuda verilen emirde, tekil çekimle “*Vesamah* – *Dayasım*” fiili vardır. Tam çeviriyle “*dayasım Aaron ve oğulları*” denmektedir. Buradan, bazı kişiler dayama işlemini önce Aaron'un, sonra da oğullarının yapacağı görüşünü öne sürmüşlerdir.

כֹּז וַיִּתֵּן אֶת־הַכֹּל

27

עַל כַּפֵּי אֶהֱרֹן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וַיִּנָּח אֹתָם תְּנוּפָה לְפָנַי יְהוָה:

כֹּחַ וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם וַיִּקְטֹרַח הַמִּזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה

28

מִלֵּאִים הֵם לְרִיחַ נִיחַח אֲשֶׁה יְהוּא לַיהוָה: כֹּט וַיִּקַּח מֹשֶׁה

29

אֶת־הַחֹהֶה וַיְנִיפֵהוּ תְנוּפָה לְפָנַי יְהוָה מֵאֵיל הַמִּלֵּאִים לְמֹשֶׁה הָיָה

לְמָנָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: שְׁבִיעִי וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִשְׁמֶן

30

הַמִּשְׁחָה וּמִן־הַדֹּם אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּז עַל־אֶהֱרֹן עַל־בְּגָדָיו

וְעַל־בָּנָיו וְעַל־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתָם וַיִּקְדָּשׁ אֶת־אֶהֱרֹן אֶת־בְּגָדָיו

וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתָם: דָּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֶהֱרֹן

31

וְאֶל־בָּנָיו בִּשְׁלוֹ אֶת־הַבֶּשֶׂר פָּתַח אֶהֱל מוֹעֵד וְשֵׁם תֹּאכְלוּ אֹתָם

וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּסֵל הַמִּלֵּאִים כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי לֵאמֹר אֶהֱרֹן וּבָנָיו

יֹאכְלֻהוּ:

kan, sadece atanma-korbanı olarak getirilen koçun kanıdır (*Torat Koanim*, Vilna'lı Gaon, o.a.).

Bir görüşe [ve Şemot 29:21'de *Meam Loetz*'e dayanarak yaptığımız açıklamaya] göre mesh yağı ile kan, serpilmeden önce karıştırılmıştır. Ramban ise ikisinin karıştırılıp karıştırılmadığını bilmediğini yazar. Ayrıca bir soru sorar: Şemot 29:21-22'deki emirde, buradaki fiiskeyle serpme işlemi, *Mizbeah*'taki yakma işleminden önce verilmektedir. Burada ise önce tüttürmeden bahsedilmiş (p. 28), serpme işlemine ise sonra yer verilmiştir (burası). Sebep nedir? Ramban kendi yorumunu sunar: Şemot 29:7'deki mesh ve Şemot 29:20'deki kulak ve başparmaklara kan sürme emirlerinde, sonucun "kutsiyet kazanma" olduğu söylenmemiştir. Burada anlatılan uygulamada (p. 12) Aaron'un "kutsama amacıyla" meshedildiği söylenmekte olmasına karşın, bu, söz konusu meshin, kutsamayı sadece "başlattığı" anlamına gelir. Kutsiyet kazanma konusu ise, bu pasuktaki fiiskeyle serpme işlemi ile tamamlanmıştır [Başka bir deyişle pasuğun sonundaki "*kutsadi*" sözcüğü, "kutsama işlemi böylece tamamlandı" anlamındadır]. Kısacası serpme işlemi, kutsiyet kazanma sürecinin, hem Aaron hem de

oğulları için aynı anda tamamlanmasını sağlayan son aşamadır. Pasuktaki "*onunla birlikte*" ifadesi, bu "birlikte; aynı anda" tamamlanışı ifade etmektedir. Bu durumda Şemot 29:21'de de Aaron ve "*onunla birlikte*" oğullarının kutsanmış olacağına dair emir, tüm bu sürecin bir ön tanımını yapmaktadır. Bu nedenle oradaki sıralama "sonucun tanımı – detaylar" şeklindeyken, buradaki sıralama ise "detaylar – sonucun tanımı" şeklindedir.

[**Bunları...**] – Pasuğun bu bölümünün tam çevirisi şöyledir: "Aaron'un üzerine, giysilerinin üzerine ve onunla birlikte oğullarının üzerine ve oğullarının giysilerinin üzerine serpiti. Böylece Aaron'u ve giysilerini, ve onunla birlikte oğullarını ve oğullarının giysilerini kutsadı". Çevirimizde tekrarları genel ifadelerle geçmeyi tercih ettik.

31. Buluşma Çadırı'nın girişi civarında – Normal *Şelamim*-korbanları Yisrael kampının herhangi bir yerinde yenebilir (10:14 açk.); zira *Şelamim*-korbanı, "*Kadaşim Kalim – Düşük Düzeyde Kutsal*" sınıfındadır. Bu özel korbanaya ise, "*Kodeş Kadaşim – En Üst Düzeyde Kutsal*" statüsü verilmiştir. Bu nedenle sadece *Mışkan*'ın avlusu içinde tüketilebilecektir. Bu yüksek statünün başka bir yansıması ise, ertesi gün de

²⁷ Hepsini Aaron'un avuçlarına ve oğullarının avuçlarına koydu ve onları Tanrı'nın Huzuru'nda *Tenufa* [hareketleriyle] salladı. ²⁸ Moşe bunları onların avuçları üzerinden alıp, *Ola-korbanının* ardından, *Mizbeah*'ta tüttürdü. Bu, Tanrı'nın Önünde memnuniyetle kabul edilen atanma-korbanı – bir yakılan-korbandır.

²⁹ Moşe, göğsü alıp onu Tanrı'nın Huzuru'nda *Tenufa* [hareketleriyle] salladı. [Göğüs,] Atanma-koçundan, Moşe'ye ait paydı. [Tüm bunlar] Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde [yapıldı]. ³⁰ Moşe, mesh yağından ve *Mizbeah*'ın üzerindeki kandan aldı. [Bunları fiskeyle,] Aaron'un [ve] giysilerinin üzerine, onunla birlikte oğullarının ve giysilerinin üzerine serpti. Böylece hem Aaron'u ve giysilerini, hem de oğullarını ve giysilerini kutsadı.

³¹ Moşe, Aaron'a ve oğullarına "Eti Buluşma Çadırı'nın girişi civarında pişirin" dedi, "ve 'Bunu, Aaron ve oğulları yiyeceklerdir' şeklindeki talimatıma uygun olarak, onu atanma-sepetindeki ekmeklerle birlikte orada yiysin."

sıralanan üç çeşit *matsa* özellikli ekmekten onar tane bulunmaktadır (Şemot 29:2, Raşi o.a.). Bu ekmeklerin nitelikleri için bkz. 2:4 açık. 6:14 açık.

Yağlı ekmek somunu – Her üç *matsa* çeşidi de yağ içerdiği halde, bu ekmek özellikle "yağlı" diye nitelenmiştir. Çünkü bu, diğer iki türde bulunan yağın toplamı kadar yağ içermektedir (*Talmud* – *Menahot* 89a; Raşi; bkz. Şemot 29:2 açık. ve Şemot 29:23 açık.).

Makbul kısımların – İbranice *Ahalavim*. Tam çeviriyle "içyağlarının". Fakat burada, karaciğer zarı ve böbreklerden bahsedilmediğine göre, kavramsal olarak bunları da içeren "makbul kısımlar" ifadesi daha doğru görünmektedir. İbn Ezra'ya göre ise çeviri "içyağlarının" şeklindedir; karaciğer zarı çok küçük olduğu için belirtilmemiştir. Böbrekler ise, üzerlerindeki içyağıyla beraber geldiklerinden bu terime dahildir.

Sıralamaya göre en alta, avuçların üzerine *Mizbeah*'ta yakılacak kısımlar (*Emurim*), onların üstüne göğüs ve but, en üste de *matsalar* yerleştirilmiştir (*Talmud* – *Menahot* 62a; krş. 7:30 açık.).

27. Salladı – *Korban* parçaları Aaron'un ve oğullarının ellerindeyken, Moşe de ellerini onların elleri altına koymuş ve sallama hareketlerini yapmıştır (krş. 7:13 açık.). Alternatif olarak, Moşe Aaron'a, sallama işlemi nasıl yapacağını göstermiş de olabilir (İbn Ezra). Alternatif olarak "yukarı kaldırdı" (*Targum Onkelos*).

28. Mizbeah'ta tüttürdü – Moşe bu yedi gün boyunca beyaz bir entari giymiştir (*Talmud* – *Avoda Zara* 34a; Raşi). Başka bir deyişle

Koenler'e özgü kıyafetler giymemiştir. Normalde *Mizbeah*'taki tüm işlemler sadece *Koenler* tarafından yapılabilir. Moşe bu aşamada her ne kadar *Koen Gadol* gibi görev yapıyorsa da, resmen bir *Koen* değil, sadece Levi kabilesine mensup bir Yahudi'dir. Buna karşın Tanrı'nın emri gereği, burada *Koenler*'e özgü bazı görevleri yerine getirmektedir. Moşe'nin bunu yaptığından bahseden ilk yer p. 15'tir. Buna rağmen Raşi, Moşe'nin beyaz kıyafet giydiği şeklindeki açıklaması için burayı beklemiştir. Amacı, bu pasuktaki bir anomaliyi aydınlatmaktır. Zira bu, bir *Şelamim-korbanında* budun da yakıldığı tek örnektir (Raşi). Normalde *Şelamim-korbanının* budu, armağan olarak *Koenler*'e verilir (bkz. 7:32). Tanrı burada budun yakılmasını emrederek, bir Levi olan Moşe ile, *Koenler* arasındaki farkı vurgulamak istemiştir. Bu nedenle, normalde bir *Koen*'in yaptığından farklı olarak, Moşe'nin burada budu almasını değil *Mizbeah*'ta yakılmasını emretmiştir (*Minhat Yeuda*; *Sifte Hahamim*).

Sforno, budun, atanma töreniyle "Kutsal"a girebilecek konuma gelen *Koenler*'in hareket güçlerini Tanrı'ya adadıklarını simgelemek için yakıldığını açıklar.

29. Moşe'ye ait paydı – Yukarıda belirtildiği gibi, yedi atanma günü boyunca, Moşe, bir *Koen Gadol* gibi görev yapmıştır. Bu nedenle *korbanın* göğüs kısmı onun payına düşmüştür, zira bu parça *Şelamim-korbanlarından* *Koenler*'e ayrılan paydır (7:32).

30. Mizbeah'ın üzerindeki kandan – Moşe, *Mizbeah*'a saçılmış olan kandan birazını sıyrarak almıştır (Şemot 29:21, *Hizkuni* o.a.). Söz konusu

- 32 דב והנותר בבשר ובלחם באש תשרפו: מפטיר
- 33 דג ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאות ימי
- 34 מלאיכם כי שבעת ימים ימלא את-ידכם: זו כאשר עשה ביום
- 35 הזה צוה יהוה לעשות לכפר עליכם: זה ופתח אהל מועד תשבו
- יומם ולילה שבעת ימים ושמרתם את-משמרת יהוה ולא תמותו
- 36 כי-כן צויתי: זו ועש אהרן ובניו את כל-הדברים אשר-צוה
- יהוה ביד-משה: ס ס ס

konusu. Bu nedenle ibadet sırasında burayı terk etmeniz yasak"tır. Diğer yandan bu zorunluluk, atanma törenlerinin yapıldığı haftanın bitiminden sonrası için de geçerlidir. Çünkü bir *Koen* herhangi bir ibadetin ortasında da görev yerini terk edemez (*Torat Koanim*; Ramban; İbn Ezra; *Meam Loetz*).

Tanrı'nın Nöbeti'ni tutun – Ya da “Tanrı'nın Sözü'nün gerektirdiği gözetim görevini yerine getirin” (krş. *Targum Onkelos*). Bu ifade “Tanrı'nın emrini koruyun”, “Tanrı'nın [öngördüğü] yükümlülüğü gözetin” gibi şekillerde anlaşılabilir. Yüzeysel anlamda, bahsedilen, bu bölüm boyunca tanımlanan tüm işlemlerin, gerektiği şekilde yapılmasıdır.

Ki ölmeyesiniz – Bu ifadeden, karışık anlamdaki mesaj öğrenilmektedir: “Size emredileni yapmadığınız takdirde, öleceksiniz” (Raşi; krş. Şemot 20:12 açk., *Günlerin uzayacaktır* k.b., Şemot 28:35, Şemot 30:20; Bamidbar 5:19; Devarim 11:21 ve 17:20).

36. Aaron ve oğulları ... yerine getirdiler – Tora burada Aaron ve oğullarını, emri ne sağa ne de sola saptırmadan, tam olarak uyguladıkları için övmektedir (Raşi). Emirler çok önemli, çok fazla ve detaylı da karmaşıktır; ama onlar istenileri tamamen yerine getirmişlerdir (*Gur Arye*). Tora sadece “**Vayaasu Hen** – Öyle yaptılar” şeklinde kısa bir ifade kullanabilecekken bu uzun ifadeye yer verdiğine göre, bu, Aaron ve oğullarının, emri “tam olarak” yerine getirdiklerini işaret etmektedir (*Maskil Ledavid*).

Torat Koanim, pasuğun, Aaron ve oğullarının, görevlerini, emri sanki doğrudan Tanrı'dan almış gibi memnuniyet ve heyecanla yaptıkları için bir övgü içerdiğini kaydeder. *Gur Arye*, büyük insanların, kendileriyle eşdeğer sayılan bir aracı yoluyla

la aldıkları talimatları yerine getirirken kendilerini ikinci plana itilmiş gibi hissetmeye meyilli olduklarını açıklar. Ama Aaron bu tip duygular hissetmemiş, görevlerini tamamen bencillikten uzak bir şekilde yerine getirmişti.

Ramban ise pasuktaki nüansı işaret etmektedir: Genel olarak Tora, uygulamaların hep “Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde” ya da “Tanrı'nın Moşe aracılığıyla emretmiş olduğu şekilde” yapıldığını söyler. Burada ise farklı bir kullanım vardır: “Aaron ve oğulları, Tanrı'nın, Moşe aracılığıyla emretmiş olduğu her şeyi yerine getirdiler”. Fakat bu “tıpatıp Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde” demek olsaydı, Tora genel kullanımda bir değişiklik yapmazdı. Nitekim, gerçekten de yapılan işlemler, “Tanrı'nın emretmiş olduğu her şeyi” içermiştir, ama “yapılan her şeyi, Tanrı emretmiş” değildir – çünkü bir sonraki peraşada gördüğümüz üzere, Aaron'un iki büyük oğlu Nadav ve Aviu, Tanrı'nın emretmemiş olduğu bir ekleme yapmışlar ve bunu hayatlarıyla ödemişlerdir (10:1).

Peraşayı yas konusunu içeren bu açıklamayla bitirmemek için bir paragraf daha ekleyelim: *Bet-Amikdaş* tekrar kurulduğunda, açılış törenlerinde tekrar atanma-kurbanları getirilecektir. Tanrı, hepimizi, tüm dünyaya barışın hakim olacağı ve tüm insanlığın Tanrı'yı tanıyacağı o günleri görmeye, *Bet-Amikdaş*'taki *Mizbeah*'ta Tanrı'nın memnuniyetle kabul edeceği kurbanlar getirmeye ve Peygamber Yeşayau'nun aktardığı “*Kedar'ın tüm davarları sana [=Yeruşalayim'e] toplanacak, Nevayot'un koçları sana hizmet edecek. Memnuniyetle [kabul edilmek üzere] Mizbeahım'ın üzerine çıkacaklar ve görkemli Evim'i [daha da] ihtişamlı kılacağım*” (Yeşayau 60:7) şeklindeki vaadin gerçekleşmesine tanık olmaya nail etsin (*Rabenu Behaye*).

³² Etten ve ekmekten artanı ateşte yakacaksınız.

³³ “Atanma günleriniz tamamlanana kadar, yedi gün boyunca Buluşma Çadırı’nın girişi civarını terk etmeyin; zira yedi günde yetkili kılınacaksınız.

³⁴ Tanrı, size bağışlanma sağlamak için, [yedi günün her birinde] bugün yapıldığı şekilde yapılmasını emretti. ³⁵ Yedi gün boyunca gece-gündüz Buluşma Çadırı’nın girişinde kalarak Tanrı’nın Nöbeti’ni tutun ki ölmeyesiniz; zira bu şekilde emir aldım.”

³⁶ Aaron ve oğulları, Tanrı’nın, Moşe aracılığıyla emretmiş olduğu her şeyi yerine getirdiler.

ylenebilen normal *Şelamim-korban*larının aksine, *korban*ın, yapıldığı gün ve onu takip eden gece içinde tüketilmesi zorunluluğudur (p. 32; Raşi; Ramban; Şemot 29:31-34). Bu açıdan *korban* bir *Toda-korban*ını andırmaktadır. Nitekim, tıpkı *Toda-korban*larında olduğu gibi burada da *matsa* özelliğinde ekmek getirilmiştir.

Pişirin – Pişirme işlemi Aaron ve oğulları tarafından yapılacaktır. Şemot 29:31’deki emirde Tanrı’nın Moşe’ye hitaben “*pişir*” demesinin anlamı, “pişirilmesini emret” şeklindedir (İbn Ezra; krş. p. 6).

32. Etten artanı – “Ertesi sabaha artanı” (İbn Ezra). Pasuğun burada “*sabaha kadar*” dememesinin nedeni, buradaki *Şelamim-korban*ının, daha kısıtlı zamana sahip olan bir *Toda-korban*ı şeklinde olduğunun bilinmesi, ya da bu detayın zaten emir sırasında verilmiş olmasıdır (bkz. Şemot 29:34; Ramban).

33. Yedi günde – “Yedi günün bitiminde” (İbn Ezra).

Yetkili kılınacaksınız – Ya da “*Korban günlerinizin tamamlanışına kadar, yedi gün boyunca Buluşma Çadırı’nın kapısından çıkmayın; zira korbanlarınız yedi gün boyunca yapılacaktır*” (Targum Onkelos).

Tam çeviriyle “*ellerinizi yedi günde dolduracaktır*”. *Koenler*’in atanma töreni onları takdis etmiş ve onlara, “*ellerin Koenlik görevleriyle dolması*” şeklinde ifade edilen, yetkiyi kazandırmıştır. Aynı benzetme eğitimle ilgili bir anlama da sahip olabilir. Eğitim yeni bir sorumluluğu kabul etmeye hazır olma temasını içerir. *Koenler*’in, görevlerini yerine getirebilmek için eğitim almaları gerektiğinden, törenin gerçekleştiği yedi günlük süre boyunca bulundukları yerde kalmaları gerekmektedir (*Aamek Davar*).

34. [Yedi günün her birinde] – Raşi; İbn Ezra. Pasukta tam çeviriyle “*Tanrı, size bağışlama sağlamak için [Moşe’nin] bu günde yapmış olduğu gibi yapılmasını emretti*” denmektedir (konuşan Moşe

olduğuna göre, “yapmış olduğum gibi” denmesini beklerdik; fakat *Tanah*’ın birçok yerinde konuşan kişinin kendisinden üçüncü kişi olarak bahsettiği örnekler vardır; İbn Ezra). Fakat bu söylenen çok açıktır ve hiçbir anlamı yoktur; zira bu gün yapılan işlemlerin Tanrı’nın emri olduğu konusunda şüphe duymak için bir neden yoktur. Dolayısıyla pasukta gizli bir anlam vardır ve bu, söz konusu işlemlerin açılış törenlerinin her gününde tekrarlanması gerektiğidir (*Mizrahi; Sifte Hahamim*).

Talmud pasuğa farklı bir bakışla, buradan farklı iki öğreti daha çıkarır: “*Tanrı, [Bet-Amikdaş dönemi boyunca her yıl Yom Kipur’da] size [yani tüm Bene-Yisrael’e] bağışlanma sağlamak için [Kodeş Akodaşim’e giren Koen Gadol’un da,] tıpkı bugün [ile başlayıp yedi gün süren törenlerde] yapıldığı şekilde [yedi gün ailesinden ayrılmasını; aynı şekilde “Para Aduma – Kızıl İnek” (Bamidbar 19:1-22) işlemiyle arınma sağlayacak olan Koen’in de, işlemiden önceki yedi gün boyunca ailesinden ayrılmak suretiyle aynısını] yapmasını emretti*” (*Talmud – Yoma 2a; Raşi; Rabenu Behaye*).

35. Yedi gün boyunca gece-gündüz – Tam çeviriyle “*...gündüz ve gece*”. Bu gereklilik, onların Buluşma Çadırı’nda yedi gün boyunca aralıksız duracakları anlamına gelmemektedir. Ne de olsa birer insan olarak Aaron ve oğullarının da bedensel ihtiyaçları olduğu açıktır (Rabenu Behaye). Söz konusu emir, sadece “*korban* işlemleri devam ettiği sürece” Çadır’da kalmalarını gerekli kılmaktadır. *Korban* parçalarının *Mizbeah*’ta yakıldığı akşam saatleri de buna dahildir. Ancak işlemler tamamlanır tamamlanmaz, ya da aralarda bedensel ihtiyaçlarını giderme amacıyla gidebileceklerdir (Ramban).

Her ne kadar pasuk “*yedi gün boyunca*” dese de, söz konusu kuralın sadece bu yedi günle sınırlı olduğu düşünülmemelidir. Burada söylenmek istenen, “yedi gün boyunca özel bir ibadet söz